

VODIČ

SAVET STRANIH INVESTITORA

2020/21

**PARTNER
ZA RAST**

DOPRINOS STRANIH
INVESTITORA
EKONOMSKOM
RAZVOJU SRBIJE

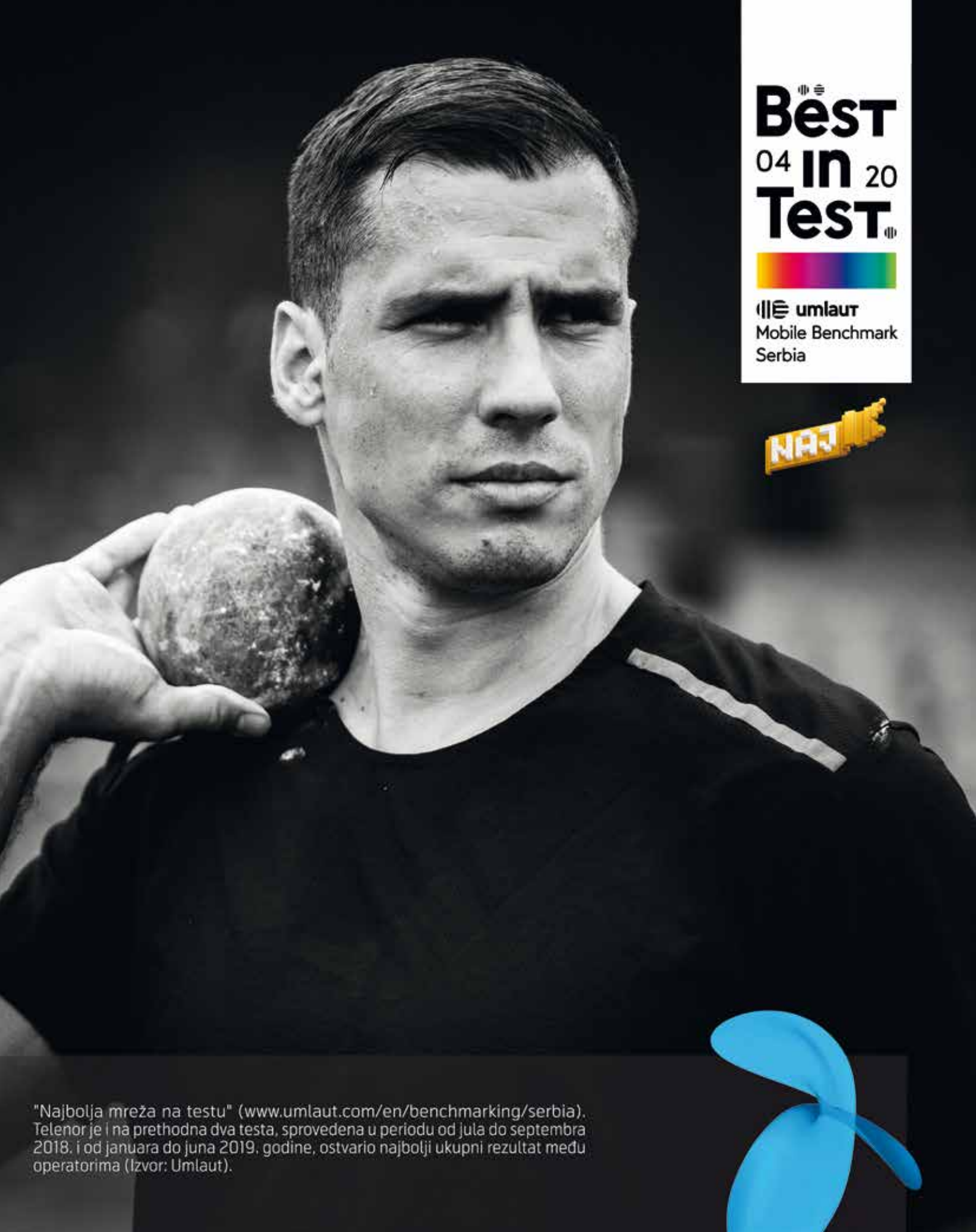
TELENOR JE NAJBOLJA MREŽA NA TESTU, TREĆI PUT ZAREDOM.

Broj 1 u svim disciplinama!

Mihail Dudaš
Nacionalni rekorder u višeboju

telenor

Kompanija Umlaut sprovela je nezavisno testiranje na teritoriji Republike Srbije u periodu od 28.10.2019. do 12.04.2020. godine, koje je obuhvatilo 55,6 miliona uzoraka, 26 hiljada korisnika, površinu od 39.074 km² i na osnovu dobijenih podataka, Telenor mreža ima najviši ukupni rezultat, najbolji rezultat u svim pojedinačnim kategorijama i pravo javnog korišćenja Umlaut potvrde

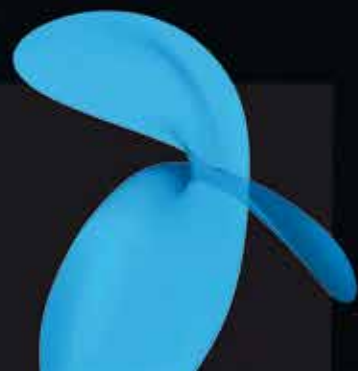
Best
04 **in** 20
Test

umlaut
Mobile Benchmark
Serbia

"Najbolja mreža na testu" (www.umlaut.com/en/benchmarking/serbia).
Telenor je i na prethodna dva testa, sprovedena u periodu od jula do septembra
2018. i od januara do juna 2019. godine, ostvario najbolji ukupni rezultat među
operatorima (Izvor: Umlaut).

UREDNIK

Tanja Jakobi

DIZAJN

Jasmina Laković

FOTOGRAF

Zoran Petrović

PREVOD I LEKTURA

Halifax Translation Services

MENADŽER PUBLIKACIJE

Neda Lukić, n.lukic@aim.rs

POSEBNA ZAHVALNOST

Aleksandar Ljubić, izvršni direktor Saveta stranih investitora
Milica Đorđević, direktor komunikacija Saveta stranih investitora
Koviljka Nikolić, rukovodilac kancelarije

MENADŽERI PROJEKTA

Bijana Dević, b.devic@aim.rs
Nataša Trifunović, n.trifunovic@aim.rs
Vesna Vukajlović, v.vukajlovic@aim.rs
Mihailo Čučković, m.cuckovic@aim.rs

POSLOVNI SEKRETAR

Svetlana Petrović, s.petrovic@aim.rs

FINANSIJE

Dragana Skrobonja, finance@aim.rs

GENERALNI MENADŽER

Maja Vidaković, m.vidakovic@aim.rs

DIREKTOR

Ana Novčić, a.novcic@aim.rs

ŠTAMPA

Rotografika d.o.o.
Segedinski put 72, Subotica

SAVET STRANIH INVESTITORA U SRBIJI
PARTNER ZA RAST

IZDAVAČ

alliance international media u saradnji sa
Savetom stranih investitora Srbije

Prote Mateje 52, 11000 Beograd, Srbija
Tel: +(381 11) 2450 508
Fax: +(381 11) 2450 122
E-mail: office@aim.rs
www.aim.rs
ISSN no: 1451-7833
sva prava zadržava
alliance international media 2020.

6 **ČEMU NAS JE NAUČILA PANDEMIJA**
KOMENTAR

8 **ZAJEDNIČKI IZAZOV ZAHTEVA ZAJEDNIČKI ODGOVOR**

MAJK MIŠEL
predsednik Saveta stranih investitora i generalni direktor Telenora

12 **GRAĐEVINARSTVO JE NAŠA RAZVOJNA ŠANSA**

PROF. DR ZORANA MIHAJLOVIĆ
potpredsednica Vlade Republike Srbije i ministarka građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture

16 **RASTEMO ZAJEDNO**
KRSTINJA ŠČEPANOVIĆ
izvršna direktorka direkcije za ljudske resurse, OTP banka Srbija

18 **KRIZU SMO DOČEKALI SPREMNI**

JORGOVANKA TABAKOVIĆ
guverner NBS

22 **NASTAVAK REFORMI JE MOJ PRIORITET**

DRAGANA MARKOVIĆ
direktorka Poreske uprave

26 **PODRŠKA U IZAZOVNIM VREMENIMA**

DUBRAVKA NEGRE
direktor Regionalnog predstavništva Evropske investicione banke (EIB) za Zapadni Balkan

29 **DIŽEMO LESTVICU I KADA JE TEŠKO**
ZORAN PETROVIĆ
predsednik Izvršnog odbora Raiffeisen banke

30 **NEOPHODNA JE SNAŽNA OPREDELJENOST ZA REFORME**

DEJAN TURK
potpredsednik Saveta stranih investitora i generalni direktor Vip mobile i A1 Slovenija

32 **BEZBEDNOST LJUDI I VRHUNSKI KVALITET NA PRVOM MESTU**
NIKOS ZOIS
direktor HEINEKEN Srbija

34 **ZDRAVLJE NA PRVOM MESTU**

ANA GOVEDARICA
potpredsednica i portparol Saveta stranih investitora i generalna direktorka kompanije Roche

36 **POSVEĆENI REZULTATIMA**
MARNIE FINLAYSON
generalna direktorka Rio Sava Exploration d.o.o.

40 **INDUSTRIJSKI PROSTOR PREMIUM KLASE**
CTP INVEST

42 **SUOČAVANJE SA "NOVOM NORMALOM" JE TEŽAK ZADATAK**

SEBASTIJAN SOSA
stalni predstavnik MMF-a u Srbiji

45 **IZAZOVI NAM POMAŽU DA SE RAZVIJAMO**
MARINKO UKROPINA
generalni direktor SGS za Srbiju, Hrvatsku, Sloveniju, BiH i Crnu Goru

46 **POLOŽILI SMO ISPIT**

ALEKSANDAR LJUBIĆ
izvršni direktor Saveta stranih investitora

48 **USPEŠNO SMO ODGOVORILI NA IZAZOV**
TJAN JE
direktor kompanije Minth Automotive

50 **PRIPREMA UČENIKA ZA BUDUĆNOST; OVDE NE GOVORIMO O TEHNOLOGIJI...**
ŠERIL HIKMAN
profesor prirodnih nauka u Internacionalnoj školi u Beogradu

52 **KORAK BLIŽE DIGITALNOM DRUŠTVU**
DEJAN TURK
generalni direktor Vip mobile i A1 Slovenija

53 **ŽELIMO DA KLJENTIMA PONUDIMO VRHUNSKU USLUGU**
GORDANA JELKIĆ
direktor i osnivač PUTINVEST d.o.o.

54 **MALI IGRAČI MOGU BITI POBEDNICI**
MARIJA STEPINA
predsednica Izvršnog odbora, API Banka

55 **NEĆEMO SE VRAĆATI NA STARO**

DUŠAN LALIĆ
predsednik Odbora za
finansijske usluge
Saveta stranih investitora
(Generali Osiguranje
Srbija a.d.o.)

56 **POSVEĆENOST DONOSI REZULTATE**

DRAGAN PENEZIĆ
kopredsednik Odbora
za borbu protiv
nedozvoljene trgovine
i hranu Saveta
stranih investitora
(British American
Tobacco SEE d.o.o.)

57 **UJEDNAČITI PRIMENU ZAKONA**

DRAGANA STIKIĆ
kopredsednica Odbora
za borbu protiv nedozvoljene
trgovine i hranu Saveta stranih
investitora (Nestlé Adriatic
S d.o.o.)

58 **ZAJEDNO MOŽEMO I VIŠE**

NEBOJŠA JOVANOVIĆ
predsednik Odbora za
elektronsko poslovanje
Saveta stranih investitora
(Raiffeisen banka
a.d. Beograd)
MARIJA ĐINĐIĆ
potpredsednica Odbora za
elektronsko poslovanje Saveta
stranih investitora (OTP
Osiguranje a.d.o. Beograd)

59 **TELEKOMUNIKACIONA INFRASTRUKTURA KRITIČNA ZA FUNKCIONISANJE DRUŠTV**

DANIEL ŠUŠNJAR
predsednik Odbora
za telekomunikacije
Saveta stranih
investitora
(Telenor d.o.o.)

60 **DETALJNIJE UREDITI RAD OD KUĆE**

MILENA JAKŠIĆ PAPAN
predsednica Odbora
za ljudske resurse
Saveta stranih
investitora
(Karanović &
Partners o.a.d.)

61 **DOBRA ISKUSTVA ZAJEDNIČKOG RADA**

IVAN GAZDIĆ
predsednik Odbora
za infrastrukturu i
građevinarstvo Saveta
stranih investitora
(Petrikić & Partneri a.o.d.
in cooperation with CMS
Reich-Rohrwig Hainz)

62 **SPREMNI ZA PROMENE**

IGOR ŽIVKOVSKI
predsednik Pravnog
odbora Saveta
stranih investitora
(Živković
Samardžić a.o.d.)

63 **ZAJEDNO SMO JAČI**

RADOMIR CEROVIĆ
predsednik Odbora
za farmaceutsku
industriju Saveta
stranih investitora
(Roche d.o.o.)

64 **NADAMO SE NASTAVKU DIJALOGA**

DRAGAN DRAČA
predsednik Poreskog odbora
Saveta stranih investitora
(PricewaterhouseCoopers d.o.o.)

65 **KLJUCNE PORUKE**

70 **REGISTAR**

Čemu nas je naučila pandemija

Ako bi novu realnost u koju smo zakoračili trebalo telegrafski sažeti, njene ključne reči bile bi solidarnost, stavljanje ljudi na prvo mesto, posvećenost reformama, dijalogu i digitalnoj transformaciji. U budućnosti lestvicu postavljenu tokom pandemije trebalo bi konstantno podizati

Nedavno su pristigli pomalo iznenađujući podaci za jun i jul koji pokazuju da je oporavak privrede Srbije daleko brži od onog sa kojim se računalo, i to pre svega u oblasti industrijske proizvodnje i spoljnotrgovinske razmene. No, koliko će ovakvi trendovi potrajati, u velikoj meri zavisi pre svega od globalnih svetskih kretanja, gde se očekuje najveća kontrakcija u trgovinskoj razmeni još od Drugog svetskog rata i pad nivoa stranih investicija za najmanje 30–40%.

Stručnjaci smatraju da u takvim okolnostima Srbija mora da radi na diverzifikaciji proizvodnje i ponude, što bi ujedno mogao biti i podsticaj za privlačenje novih formi stranih direktnih ulaganja.

Potreba za novim modelom rasta nije nova tema, o tome u Srbiji već nekoliko godina pričaju i međunarodne finansijske institucije i domaći eksperti. Taj novi model pretpostavlja premeštanje okosnice rasta na novonastalu strukturu većih i manjih srpskih preduzeća, pre svega izvoznika, nastalih u okruženju

velikih stranih investicija koje su doprinele da se posle dvehiljaditih, na ruševinama starog sistema, izgradi moderna privredna struktura.

Ovakav model, naravno, ne odriče se stranih investicija, ali podrazumeva drugačiji pristup u njihovom privlačenju, pre svega zasnovanom na kreiranju poslovnog ambijenta koji će biti zasnovan na vladavini prava,

jednakim uslovima poslovanja za sve i transparentnošću.

Svaka kriza, a ovako snažna pogotovo dovodi do gubitka velikog broja radnih mesta, i u Srbiji će ih, prema prognozama MMF-a, biti izgubljeno između 140.000 i 160.000. To, naravno, takođe znači da će doći i do razaranja mnogih, pre svega, manjih kompanija. Istovremeno, i u takvim uslovima rađaju se neke nove poslovne inicijative i novi načini rada unutar postojećih

poslovnih struktura, ili potpuno novih.

Ako bi iz dosadašnjeg toka krize trebalo izvući nekoliko zaključaka, koji bi bili relevantni i za period koji je ispred nas, to bi možda mogli biti ovi: ulaganje u reforme se isplati, jer da nije tako, Srbija ne bi ovakvu krizu dočekala sa daleko boljom fiskalnom pozicijom od one koju je imala ranije. Iskren, temeljan i pravovremen dijalog sa svim akterima u privredi je ključ uspeha u kriznim situacijama kakva je pandemija i u mirnodopskom periodu. Svako ko je ušao u digitalnu transformaciju, bilo pre krize ili silom prilika u krizi, povećao je šanse da prebrodi postojeće izazove na tržištu i pripremi se za nov period izrazito digitalne komunikacije. Konačno, i svakako ne na poslednjem mestu, kriza nam je pokazala da su ljudi, njihovo zdravlje i bezbednost, solidarnost, odgovornost prema drugima, kolegama, kompanijama i društvu osnov za izgradnju zajednica koje će moći da odgovore na postojeće i nove izazove. ■

Pred novom vladom Srbije i pred privredom je period u kom se malo toga može predvideti. Prema prognozama MMF-a, čeka nas verovatno još dublji pad privrede, nepoznanice u vezi s razmerama pandemije i obećanje vakcine koja će život učiniti lakšim, ali u nekoj novoj realnosti. Sada je treba kreativno prigriliti

poslovnih struktura, ili potpuno novih.

Estimated Time of Arrival.

Know when your order is coming.

Očekivano vreme dolaska pošiljke.

Saznajte kada dolazi Vaša pošiljka.

ETA

 Gebrüder Weiss
Transport and Logistics

We move smarter.
gw-world.com/eta

Zajednički izazov zahteva zajednički odgovor

MAJK MIŠEL

predsednik Saveta stranih investitora
i generalni direktor Telenora

Sada je, više nego ikad, važno da Savet stranih investitora udruži napore sa Vladom u radu na poboljšanju regulatornih, pravnih i drugih aspekata reformi. Oni mogu imati višestruke pozitivne efekte na srpsku ekonomiju u izazovnim vremenima u kojima živimo

investitora i generalni direktor Telenora Srbija.

„Prvi prioritet su ljudi i njihovo zdravlje, i kao društvo moramo učiniti sve što je potrebno da ih zaštitimo. Kao poslodavci, moramo osigurati da se pridržavamo svih zdravstvenih procedura na radnom mestu. Drugo, neophodno je brzo prilagoditi modele poslovanja novonastaloj situaciji i razumeti trendove i ponašanja korisnika, ukoliko želimo da ostanemo konkurentni na tržištu. Moramo da razmišljamo o tome kako da unapredimo rad sa udaljenih lokacija ili od kuće, i u ovoj oblasti potrebne su promene u zakonodavstvu da bi se postigla što veća fleksibilnost. Treće, treba da razmišljamo i o tome kako da unapredimo razvoj i profesionalne karijere naših ljudi dodavanjem 'novih' znanja i veština. A prvenstveno moramo da pomognemo onima koji su najteže pogođeni, konkretno malim i srednjim preduzećima i preduzetnicima, na koje se Vlada već fokusirala u prethodnom periodu. Znamo da postoje celokupne industrije koje su pogođene, kao što je turizam koji beleži pad od 53% u Srbiji u odnosu na

Mislim da je prerano govoriti o vremenu nakon kovida-19, jer sve ukazuje na to da virus neće nestati u skorije vreme. Zbog toga verujemo da oporavak treba da se odigra u fazama, gde svaka nova faza treba da bude odgovor na promenu situacije. Drugim rečima, kratkoročna rešenja kao deo dugoročne strategije. Ali već smo izvukli pouke i stekli znanja koja će nam biti veoma korisna u narednom periodu, kaže Majk Mišel, predsednik Saveta stranih

SOLIDARNOST

Tokom epidemije članovi Saveta saveza pokazali su solidarnost i jedinstvo, bili jedni drugima uzajamna podrška i velikodušno donirali zajednici

RAZUMEVANJE

Tokom pandemije Vlada Srbije je bila otvorena za stavove stranih investitora. Čvrsto verujemo da će se ovakva praksa i dijalog nastaviti

PRIVRŽENOST

Mi u Savetu stranih investitora verujemo u budućnost investiranja u Srbiji. Da ne verujemo, ne bismo investirali

prošlu godinu, ili sektor saobraćaja", kaže naš sagovornik.

„FIC će preporuke za 2020. godinu objediniti u Beloj knjizi, čije objavljivanje očekujemo u poslednjem kvartalu, a koje će se bazirati na znanjima i iskustvima velikih stranih kompanija, članica FIC-a. Ove godine fokus će biti na digitalizaciji i načinima na koje ona može pomoći u prevazilaženju trenutnih izazova“, zaključuje predsednik SSI.

► U ovim novim okolnostima, sa usporavanjem rasta BDP-a u Srbiji i drugim zemljama, koje od FIC-ovih ranijih preporuka i dalje važe?

– Kriza nije promenila naše prioritete, koji su ranije definisani u okviru radne grupe sa Vladom. Naše preporuke usmerene su na devet oblasti koje vidimo kao prioritete: porezi, rad, inspekcija i bezbednost hrane, infrastruktura i nekretnine, digitalizacija i e-trgovina, farmaceutski proizvodi, bankrot i kupoprodaja valuta. Verujemo da poboljšanja u ovim oblastima mogu da imaju veoma pozitivan efekat na srpsku privredu i da zemlju učine privlačnijom za strane investitore.

Naša očekivanja se takođe nisu promenila. U pitanju su preduslovi koji su ključni za svaku ekonomiju koja želi da ide napred: Srbija treba da ojača pregovore o pristupanju

Evropskoj uniji kao jedan od načina da se unaprede propisi u oblasti poslovanja i njihova primena. I dalje mislimo da nam predstoji značajan posao kada je u pitanju održiva fiskalna konsolidacija. Takođe, postoji potreba da se unapredi primena zakona, posebno u oblasti oporezivanja.

► Bilo je mnogo rasprave na globalnom nivou o tome da li će kovid-19 uticati na strane investitore da preispitaju svoje buduće odluke i strategije. Šta vaše članice misle o budućnosti poslovanja u Srbiji?

– FIC veruje u budućnost investiranja u Srbiji. Da ne verujemo, ne bismo investirali. Međutim, kada se desi globalna kriza, model za oporavak ekonomije koji podrazumeva veliki priliv investicija kako bi se obezbedio rast je pod znakom pitanja. Zbog toga Srbija treba da, sa jedne strane, ubrza poboljšanja u regulatornim, pravnim i ostalim oblastima koje su važne za investitore, a sa druge strane da omogućiti razvoj startapa i malih i

srednjih preduzeća, koje je kriza najviše pogodila. Ljudi u Srbiji su veoma sposobni. Treba da ih motivišemo stvaranjem predvidivog poslovnog okruženja uz manje birokratije, umesto da čekamo na velike investicije.

► Da li su predlozi FIC-a uzeti u obzir kada ste razgovarali sa Vladom tokom pandemije?

– Razgovori i konsultacije su bili zaista ozbiljni, a Vlada Srbije bila je otvorena da čuje stavove stranih investitora. Sve velike promene u propisima koje su uticale na kompanije i poslodavce poslate su FIC-u unapred kako bismo dali svoje mišljenje, a većina naših predloga uvrštena je u prvi set mera Vlade za podršku privredi još u martu. FIC je takođe sastavio i Privrednoj komori Srbije prosledio predloge za prioritete proizvode za zelene koridore CEFTA. Dokument sa stavom o odlaganju izveštavanja o FATCA sporazumu dostavljen je Ministarstvu finansija.

Ministar građevinarstva nas je takođe pozvao na konsultacije, nakon čeka smo sastavili predloge za plan oporavka. Čvrsto verujemo da će se ovakva praksa i dijalog nastaviti i u narednom periodu.

Želimo da i dalje razvijamo našu organizaciju tako što ćemo proširiti bazu članica i uključiti industrije koje do sada nisu dovoljno za-

stupljene u FIC-u (na primer, farmacija, IT, obnovljivi izvori energije), čime ćemo stvoriti jaču osnovu za dalje zagovaranje.

► Kako ste reagovali tokom krize i pružili podršku svojim članicama?

– Reagovali smo brzo i efikasno. U početku su se naše članice fokusirale na zdravlje i bezbednost zaposlenih, održavanje kontinuiteta poslovanja i prilagođavanje novim okolnostima koje su, zajedno sa vanrednim stanjem, ukazale na akutne probleme, koje je FIC rešio odmah. Prikupili smo i dostavili predloge o potrebnim ekonomskim merama i o tome kako ih sprovesti. Uspostavili smo praksu davanja predloga rešenja za svakodnevna pitanja koja utiču na poslovanje, i to za različite oblasti, uključujući ljudske resurse (posebno radne dozvole), oporezivanje i transport. Mislim da je naša saradnja bila bliža nego ikada ranije, jer ova kriza je zajednički izazov koji zahteva i zajednički odgovor. ►►

Srbija treba da iskoristi priliku koju pruža digitalizacija i unapredi svoju konkurentnost, ne samo kada je reč o e-upravi već i u privatnom sektoru

► **FIC se glasno zalaže za digitalizaciju. Šta vidite kao najveće prioritete u digitalnoj transformaciji javnih usluga i koje su to prepreke koje treba prevazići kako bi ovaj proces bio uspešan?**

– Kao što sam već rekao, digitalizacija će biti jedan od ovogodišnjih prioriteta Bele knjige. U poslednjih nekoliko meseci postalo je jasno da digitalizacija nije samo puka fraza

već stvarna potreba ovog društva, pošto su celokupni sistemi prebačeni u digitalni svet. Na digitalizaciju treba da gledamo kao na priliku, a ne pretnju. Srbija treba da tu priliku iskoristi i unapredi svoju konkurentnost, ne samo u e-upravi već i u privatnom sektoru.

Naše članice to razumeju, i preporuka je da svi slede takav pristup, posebno tokom krize kada su se korisnici masovno okrenuli digitalnim kanalima. Nedavno smo održali onlajn konferenciju sa oko sto članica FIC-a i 15 predstavnika Vlade iz sedam institucija, čime smo pokrenuli dijalog o digitalizaciji u zakonodavstvu Srbije. FIC je predstavio oblasti od ključnog značaja, kao što su najšira upotreba elektronskog potpisa za svakodnevnu komunikaciju i transakcije, nastavak ubrzanog rada na digitalnoj transformaciji carinske i poreske uprave, dodatno pojednostavljenje komunikacije između poslodavca i zaposlenog i mnoge druge.

Želimo da proširimo svoje članstvo uključivanjem članova iz farmaceutskog sektora, IT i obnovljivih izvora energije i tako ojačamo osnovu za dalje zagovaranje

► **Ima li Srbija infrastrukturu koja bi omogućila da održimo korak sa ovim promenama? Da li je vreme da se razmišlja o 5G mreži?**

– Apolutno. Međutim, pred nama je još mnogo posla pre nego što 5G mreža bude u komercijalnoj upotrebi u Srbiji. Potrebno je ispuniti tehnološke standarde, uključujući prilagođavanje lokalnih zahteva oko zoniranja, kao i unapređenje procedura za izdavanje licenci. Neophodno je da postoji ekosistem uređaja i tržište mora da bude spremno. 5G je transformaciona tehnologija i uticaće na sve industrijske procese, budući da donosi optimizaciju troškova i veću automatizaciju. Najviše koristi imaće medicina, komunalne službe, poljoprivreda i automobilska industrija, što znači da će uticati na ukupan ekonomski razvoj i doveste do preko potrebnog podsticaja u vremenu nakon krize. Planirana aukcija za 5G odložena je za 2021. godinu zbog pandemije. Svedoci smo mnogih javnih rasprava o 5G mreži, što znači da je potrebno da edukujemo tržište o ovoj temi. Snažno podržavamo svaku javnu raspravu ili istraživanje koje uključuje stručnjake iz svih industrija. Važno je da svi akteri — državne institucije, univerziteti, tehnički i zdravstveni stručnjaci i mobilni operateri — budu spremni da se uključe u javnu diskusiju o svim otvorenim pitanjima.

► **Da li će okolnosti u kojima se nalazimo uticati na objavljivanje predstojeće Bele knjige?**

– Naravno da hoće i mi ćemo, kao jedinstveni glas investitora, sumirati sve aspekte krize u Beloj knjizi, sa ciljem da unapredimo uslove poslovanja. Daćemo transparentan prikaz napretka postignutog tokom godine, bavićemo se time gde vidimo najveće mogućnosti za poboljšanje i predstavimo načine na koji je kriza uticala na privredu.

Do objavljivanja će sigurno doći, iako će način na koji ćemo Belu knjigu predstaviti javnosti zavisiti od okolnosti. Želeli bismo da održimo

tradicionalnu konferenciju uživo, ali, kao i mnogi drugi, FIC je prešao na rad na daljinu. Zato smo spremni da predstavimo Belu knjigu na digitalnom događaju, ukoliko za tim bude bilo potrebe.

► **Koji savet imate za nove reformatore?**

– Moramo biti motor koji vodi ekonomiju napred u predstojećem periodu, sada kada znamo da će covid-19 biti sa nama još neko vreme. Više nego ikada, ključno je da se poslovna zajednica udruži, istupa sa jedinstvenim glasom i nastavi otvoreni dijalog sa Vladom.

Na kraju moram da dodam da je posvećenost članica FIC-a tokom ove krize bila ogromna inspiracija. Pokazale su solidarnost i jedinstvo, bili jedni drugima uzajamna podrška i velikodušno donirale zajednici. Nadamo se da ćemo nastaviti sa dobrom saradnjom i sa novom Vladom i radujemo se tome. ■

Roche

Extraordinary

At Roche, we are committed to both. Discovering and developing innovative medicines and diagnostic tests to help people live better, longer lives.

Građevinarstvo je naša razvojna šansa

PROF. DR. ZORANA MIHAJLOVIĆ

potpredsednica Vlade Republike Srbije i ministarka građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture

Važno je da nastavimo s ulaganjima infrastrukturu, da ulažemo u izgradnju auto-puteva, u modernizaciju železnica, da obnavljamo regionalne i magistralne puteve, jer to znači i viši privredni rast u ovoj godini, ali i stvaranje uslova za brži razvoj u narednim godinama

godini, ali je važno da taj tempo zadržimo do kraja godine kako bismo ovu godinu, u kojoj će mnoge zemlje biti duboko u recesiji, prošli što bezbolnije, navodi naša sagovornica.

► **Šta smatrate najvažnijim preduslovima za očuvanje relativno povoljnih rezultata i povratak na trajektoriju normalnog privrednog rasta u narednom periodu?**

– Veoma je važno što je Vlada Srbije odlučna da nastavi sa ulaganjem u infrastrukturu, i onim koji su već započeti, kao i onim iz programa Srbija 2025. Nastavljamo da gradimo Moravski koridor, auto-put Sremska Rača – Kuzmin, auto-put i brzu saobraćajnicu Ruma–Šabac–Loznica, deonicu „Miloša Velikog“ od Preljine do Požege, brzu saobraćajnicu Iverak–Lajkovac. Pored već započetih auto-puteva, planiramo da uskoro počnemo i sa izgradnjom prve deonice auto-puta Niš–Merdare–Priština, od Niša do Pločnika, a očekujemo i uskoro i potpisivanje komercijalnog ugovora za Fruškogorski koridor.

Kad je reč o železnici, gradimo brzu prugu Beograd–Budimpešta i pripremamo se da iduće godine počnemo

Ova godina je u ekonomskom smislu teška i izazovna za čitav svet, pa i za Srbiju, kaže prof. dr Zorana Mihajlović, potpredsednica Vlade Republike Srbije i ministarka građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture, sumirajući godinu koja je skoro na izmaku. „Veoma je važno da naša gradilišta nisu stala ni u vreme vanrednog stanja, što se posebno moglo videti kod najvećih infrastrukturnih projekata. Ti rezultati će se videti i odraziti i na BDP Srbije, s obzirom na to da je građevinarstvo u prethodne dve godine bilo glavni pokretač privrednog rasta.“

Malo je ekonomija u Evropi koje su imale bolji rezultat kad je reč o privrednom rastu od Srbije u ovoj

USPEH

I u vreme najteže epidemije uspevali smo da omogućimo da međunarodni robni transport funkcioniše, tako da nije zaustavljen ni uvoz ni tranzitni saobraćaj

ŠANSA

Želimo da od Srbije napravimo ne samo nezaobilaznu tranzitnu rutu već i pravo saobraćajno čvorište ovog dela Evrope

CILJ

Ako smo u oblasti izdavanja građevinskih dozvola mogli da se takmičimo sa najboljim ekonomijama sveta, verujem da Srbija može do prvih 10 i po ukupnim uslovima poslovanja

sa modernizacijom pruge Beograd–Niš kako bismo za nekoliko godina imali modernizovan kompletan železnički Koridor 10. Takođe, ugovorene su modernizacija pruge Niš–Dimitrovgrad, radimo projektnu dokumentaciju za nastavak rekonstrukcije barske pruge od Valjeva do granice sa Crnom Gorom, a narednih sedmica počinje i izgradnja intermodalnog terminala u Batajnici.

U narednoj godini radiće se i projektno-tehnička dokumentacija za nove brze saobraćajnice, kao što su Vožd Karadorđe, Sombor–Kikinda, Kragujevac–Mrčajevci, Požarevac – Veliko Gradište – Golubac i druge.

U vodni saobraćaj ulažemo ukupno više od 400 miliona evra, uključujući izgradnju novih luka, rekonstrukciju brodskih prevodnica i uklanjanje kritičnih sektora na Savi i Dunavu.

U vazdušnom saobraćaju ulažemo u razvoj malih aerodroma, u toku su radovi na izgradnji aerodroma Rosulje u Kruševcu i Pranjani kod Gornjeg Milanovca, a u planu su još rekonstrukcije aerodroma Čenej kod Novog Sada, rade se analize u vezi sa gradnjom novog aerodroma u Boru, ulagaćemo u aerodrom Srebrno jezero kao turistički aerodrom...

To su sve projekti koji će omogućiti Srbiji da se povezuje sa susedima, ali i kojima ćemo povezati veći broj gradova i okruga u Srbiji sa glavnim regionalnim tranzitnim pravcima, što su sve važni preduslovi za brži i ravnomerniji razvoj i za privlačenje novih investicija.

Naravno, pored uslova na strani ekonomske politike i očuvanja stabilnosti budžeta, veoma je važno sve što Srbija na očuvanju političke stabilnosti, koja je važna i za privredni rast. Primera radi, projekti koji su dogovoreni u okviru ekonomskog sporazuma koji je potpisao predsednik Vučić u Vašingtonu vredni su više od četiri milijarde dolara. Takođe, proširenje inicijative Mini-šengen važno je zbog bržeg ekonomskog razvoja, rasta trgovine i novih investicija.

► **Mnogi smatraju da Srbija u narednom periodu neće moći da računa na veće investicije iz inostranstva. Šta je vaše mišljenje? Kakvi su primeri iz oblasti koje su u vašem resoru?**

– Infrastruktura je oblast u kojoj su u Srbiji već prisutne najveće svetske kompanije praktično iz čitavog sveta:

od evropskih kompanija, preko kineskih, američkih, ruskih, turskih, azerbejdžanskih.

Srbija je, zbog nedovoljnog ulaganja u infrastrukturu i kašnjenja završetka Koridora 10 i drugih projekata, dugo bila van glavnih transportnih tokova, ali i lišena najnovijih znanja koja dolaze sa velikim investicijama.

To se u poslednjih godina umnogome promenilo, i danas gradimo Moravski koridor koji će biti najmoderniji auto-put u Srbiji, jer obuhvata i telekomunikacionu infrastrukturu, kao i prvu prugu za brzine do 200 kilometara na sat u ovom delu Evrope.

Ulažemo posle nekoliko decenija u modernizaciju luka, uvodimo najsavremeniji sistem navigacije u rečnom saobraćaju na Dunavu i Savi, ulažemo u aerodrome i modernizaciju kontrole letenja, uključujući izgradnju novog kontrolnog tornja u Beogradu i Nišu. To su sve investicije koje stvaraju podlogu za mnogo brži razvoj Srbije u narednim decenijama.

Trenutno u Srbiji ima više od 64.000 aktivnih gradilišta, i njihov broj nije manji, već je naprotiv veći u odnosu na prethodnu godinu, za više od 16.000

► **U ovoj godini Savet stranih investitora obeležava osamnaestogodišnjicu rada u Srbiji. Kako biste ocenili saradnju sa Savetom?**

– Svake godine ostvarujemo napredak u saradnji, nekada je on veći, nekada manji. Ova godina je odlično počela, održano je više sastanaka podgrupa gde su razmatrana brojna pitanja iz

oblasti deviznog poslovanja, građevinarstva, poljoprivrede, poreza, inspekcije i bezbednosti hrane i drugih važnih oblasti, sa ciljem ažuriranja Plana rada Radne grupe za sprovođenje preporuka iz Bele knjige FIC-a.

Nažalost, zamah koji smo imali naglo je prekinula pandemija kovida-19, pri čemu je sam FIC prošao kroz fazu unutrašnjeg reizbora, tako da ova godina možda nije toliko uspešna kao neke prethodne. S druge strane, verujem da smo preduzeli sve potrebne mere kako bi naučili da živimo sa ovom situacijom, te sam sigurna da ćemo u narednoj godini nadoknaditi sve ono što je možda propušteno ove godine.

► **U Beloj knjizi vaš sektor je gotovo bez izuzetka među najbolje rangiranim kada je reč o sprovođenju reformi u oblasti saobraćaja. Šta vidite kao ključne poslove koje bi trebalo uraditi u narednom periodu?**

– Najvažnije je da obezbedimo kontinuitet u iz- ►►

gradnji saobraćajne infrastrukture, kao i da uložimo dodatne napore u razvoju inteligentnih transportnih sistema, pri čemu i u ovoj oblasti svake godine beležimo sve bolje rezultate. Između ostalog, posle uvođenja izuzetno naprednog Rečnog informacionog servisa, pre članica EU smo uveli i najmoderniji sistem obležavanja u vodnom saobraćaju (AtoNs navigacione bove). Radi se i projektna dokumentacija za izgradnju novog, modernog dispečerskog centra na železnici, a u sektoru civilnog vazduhoplovstva koji još od ranije „jednom nogom u EU“ po dostignutim standardima

nastavljamo sa investicijama kako bismo mogli da pratimo očekivani porast obima saobraćaja. Kad govorimo o reformama u oblasti saobraćaja, ne smemo zaboraviti da je reforma železnice u Srbiji od strane međunarodnih finansijskih institucija i EU pohvaljena kao veoma uspešna.

► Prošle godine osnivan je Stalni Sekretarijat Transportne zajednice u Beogradu, a nedavno naimenovan i njen direktor. To je bio važan signal o povezivanju Zapadnog Balkana u saobraćajne tokove EU. Koliko je u međuvremenu urađeno na ovom planu posebno kada govorimo o železnici?

– Modernizacija železnice je prioritet za Srbiju, ali je važna tema i za Transportnu zajednicu. Na nivou Transportne zajednice pred usvajanjem je Akcioni plan za izradu železničke strategije regiona. Ovo je prvi korak ka izradi zajedničke železničke strategije

regiona Zapadnog Balkana. Neohodne su nam dobre, kvalitetne i sigurne pruge, kao što je važno da imamo i zdravo i stabilno železničko tržište na novou regiona. Samo tako ćemo moći regionalno da se povezujemo i zajednički da doprinesemo većoj zaštiti životne sredine i Zelenoj agendi, na koju smo se kao region obavezali.

Srbija je u prethodnih nekoliko godina rekonstruisala više od 550 kilometara magistralnih i regionalnih pruga. Vrednost investicija u železničkom sektoru, uključujući i tekuće i planirane projekte, iznosi više od pet milijardi evra, a njihovom realizacijom značajno ćemo unaprediti železničke veze ka svim našim susedima u regionu.

Pred usvajanjem je i Regionalni akcioni plan za olakšavanje transporta na nivou Transportne zajednice. I tu je Srbija veoma aktivna, jer dobra transportna infrastruktura nema pravi efekat ukoliko se ne reši problem zadržavanja na graničnim prelazima, ako ne ubrzamo protok i robe i ljudi. Tu očekujemo dosta i od Transportne zajednice jer deo ove transportne porodice jesu i zemlje Evropske unije. Poznato je da su najveća zadržavanja teretnjaka na granicama sa susedima koji su članovi EU. Verujemo da će regionalno povezivanje pružiti podršku rešavanju ovakvih otvorenih pitanja.

► Koliko je digitalizacija široko rasprostranjena u vašem resoru? Gde vidite prostor za dalji napredak?

– Donošenje reformskog Zakona o planiranju i izgradnji i uvođenje e-dozvole bili su presudni za napredovanje Srbije sa 186. na 9. mesto liste Duing biznis u oblasti izdavanja građevinskih dozvola za samo nekoliko godina. Ova oblast je primer ne samo kad je reč o digitalizaciji već i o tome kako je moguće uspešno

sprovesti neku reformu. Taj model uzet je i kao model za reformu katastra. Sledeća reforma na na kojoj radimo i koja je važna za poboljšanje poslovnog ambijenta jeste reforma E-prostora. Sa E-prostorom praktično će postupak objedinjene procedure biti primenjen u postupku izrade planskih dokumenata. E prostor će omogućiti da se podaci iz katastra nepokretnosti digitalizuju, ažuriraju i omogućiti će se njihova brža, lakša i efikasnija obrada. Takođe, biće efikasniji i sam postupak izrade planskih dokumenata, a učešće građana biće kvalitetnije, jer će biti omogućen uvid

u planske dokumente i na digitalan način. Krajnji cilj je da se u okviru E-prostora objedine informacije iz Katastra nepokretnosti i planskih dokumenata, tako da ovi podaci budu javni i dostupni u elektronskom obliku tako da se za svaku katastarsku parcelu mogu dobiti informacije o mogućnostima ili ograničenjima za izgradnju. ■

Sledeća reforma na kojoj radimo jeste reforma E-prostora, čime će biti primenjen postupak objedinjene procedure u postupku izrade planskih dokumenata. Tako da će za svaku katastarsku parcelu biti dostupne informacije o mogućnostima ili ograničenjima za izgradnju

HEADS. HEARTS. MINDS.

Dell Technologies midrange storage solutions

Brought to you by **INGRAM MICRO**

Heads

We're market leaders in All-Flash arrays and hybrid flash arrays.* Powerful. Practical. Cost-effective.

Hearts

It's not just a sale. It's a relationship. Our consultancy and support services ensure you get great performance – and great value too.

Minds

Achieve peace of mind with our future-proof Midrange Storage Loyalty Program. Six customer commitments you'll find hard to beat.

Welcome to the family:
Unity & SC Series

Contact us at:

Miroslav.Vranes@dell.com | dellemc-serbia@ingrammicro.com

INGRAM
MICRO

DELLEMC

Rastemo zajedno

KRSTINJA ŠĆEPANOVIĆ

izvršna direktora direkcije za ljudske resurse, OTP banka Srbija

I po završetku realizacije integracije Vojvođanske banke u OTP grupu 2021. nastavićemo da budemo posvećeni zaposlenima, orijentisani ka klijentima, inovacijama, digitalizaciji bankarskih proizvoda i usluga, naravno uz snažnu podršku Grupe

Buduća banka koja će nastati posle završetka realizacije integracije Vojvođanske banke u OTP grupu biće snažan spoj najboljih od nas sa jasnom vizijom šta želimo da postignemo. Bićemo otvoreni za sve perspektivne ljude koji nas mogu učiniti boljim, kaže Krstinja Šćepanović, izvršna direktorka direkcije za ljudske resurse, OTP banka Srbija. „Sa takvim trendom, na dobrim temeljima i iskustvom, nakon integracije banku vidim kao snažnog igrača, lidera na tržištu po rezultatima i sa sjajnom podrškom klijenata“, kaže naša sagovornica.

► **Koje biste inovacije koje je banka uvela u poslovanje posebno istakli? A koji projekat?**

– Godinama smo fokusirani na inovacije i digitalizaciju svojih proizvoda i usluga kako bi klijentima omogućili lakšu i jednostavniju svakodnevnicu.

Nakratko bih se osvrnula na proteklu godinu u kojoj smo implementirali mCard „digitalni novčanik“ za android korisnike i predstavili P2P opciju slanja novca koja je posebno pogodna za prijatelje i članove porodice, a potom i unapredili našu online ekspozituru.

S druge strane, iako je ova godina izazovna na svakom polju, ipak mogu sa

ponosom da kažem da nismo posustali i da smo nastavili ka našem cilju. Nedavno smo lansirali Apple Pay uslugu plaćanja mobilnim telefonom za iOS korisnike, što je kompletiralo ovaj naš segment, jer sada imamo ovakav vid plaćanja za dva operativna sistema. Plaćanje IPS GR kodom je takođe novina, a od pre dva meseca naši klijenti realizuju keš kredit potpuno online uz pomoć svog mobilnog telefona, bez odlaska u ekspozituru.

Obezbeđivanje jednako kvalitetnog poslovanja u novim okolnostima pandemije učiniće da razmišljamo drugačije, postupamo drugačije – što će biti izazov za sve nas u bliskoj budućnosti

Takođe, direktno i indirektno pomaže-mo domaće preduzetništvo i podstičemo inovacije kroz projekat Generator, a ovogodišnji četvrti Generator GameChanger je namenjen onima koji imaju ideju ili gotovo rešenje koje pomaže malim i srednjim bi-

znisima da nastave dalje nakon posledica prouzrokovanih pandemijom. Odziv je bio fantastičan i od ukupno 172 prijave dva najbolja projekta po izboru žirija ćemo nagraditi sa po milion dinara, uz vredne nagrade koje će dodeliti Vojvođanska banka, ICT Hub i drugi partneri.

► **Koji su glavni izazovi za HR u ovoj novoj realnosti, gde pandemija diktira način rada i odnos između poslodavca i zaposlenog? Kako ste ih savladali?**

– Na prvom mestu jeste zdravlje zaposlenih. Od početka pandemije vodili smo računa o prevenciji, obezbeđivali sve neophodne mere i podršku kako bi rad od kuće i povratak u kancelarije bio dobro izbalansiran i kako bi obezbedio kontinuitet poslovanja.

Važno je bilo razumeti prirodne ljudske strahove i brigu od neizvesnosti kako bismo ostavili vreme da se ljudi adaptiraju na nov način funkcionisanja.

Pandemija nam je potvrdila da se ples tehnologije i ljudi nastavlja dinamičnije nego ikad, ali i da su za taj ples neophodni oboje.

Ne znamo da li je ovo „next normal“, ali jeste povod za transformaciju koja znači menjanje koncepta rada. Zahtevaće od nas nove strategije, dalja prilagođavanja i poslodavaca i zaposlenih. Radoznala sam da vidim i učestvujem u narednim poduhvatima kroz koje zajedno stvaramo bolje! ■

Raiffeisen Visa Infinite kartica

Bogdan Bogdanović,
vlasnik prve metalne
kartice u Srbiji

Bogdanović #8

fwr.raiffeisenbank.rs

FRIEDRICH
WILHELM
RAIFFEISEN
Banking Since 1886

VISA

Krizu smo dočekali spremni

JORGOVANKA TABAKOVIĆ

guverner NBS

Nastavićemo da koristimo sve instrumente monetarne politike kako bismo obezbedili nisku i stabilnu inflaciju u srednjem roku i očuvali finansijsku stabilnost, jer je to najbolji način na koji doprinosimo održivom ekonomskom rastu i jačanju otpornosti na izazove iz domaćeg i međunarodnog okruženja

Odgovorno vođenje ekonomske politike u prethodnim godinama omogućilo nam je da na trenutne izazove snažno i pravovremeno odgovorimo, tako Jorgovanka Tabaković, guverner Narodne banke Srbije (NBS), objašnjava činjenicu da je u Srbiji tokom krize održana makroekonomska stabilnost. „Krizu smo dočekali u izuzetno dobroj poziciji. Tu pre svega mislim na nisku i stabilnu inflaciju, koju već sedam godina održavamo na prosečnom nivou od oko 2%, zdrav i otporan finansijski sistem, uravnoteženu fiskalnu poziciju, smanjenu spoljnu neravnotežu i tržište rada koje karakteriše rast zaposlenosti i zarada“, kaže Tabaković.

Doneti paket mera od preko 12% BDP-a minimizirao je

ekonomsku štetu izazvanu pandemijom kovid-19 i u isto vreme Srbiji omogućio brz ekonomski oporavak i održiv dinamičan rast u srednjem roku, kaže naša sagovornica. „Pritom, paket mera ni u jednom momentu nije ugrozio održivost javnih finansija. Prema oceni međunarodnih finansijskih institucija, u ovoj godini Srbija će ostvariti jedan od najboljih rezultata u Evropi kada je u pitanju ekonomska aktivnost, i biće jedna od retkih zemalja koja će naredne godine dostići i prestići pretkrizni nivo privredne aktivnosti sa stopom rasta BDP-a od oko 6%“.

► **Kako Srbija stoji u odnosu na uporedive zemlje ako uzmemo u obzir ključne indikatore vezane za eksternu poziciju zemlje?**

SARADNJA

Dobra saradnja između Vlade Srbije i NBS predstavlja jedan od osnovnih preduslova za uspostavljanje i za očuvanje makroekonomske stabilnosti u Srbiji

INOVATIVNOST

U prethodnom periodu veliku pažnju usmerili smo na inovacije i digitalizaciju, i u tome smo išli u korak s Evropom ili ispred nje

OTPORNOST

Vrednosti svih ključnih pokazatelja poslovanja bankarskog sektora u Srbiji zadržane su na visokom nivou

– Ključni indikatori eksterne pozicije Srbije značajno su poboljšani u prethodnim godinama, zahvaljujući ekonomskoj politici koja je neodrživ model rasta vođenog uglavnom ličnom i državnim potrošnjom, zamenila održivim modelom rasta vođenog investicijama i izvozom, i time obezbedila suštinsku transformaciju privrede Srbije. Deficit tekućeg računa platnog bilansa u proseku je iznosio 5% BDP-a u proteklih sedam godina, što su naša očekivanja i za ovu godinu. Za Srbiju je pozitivno i to što je godinama unazad obezbeđeno više nego potpuno pokriće deficita tekućeg računa prilivom SDI. Postignuta makroekonomska stabilizacija i popravljane poslovnog ambijenta doprineli su rastu SDI, koji je u 2019. bio rekordan od kada se meri – 3,8 milijardi evra. Garant stabilnosti su i devizne rezerve Srbije, koje su adekvatne i po strukturi i po obimu.

► Koje karakteristične trendove, iz domena NBS, beležite kao rezultat kovida-19?

– Pred izbijanje pandemije inflacija u Srbiji je bila niska i stabilna sedmu godinu zaredom i takav trend smo uspeli da održimo i tokom pandemije, zahvaljujući održavanju relativne stabilnosti deviznog kursa i usidrenih inflacionih očekivanja, i uz punu snabdevenost tržišta robom. Smanjenje referentne kamatne stope za ceo procentni poen tokom pandemije (na 1,25% od juna) uticalo je na dalji pad kamata na dinarske kredite, čime je podstaknut nastavak rasta kreditne aktivnosti. U uslovima manjih tokova kapitala prema zemljama u usponu, zbog rasta globalne neizvesnosti i averzije prema riziku, pojavili su se deprecijacijski pritisci koji su vremenom slabili. U cilju sprečavanja većih kratkoročnih oscilacija, NBS je intervenisala na deviznom tržištu i obezbedila relativnu stabilnost kursa dinara prema evru, što je doprinelo opštoj makroekonomskoj stabilnosti i bržem oporavku privrede. Pored uvođenja moratorijuma na otplatu kredita, preduzeli smo i niz drugih mera poput obezbeđenja dodatne likvidnosti bankarskog sektora, olakšavanja otplate određenih kredita i olakšavanja pristupa finansiranju građanima. Kao rezultat preduzetih mera vrednosti svih ključnih pokazatelja poslovanja bankarskog sektora u Srbiji su zadržane na visokom nivou. O otpornosti sistema svedoči rekordno nisko učešće problematičnih kredita od 3,6% u julu, pokazatelj adekvatnosti kapitala od 22,7% i dvostruko veći pokazatelj likvidnosti u odnosu

na regulatorni minimum. Važno je reći i da je trend velikog rasta upotrebe bezgotovinskih plaćanja u našoj zemlji iz poslednjih godina nastavljen u prethodnim mesecima, a tome su značajno doprinele brojne aktivnosti koje je sprovela NBS.

► Šta će biti prioriteti vašeg rada kada govorimo o saradnji sa novom vladom?

– Dobra saradnja između Vlade Srbije i NBS predstavljala je jedan od osnovnih preduslova najpre za uspostavljanje, a zatim i za očuvanje makroekonomske stabilnosti u Srbiji u prethodnim godinama. Kriza izazvana pandemijom kovida-19 praćena je blagovremenim, adekvatnim, ali i koordiniranim merama Vlade Srbije i NBS, čime je još jednom potvrđena uspešna saradnja, koja je u kriznim periodima od ključne važnosti za pružanje podrške građanima i privredi, ali i očuvanje stečenog poverenja stranih investitora. NBS će, kao i do sada, nastojati da ostvari svoje zakonom definisane ciljeve i da pruža podršku ekonomskim merama vlade. Nastavićemo da koristimo sve instrumente monetarne politike

kako bismo obezbedili nisku i stabilnu inflaciju u srednjem roku i očuvali finansijsku stabilnost, jer je to najbolji način na koji doprinosimo održivom ekonomskom rastu i jačanju otpornosti na izazove iz domaćeg i međunarodnog okruženja.

► Kako su pandemija i aktuelno stanje na tržištu uticali na kreditnu aktivnost banaka i na strukturu kreditne aktivnosti?

– Povoljna kretanja kreditne aktivnosti zabeležena u prvom tromesečju nastavljena su i po izbijanju pandemije. U julu je, po isključenju efekta promene kursa, međugodišnji rast kreditne aktivnosti iznosio 13,6% i bio najviši u regionu. Na ovakva kretanja je uticalo proaktivno delovanje NBS, koja je nastavila ublažavanje monetarne politike i donosila druge mere u cilju olakšavanja položaja privrede i građana pogođenih pandemijom. Od maja meseca rastu kreditne aktivnosti doprinose i krediti iz Garantne šeme kao deo državnih mera podrške. Struktura kredita je ostala povoljna sa stanovišta doprinosa rastu ekonomske aktivnosti. Najveći doprinos rastu kreditne aktivnosti, kao i u prethodnom periodu, daju krediti privredi, čiji je međugodišnji rast ubrzan sa 14,5% u martu na 15,3% u julu. Tom rastu i dalje u ►►

Trend velikog rasta upotrebe bezgotovinskih plaćanja u našoj zemlji iz poslednjih godina nastavljen u prethodnim mesecima, a tome su značajno doprinele brojne aktivnosti koje je sprovela NBS

većoj meri doprinose investicioni krediti. I međugodišnji rast kredita stanovništvu je ubrzan sa 9,7% u martu na 12,5% u julu.

► **U čemu je ključna razlika kada govorimo o ovoj krizi i onoj iz 2008, kada je u pitanju bankarski i osiguravajući sektor?**

– Kad je reč o bankarskom sektoru tokom 2008. godine, mere su bile usmerene prvenstveno na oživljavanje finansijskog sektora i kreditne aktivnosti, a najveći problem su bile nesolventne banke. U ovoj krizi banke treba da budu deo rešenja, a ne deo problema, jer su upravo zahvaljujući intenzivnijem regulisanju i superviziji ojačane tako da mogu da pruže podršku privrednoj aktivnosti kroz nesmetano kreditiranje. Kako je osiguranje kao delatnost orijentisano na pružanje zaštite od neizvesnosti, uključujući i one koja nastaje usled problema zdravstvene prirode, ova kriza kreira potpuno nove zahteve korisnika usluga osiguranja i u tom smislu otvara nove šanse za sektor osiguranja koji novim proizvodima i uslugama može u određenoj meri da pruži sigurnost kada je ona najpotrebnija.

► **U javnosti se razvila živa diskusija oko odluke NBS da u svoje monetarne operacije uključi korporativne obveznice. Šta su bili vaši ciljevi? Da li je dovoljno vremena prošlo za ocenu prvih efekata?**

– Uključivanje korporativnih obveznica u monetarne operacije jedna je u nizu mera kojima smo podržali domaću privredu, kako bi se u najkraćem roku i uz minimalne posledice prevazišla kriza izazvana pandemijom kovida-19. Istovremeno, naš cilj bio je i da pružimo inicijalni podsticaj razvoju domaćeg tržišta korporativnih obveznica. Prikupljanje sredstava emisijom korporativnih obveznica predstavlja dodatni izvor finansiranja preduzeća, koji bi kao alternativa i dopuna bankarskim kreditima mogao da podstakne konkurentsku utakmicu i značajno smanji troškove finansiranja naše privrede. Odluka NBS ima strateški karakter i očekujemo da pruži impuls za pokretanje dugoročnog procesa. Imajući u vidu iskustva drugih zemalja, put do visokog stepena razvijenosti ovog

Privodimo kraju izradu sajta i registra startup kompanija namenjenog opštem informisanju javnosti o startup ekosistemu u Srbiji i promovisanju domaćih startup kompanija

– Radimo na propisu kojim će se urediti grupno finansiranje u Srbiji, tzv. crowdfunding kao jedan od oblika alternativnog finansiranja privrednih subjekata. Budući propis uređivaće uslove i način pružanja usluga grupnog finansiranja u našoj zemlji, odnosno uslove za osnivanje i poslovanje pružalaca usluga, vršenje nadzora, kao i zaštitu korisnika usluga grupnog finansiranja. NBS će time doprineti daljem unapređenju poslovnog ambijenta i pomoći da pravna lica u našoj zemlji imaju još jedan način da dolaze do potrebnog kapitala. Takođe, privodimo kraju izradu sajta i registra startup kompanija namenjenog opštem informisanju javnosti o startup ekosistemu u Srbiji i promovisanju domaćih startup kompanija. ■

tržišta je postepen, zbog čega ćemo potpune efekte osetiti u srednjem i dugom roku.

► **NBS je bila veoma aktivna u omogućavanju povećane digitalizacije i digitalne transformacije u Srbiji. Molimo vas da izdvojite ključne efekte dosadašnjih mera NBS u ovom domenu?**

– U prethodnom periodu veliku pažnju usmerili smo na inovacije i digitalizaciju, sprovodeći niz mera i aktivnosti na tom planu. Na našu inicijativu 2018. godine usvojen je set zakona kojim je uređeno kartično poslovanje, dat podstrek većoj transparentnosti naknada pružalaca platnih usluga, kao i mogućnosti zaključivanja finansijskih ugovora na daljinu. U pogledu unapređenja infrastrukture treba posebno istaći naš sistem za instant plaćanja, koji je počeo s radom u oktobru 2018. godine, mesec dana pre evropskog rešenja za instant plaćanja. U februaru ove godine omogućili smo i instant plaćanja na prodajnim mestima, što je u EU projekat koji je tek u toku. Do sada je uz odobrenje NBS 17 banaka omogućilo svojim korisnicima platnih usluga izvršavanje instant plaćanja na prodajnim mestima trgovaca, od kojih 15 banaka omogućava i plaćanje skeniranjem NBS IPS QR koda odštampanom na računima koje izdaju privredni subjekti i javna preduzeća širom Srbije.

► **Šta će biti vaši naredni koraci kada su u pitanju dalji podsticaji u ovoj oblasti?**

ZA DOBRE ODLUKE I NEZABORAVNA ISKUSTVA

Mastercard® Platinum
kreditna kartica
AIK Banke

AIK Banka
domaća i jaka

www.aikbanka.rs

Nastavak reformi je moj prioritet

DRAGANA MARKOVIĆ

direktorka Poreske uprave

Mi u Poreskoj upravi u potpunosti smo koncentrisani da na najbolji način pružimo podršku svim merama Vlade Republike Srbije koje se tiču podrške privredi i redovne naplate prihoda budžeta. Sa sigurnošću mogu da konstatujem da nam se u 2020. godini na pravi način potvrđuje ispravnost stavljanja akcenta na elektronsko poslovanje, što nam je omogućilo da svoje zadatke efikasno izvršavamo

S provedenja sveobuhvatne reforme Poreske uprave Republike Srbije je u narednom periodu moj apsolutni prioritet, kaže Dragana Marković, direktorka Poreske uprave koja je nedavno započela svoj novi petogodišnji mandat na čelu ove ustanove. „Osnovni cilj reforme je smanjenje poreskog jaza kroz pojednostavljenje načina ispunjenja obaveza za naše poreske obveznike kao i načina rada unutar same uprave, kroz poboljšanje postojećih i uvođenje novih poslovnih procesa u skladu sa najboljom međunarodnom praksom. To podrazumeva i uspostavljanje nove strukture poslovnih procesa u upravi, integrisane informacione strukture, kao i moderne kadrovske i organizacione strukture“, objašnjava naša sagovornica.

► **Prošle godine ste uveli novu organizacionu strukturu Poreske uprave. Koliko se ona pokazala efikasnom?**

– Još u prvom Programu transformacije definisali smo nekoliko važnih odrednica koji se tiču automatizacije postupaka, jačanja centralizacije upravljanja

i proširenja usluga koje omogućavamo korisnicima naših usluga u elektronskom poslovanju. Nova organizaciona struktura je nastala kao posledica svih tih aktivnosti jer smo razdvojili osnovne od sporednih aktivnosti uprave, centralizovali upravljanje funkcijama i smanjili potrebu fizičkog dolaska obveznika u naše organizacione jedinice. To smo učinili u najvećoj meri kroz omogućavanje podnošenja svih prijava iz naše nadležnosti u elektronskom obliku i kroz proširenje usluga kao što su eUverenja i uspostavljanje jedinstvenog poreskog sandučeta preko koga će se u budućnosti odvijati naša komunikacija. Samim tim raste i značaj našeg portala ePorezi.

► **Može li se danas reći da ste bliže onom što priželjkuju poreski obveznici, a to je jednoobraznost u postupanju?**

– Kao najveću korist od nove organizacione strukture svakako vidim jačanje jednoobraznog poslovanja uprave, a to je bila i najčešća zamerka velikih poreskih obveznika koji posluju na celoj teritoriji Srbije i koji su nam ukazivali na nedovoljno ujednačeno postupanje

PRIORITET

Sprovođenje sveobuhvatne reforme Poreske uprave Republike Srbije je u narednom periodu moj apsolutni prioritet

IZAZOVI

Poreska uprava je svakako bila jedna od organa državne uprave u Republici Srbiji koja je imala najviše izazova nakon proglašenja pandemije

DOSLEDNOST

Siva ekonomija je označena kao jedan od najvećih izazova sa kojim se suočava privreda naše zemlje i borba protiv je jedan od glavnih ciljeva Poreske uprave

ne naših filijala u identičnim poreskim situacijama. Smanjenjem broja filijala imamo sigurnost da se u upravi jednoobrazno postupa u svih 37 filijala jer je pojačan stepen centralizacije, toka informacija i načina donošenja odluka unutar same uprave.

► Još jedan princip na koji ukazuju poreski obveznici je „suština iznad forme“. Koliko je on deo vaše prakse?

– U našem poslovanju moramo da vodimo računa i o proceduralnim i o materijalnim aspektima poreskog postupka i moramo da budemo oprezni da ne zanemarimo ni suštinu ni formu, jer smo mi izvršni organ poreske administracije našeg resornog Ministarstva finansija. Principe rada i postupanja ustanovili smo u skladu sa najboljom međunarodnom praksom i konstantno ih izazivamo i unapređujemo kroz poslovanje, ali i u razgovorima sa predstavnicima stručne zajednice od kojih dolazi dosta konstruktivnih predloga. Iz svega navedenog mogu da konstatujem da poreske činjenice utvrđujemo prema njihovoj ekonomskoj suštini.

► Kako je Poreska uprava položila test u prelasku na onlajn rad tokom karantina i da li ste spremni za jesen, ukoliko se pokaže da je potreban nastavak strogih zdravstvenih mera za suzbijanje pandemije?

– Po proglašenju vanrednog stanja do punog izražaja su došli svi naši prethodni naponi i aktivnosti usmereni ka elektronskoj komunikaciji, podnošenju poreskih prijava i pružanju usluga poreskim obveznicima elektronskim putem. Poreska uprava je svakako bila jedna od organa državne uprave u Republici Srbiji koja je imala najviše izazova nakon proglašenja pandemije. Izazovi se odnose i na unutrašnju strukturu uprave, gde je bilo potrebno sprovesti mere prevencije i zaštite zdravlja za oko 5.000 zaposlenih, odnose se i na nesmetano funk-

cionisanje sistema utvrđivanja, kontrole i naplate javnih prihoda iz naše nadležnosti, ali se odnose i na pomoć Vladi Republike Srbije u definisanju i realizaciji mera za ublažavanje negativnih ekonomskih posledica pandemije po sve poreske obveznike u Republici Srbiji. Formirali smo Krizni štab u upravi sa tri unutrašnja tima za operativno poslovanje i za mere za ublažavanje posledica usled smanjene privredne aktivnosti.

► S obzirom na iskustva iz prethodnog perioda, koje biste segmenta rada u narednom periodu prioriteto digitalizovali?

– U javnosti je svakako najvidljiviji deo koji se tiče naših aktivnosti a koji se odnosi na pružanje usluga poreskim obveznicima i nekako je u poslednje vreme taj deo došao do izražaja u punom svom obimu. Ali ne treba zaboraviti da, pored toga, imamo veoma važne poslovne procese koji se tiču i postupaka registracije i blagovremenosti promena u registrima i vođenja tačnog stanja u poreskom računovodstvu obveznika i postupka pribavljanja i analize podataka sa kojima raspoložemo u cilju prepoznavanja rizičnog ponašanja kao i korišćenje instrumenata u kontroli u utvrđivanju evidentiranih nepravilnosti.

Sa druge strane, ne manje važan deo odnosi se na načine na koje vršimo edukaciju

i razvoj svesti poreskih obveznika o razlozima i značaju dobrovoljnog ispunjenja poreskih obaveza. Dobro funkcionisanje zdravstvenog sistema je jedan od takvih primera.

U narednom periodu potrebna nam je dalja digitalizacija usluga poreskim obveznicima, i to u pravcu razvoja elektronske komunikacije i dostave podataka i od obveznika ali i nastavka uvezivanja sa drugim bazama podataka u državnoj upravi. Takođe, važno je da radimo na razvoju alata za analizu podataka u cilju pravilne segmentacije rizičnih ponašanja grupa. ►►

Figurativno rečeno, naš portal ePorezi je u međuvremenu postao i naša najveća filijala, što govori o njegovom značaju

► Kako se situacija sa pandemijom odrazila na vaše redovne poslove kontrole?

– Planom rada Poreske uprave u uslovima vanrednog stanja utvrđeni su poslovni procesi kontrole koji su se morali odvijati u kontinuitetu za vreme trajanja vanrednog stanja imajući u vidu stepen značaja za obavljanje procesa i zaštitu zaposlenih zbog opasnosti od širenja zarazne bolesti kovid-19. Kontinuirano su se obavljali poslovi fiskalizacije, povraćaja PDV-a, refakcije akcize, vođenje jedinstvenog registra poreskih obveznika, izdavanje poreskih uverenja, a započete poreske kontrole pre uvođenja vanrednog stanja su se završavale donošenjem poresko-upravnih akata.

Za vreme trajanja vanrednog stanja otvarali su se nalozi za vršenje poreskih kontrola kod poreskih obveznika čije se poslovanje ogleda u najrizičnijim nepravilnostima po budžet Republike Srbije, i te kontrole su se vršile elektronskim putem, zbog zaštite zdravlja i poreskih obveznika i poreskih inspektora.

► Kakvo je danas stanje kada govorimo o rasprostranjenosti sive ekonomije?

– Svi naši naponi kojima obveznicima olakšavamo ispunjavanje poreskih obaveza imaju svoju posledicu i na smanjenje sive ekonomije, ali smo svesni i da će uvek postojati određeni pojedinci i grupe koji pokušavaju da steknu korist u sivoj zoni i na nelegalan način.

Siva ekonomija je označena kao jedan od najvećih izazova sa kojim se suočava privreda naše zemlje i borba protiv je jedan od glavnih prioriteta Poreske uprave, u svrhu zaštite Budžeta Republike Srbije.

Značajni doprinos Poreske policije na suzbijanju i smanjenju sive ekonomije se ostvaruje kontinuiranim radom na terenu, gde se u koordinaciji sa drugim državnim organima sprovode stalne akcije suzbijanja nelegalnog prometa robe i usluga u svim sferama privrede. U 2020. godini, u saradnji sa MUP-om i BIA, sprovedeno je devet akcija i 29 lica je lišeno slobode. Po osnovu navedenih aktivnosti podneto je devet krivičnih prijava.

U akciji suzbijanja nelegalnog prometa duvana i duvanskih prerađevina i ostalih akciznih proizvoda Poreska policija je u koordinaciji sa drugim državnim organima u periodu januar–jun 2020. godine oduzela 3.974,95 kg rezanog duvana, 6.565,15 kg duvana u listu, 213.257 paklica cigareta, 17.950 komada ručno pravljenih cigareta, 68,85 kg aromatizovanog duvana za nargile, 1.498 litara alkoholnog pića, 69.502 litara naftnih derivata i 289,01 kg kafe.

U akciji suzbijanja nelegalnog prometa duvana i duvanskih prerađevina i ostalih akciznih proizvoda Poreska policija je u koordinaciji sa drugim državnim organima u periodu januar–jun 2020. godine oduzela 3.974,95 kg rezanog duvana, 6.565,15 kg duvana u listu, 213.257 paklica cigareta, 17.950 komada ručno pravljenih cigareta, 68,85 kg aromatizovanog duvana za nargile, 1.498 litara alkoholnog pića, 69.502 litara naftnih derivata i 289,01 kg kafe.

U ovom periodu za nelegalni promet akciznih proizvoda podnete su 243 krivične prijave. Vrednost oduzete akcizne robe u prvih šest meseci 2020. godine iznosi 69.591.467 dinara, što je za 44,54% više nego u istom periodu 2019. godine.

Globalni trend brzog razvoja savremenih tehnologija uticao je i na rast sive ekonomije vezano za promet dobara i usluga po osnovu prodaje i reklamiranja preko interneta, gde između ostalih fizička lica u značajnom obimu obavljaju neregistrovanu delatnost. U periodu januar–jun 2020. godine Poreska policija je oduzela robu u vrednosti od preko sedam miliona dinara.

Veliku korist imamo i od uvođenja šaltera „Vaš poreznik“ jer smo olakšali komunikaciju i realizaciju poslova poreskim obveznicima kroz jedinstveno i jednoobrazno postupanje

po osnovu domaćeg PDV-a i domaće akcize.

Tako naplata domaćeg PDV-a u posmatranom periodu iznosi 176,8 milijardi dinara, dok je u 2019. godini iznosila 165,4 milijardi dinara, što znači da koeficijent ostvarenja 2020/2019. iznosi 106,9, dok su domaće akcize u 2020. godini naplaćene u iznosu od 92,9 milijardi dinara, dok su u 2019. godini bile naplaćene u iznosu od 78,6 milijardi dinara, koeficijent ostvarenja 2020/2019 je 118,2.

Mi u Poreskoj upravi u potpunosti smo koncentrisani da na najbolji način pružimo podršku svim merama Vlade Republike Srbije koje obuhvataju olakšice i u delu reprograma, načina obračuna i plaćanja poreza na dobit, odlaganja obaveza plaćanja poreza i doprinosa u sistemu objedinjene naplate, otpisa dela kamate i dela koji se tiče direktnih davanja. ■

► Kakvu naplatu prihoda očekujete u narednom periodu i od kojih faktora će to zavisiti?

– Opšti privredni ambijent je prvi u nizu svih faktora koji se tiču svih budućih projekcija naplate, dakle moramo imati u vidu širu sliku koja se odnosi ne samo na Srbiju već i na šire područje Evrope i sveta.

Situacija koja nas je zadesila početkom godine je u svakom pogledu vanredna i u velikoj meri neizvesna po opšte privredne tokove, naravno, posledično i na rad i naplatu javnih prihoda koje administriramo. Međutim, mora se naglasiti da je Poreska uprava sa martom mesecom 2020. godine u odnosu na isti posmatrani period 2014. godine ostvarila veću naplatu sa indeksom 150,6.

Takođe, naplatu javnih prihoda za vreme pandemije obeležilo je i bruto ostvarenje domaćeg poreza na dodatu vrednost u periodu januar–jun 2020. godine, odnosno naplata

konstruktor

KONSTRUIŠEMO VAŠU VIZIJU

GRUNDFOS

Generalni izvođač radova, uspešna domaća građevinska kompanija koja je u proteklih 16 godina dočekala najrazličitije strane investitore u Srbiji i pružila im kompletnu uslugu u građevinarstvu na ovim područjima.

Prateći svetske trendove iz godine u godinu, među prvima je razvila sistem izgradnje „design and build“, „ključ u ruke“ i dovoljno projektantski i izvođački jaka preuzela kompletnu odgovornost za objekat investitora.

LIDL
Prva zgrada u Srbiji koja je dobila **PLATINUM LEED** sertifikat

Uspešnim poslovanjem rezultirala je kontinuirana saradnja sa klijentima, te se u referenc listi Konstruktoru mogu videti više objekata izgrađenih za renomirane strane investitore kao što su Lidl, Grundfos, Minth Automotive Europe, Xingyu, Indomie, CG Foods Europe, Stop Shop, JTI... kao i izgradnja objekata za uspešne domaće investitore koji su rasli u Srbiji.

Danas, Konstruktor Grupa broji više od 250 izgrađenih najrazličitijih industrijskih objekata ili više od 750000m². U svom sastavu ima nekoliko članica grupacije, sopstvenu proizvodnju čelika, aluminijumskih fasada, velikog broja građevinske mehanizacije, više od 150 stalno zaposlenih, više od 50 inženjera svih profila i do 800 zaposlenih na svim gradilištima.

Konstruktor Grupa, građevinska kompanija iz Srbije primer je da je znanje preduslov i osnovna prednost u poslovanju. Dobitnik je brojnih nagrada, priznanja, međunarodnih licenci i standarda.

STOP SHOP

**MINTH
AUTOMOTIVE
EUROPE**

XINGYU

**GREEN
AVENUE**

Podrška u izazovnim vremenima

DUBRAVKA NEGRE

direktor Regionalnog predstavništva Evropske investicione banke (EIB) za Zapadni Balkan

Za Srbiju će u narednom periodu od presudne važnosti biti dalja podrška privatnom sektoru kako bi se održala radna mesta i likvidnost, kao i zdravstvenom sistemu da pravovremeno nadomesti gubitke i dalje razvija svoje kapacitete. EIB snažno podržava ove procese

Paket pomoći od 1,7 milijardi evra, koji je Evropska investiciona banka (EIB) donela na početku pandemije za Zapadni Balkan u saradnji sa institucijama EU, prvenstveno je namenjen da se nadomeste najhitnije potrebe i pomogne oporavak zdravstvenog sektora i privrede, koji su pretrpeli najveće gubitke.

„Međutim, kako bi se što bolje pripremile za buduće krizne situacije u zemljama Zapadnog Balkana, potrebno je strateški i dugoročno sprovesti reformu zdravstvenih sistema, obnoviti vitalnu infrastrukturu i pružiti kontinuiranu podršku malim i srednjim preduzećima“, kaže Dubravka Negre, direktor Regionalnog predstavništva Evropske investicione banke (EIB) za Zapadni Balkan. „U te svrhe, EIB je izgradio portfolio projekata čija se vrednost procenjuje na 2,3 milijarde evra“.

► **Kakve su vaše procene o privrednom rastu Srbije i koji će faktori najviše uticati na ubrzanje rasta posle pandemije?**

– Zasad su procene optimistične i prognoze Evropske komisije ukazuju da će Srbija, posle pada BDP-a ove godine od oko 3%, već 2021. godine ući u fazu značajnog rasta. Naravno, ovo će zavisiti od toga koliko efikasno će uspevati da suzbija nova žarišta pandemije istovremeno ne prekidajući poslovne i proizvodne procese. Stoga će od presudne važnosti biti dalja podrška privatnom sektoru kako bi se održala radna mesta i likvidnost, kao i zdravstvenom da pravovremeno nadomesti gubitke i dalje razvija svoje kapacitete.

► **Koliko je u ovom periodu pandemije Vlada Srbije, kojoj je nedavno istekao mandat, uspevala da opstane na reformskom putu?**

– Značajni pomaci su učinjeni u mnogim oblastima, ali postoji prostor za napredak. Za nas kao Banku EU važno je što smo prepoznati kao pouzdani partneri za ključne strateške projekte koji, pre svega, podrazumevaju reformu obrazovne, zdravstvene, naučne i transportne infrastrukture. Posebno bismo izdvojili naše investiranje u

ŠANSA

Lokalizovanje proizvodnje velikih kompanija na zemlje iz okruženja i regiona svakako će postati dominantan ekonomski trend i predstavlja i razvojnu šansu za Srbiju

PARTNERSTVO

Prepoznati smo kao pouzdani partneri za ključne strateške projekte koji, pre svega, podrazumevaju reformu obrazovne, zdravstvene, naučne i transportne infrastrukture

INOVACIJA

Ukupno 50 miliona evra namenili smo, prvi put, društveno odgovornim firmama za podsticanje dugoročnog zapošljavanja osoba iz ranjivih društvenih grupa

zdravstveni sistem Srbije od 250 miliona evra. Zahvaljujući tome, rekonstruisano je preko 20 regionalnih bolnica i Klinički centar Niš, koji godišnje primi preko 55.000 pacijenata pokrivajući ceo jug i jugoistok Srbije od oko tri miliona stanovnika. Ova institucija bila je prva brana tog dela Srbije u borbi protiv pandemije. Ulaganjem 3,6 miliona evra u obnovu pogona za proizvodnju vakcina protiv zaraznih bolesti Instituta Torlak, pomogli smo ovoj ustanovi da efikasnije reaguje u slučajevima zdravstvenih kriza. Radovi na modernizaciji Kliničkog centra Srbije u Beogradu napreduju, a uskoro se očekuje i početak radova na modernizaciji Kliničkog centra u Novom Sadu.

► Šta su vaše preporuke novom kabinetu kada govorimo o nedovršenim poslovima i novim izazovima?

– Pridruživanje Evropskoj uniji jedan je od prioriteta Srbije, i na tom putu je bitno nastaviti reformski proces. Izgradnja integrisanog zajedničkog evropskog tržišta predstavlja razvojnu šansu za Srbiju i perspektivu za bolji životni standard svih njenih građana. U tom pravcu treba razmišljati i nastaviti sa započetim reformama. Potrebno je razviti i novu investicionu strategiju koja će još više osnažiti zdravstveni i privredni sektor za nepredviđene katastrofe, gde spadaju i sistemi zaštite od prirodnih nepogoda i bolja sanitarna infrastruktura. Kako bi se to što uspešnije sprovelo, EIB će svoju ekspertizu stečenu višedecenijskim radom na projektima u regionu staviti na raspolaganje svojim partnerima zarad kreiranja investicione politike koja će uspešnije moći da odgovori na buduće izazove.

U sklopu mera za borbu protiv pandemije doneli smo određeni broj olakšica kako bi se nove investicije za zdravstveni i privredni sektor što pre realizovale i nadomestile trenutne gubitke. Omogućićemo i preusmeravanje već odobrenih zajmova u sektore kojima su najpotrebniji. Cilj nam je da ubrzamo preraspodelu postojećih sredstava, realizaciju pokrenutih projekata, kao i razvoj novih koji će pomoći boljem oporavku privrede i doprineti bržem ekonomskom rastu.

► Imajući u vidu da se Srbija u velikoj meri u prethodnom periodu oslanjala na priliv stranih investicija,

smatrate li da će i u narednom periodu rast zasnovan na takvoj premisi moći da se nastavi?

– Očekuje se da će investitori u narednim godinama nove poslovne poduhvate usmeriti na svoje zemlje kako bi im se pomoglo na putu oporavka. Ovo svakako ne znači da neće biti stranih investitora u Srbiji i da se započete investicije neće nastaviti, naprotiv.

Lokalizovanje proizvodnje na zemlje iz okruženja i regiona svakako će postati dominantan ekonomski trend, što je u skladu i sa novom strategijom budžeta Evropske unije. To predstavlja i razvojnu šansu za Srbiju, u kojoj već dugi niz godina mnoge globalne i evropske kompanije realizuju svoju proizvodnju. Prednosti naše zemlje u budućem izmeštanju proizvodnih lanaca mogu da budu kvalifikovana radna snaga, kao i pojednostavljen administrativni okvir. Drago mi je i da smo mi kao Banka EU doprineli kreiranju

bolje investicione klime u Srbiji poboljšanjem transportne infrastrukture, koja je od ključne važnosti za brži protok robe i dobara. U ovaj sektor smo u poslednje dve decenije uložili preko 2 milijarde evra i time doprineli poboljšanju bezbednosti i efikasnosti puteva širom Srbije. Izdvojili bismo projekat izgradnje Koridora X koji je vratio Srbiju na transportnu mapu Evrope, izgradnju auto-puta na relaciji Niš–Merdare i obnovu beogradskih mostova i obilaznica, kao i na stotine regionalnih puteva.

EIB je u zdravstveni sistem Srbije investirao 250 miliona evra koji su iskorišćeni za rekonstruisanje preko 20 regionalnih bolnica i Klinički centar Niš, koji je prva brana juga i jugoistoka Srbije u borbi protiv pandemije

► Koliko vam članstvo u upravnom odboru FIC-a pomaže da sagledate potrebe za daljim unapređenjem poslovne klime?

– Svaki vid umrežavanja i prilike za razmenu mišljenja sa kolegama iz različitih industrija daju nam bolji pregled situacije na tržištu i priliku da neke stvari unapredimo, pogotovo kada je reč o poslovnom udruženju. Od velike važnosti je i prepoznavanje novih prilika za saradnju koje su ključne za razvoj svakog vida poslovanja, ali i mogućnost udruživanja sa članovima oko razmatranja određenih ideja za efikasniju realizaciju zajedničkih projekata.

► EIB je u poslednjih pet do šest godina u Srbiji plasirala milijardu evra za inovativne kompanije. Kako procenjujete efekte te pomoći na unapređenje konkurentnosti Srbije? ►►

– Za podsticanje inovativnih kompanija Evropski investicioni fond, kao deo Grupacije EIB, od 2016. do 2019. godine obezbedio je 577 miliona evra. Ova sredstva su bila dostupna kroz povoljne kreditne linije namenjene IT i startup kompanijama, čime je podržano 31.000 radnih mesta i podstaknut razvoj inovacija i visoko tehnoloških preduzeća. U poslednjoj deceniji ukupno smo investirali 1,8 milijardi evra u srpsku privredu i time podržali

11.000 kompanija i preko 320.000 radnih mesta.

Podrška privatnom sektoru nastaviće da bude naš prioritet, jer je on stub ekonomskog razvoja. Pomoći ćemo mu da se oporavi od posledica pandemije i za te svrhe smo namenili 600 miliona evra za ceo region. Kako mu je pomoć bila hitno potrebna, od samog početka pandemije počeli smo sa potpisivanjem novih zajmova. U saradnji sa lokalnim komercijalnim bankama, do sada smo plasirali značajna sredstva za pomoć bosanskim, crnogorskim, albanskim i srpskim preduzetnicima kako bismo pomogli da se održe likvidnost, radna mesta i poslovni kontinuitet.

► U kojim oblastima Srbija ima mogućnost da napravi skok ka ekonomiji zasnovanoj na znanju u narednom periodu? U kojim sektorima postoji odgovarajući inovacioni potencijal u regionalnim i globalnim razmerama?

– Inovacije su svakako oblast u kojoj Srbija treba da traži svoju šansu. Stoga nam je drago da počinje da se prepoznaje važnost razvijanja kompetencija i infrastrukture za najnaprednije oblasti nauke i industrije poput IT, veštačke inteligencije, biomedicine, industrije hrane. EIB je u razvoj obrazovnog i naučnog sektora uložila 275 miliona evra i iz tih sredstava renoviran je veliki broj naučnih institucija. Obnovljeno je i opremljeno i 200 škola širom Srbije, a preko 20.000 đaka dobilo je bolje uslove za školovanje.

Izgrađeni su naučno-tehnološki parkovi u Beogradu, Novom Sadu i odnedavno i u Nišu. U njima danas veliki broj IT kompanija i startapova može da razvija svoje ideje u podsticajnom okruženju koje im pruža kompletnu infrastrukturu – od poslovnih prostorija, konsaltinga i mentorstva, edukacije, marketinga, pravnih i administrativnih usluga do najmodernije opreme. Očekujemo da će one postati rasadnik mladih talenata i kompetencija iz najsavremenijih industrija, čime će Srbija postati konkurentnija na globalnim tržištima.

Druga razvojna šansa i preduslov za dalji ekonomski razvoj je prelazak na zelenu ekonomiju. Kao najveći investitor u projekte za očuvanje životne sredine, EIB je prva banka koja je 2019. godine donela novu ekološku politiku. Investiranjem u obnovljive, bezbedne i efikasne izvore energije i prekidanjem finansiranja projekata sa fosilnim gorivima, želimo da doprinesemo čistijoj životnoj sredini i razvoju održive ekonomije. Na tom putu ravnopravno ćemo podržati i zemlje Zapadnog Balkana tako što ćemo mobilisati najmanje 100 milijardi evra do 2027. godine za ekološke i energetske efikasne projekte na globalnom nivou.

► U kojim oblastima EIB podržava proces digitalne transformacije u Srbiji?

– Digitalna transformacija predstavlja dugoročnu strategiju Evropske unije ali i Srbije i deo je nedavno usvojenog novog budžeta EU. Kada je EIB u pitanju, u planu su potpisivanje i realizacija nove investicije od 65 miliona evra namenjene digitalizaciji škola širom Srbije. Pored uvođenja

savremene IT opreme, brzog interneta i platformi za elektronsku nastavu u veliki broj obrazovnih ustanova, 50.000 nastavnika proći će obuku iz digitalnih veština. To će stvoriti preduslove za efikasnije vođenje nastave na daljinu u situacijama vanrednih stanja, kao i za digitalno opismenjavanje školaraca iz svih društvenih slojeva. U perspektivi time povećavamo i konkurentnost naše zemlje, kao i mogućnost zapošljavanja za generacije koje stasavaju. U fazi evaluacije su i novi projekti za razvoj digitalne i komunikacione infrastrukture u regionu. ■

Dižemo lestvicu i kada je teško

ZORAN PETROVIĆ

predsednik Izvršnog odbora Raiffeisen banke

Digitalnu transformaciju smo shvatili kao imperativ već nekoliko godina unazad i započeli intenzivan rad i ulaganja, u želji da pravovremeno odgovorimo na promenjene potrebe savremenog klijenta. Danas su naše aplikacije među najboljima na tržištu

Može se očekivati da će se do završetka epidemije jedan deo ekonomije transformisati ili bar biti u transformaciji, tako da očekujemo porast broja mikro preduzeća i preduzetnika u starim industrijama/uslugama, ali koje će biti sada pružane na nov način, prilagođen post-kriznim uslovima, kaže Zoran Petrović, CEO Raiffeisen banke.

S druge strane, kaže naš sagovornik, „država je najavila da će infrastrukturnim projektima (investiciona strategija 2025) nastaviti da pospešuje rast ekonomije, ali će privreda morati da traži nove načine funkcionisanja jer se ne očekuje tako brzo uspostavljanje lanaca snabdevanja ni u periodu posle krize. Iz tog razloga može se očekivati jačanje regionalnog ekonomskog povezivanja“.

► **Kako je vaša banka odgovorila na izazove ubrzane digitalizacije?**

– Naše aplikacije elektronskog i mobilnog bankarstva za fizička lica i privredu su među najboljima na tržištu. Prvi smo uveli sada već poznatog čet bota Reu, koja radi na principu veštačke inteligencije i pruža podršku klijentima na popularnim komunikacionim platformama. Prva smo banka u našoj zemlji i regionu, ali i u celoj Raiffeisen grupaciji koja je uvela

pravi onlajn keš kredit „iKeš“, i to i za one građane koji nisu klijenti naše banke.

Sve ovo urađeno je pre početka pandemije korona virusa, a već u martu je postalo jasno da digitalna usluga postaje obaveza, a ne više pitanje preferencije. Zabeležili smo značajan rast broja korisnika svih digitalnih usluga: aktivnih korisnika

Prethodnih godina, kao i u 2019, ostvarili smo odlične poslovne rezultate. Imamo obavezu da nastavimo sa podizanjem lestvice i u ovom izazovnom vremenu usled zdravstvene krize

mobilnog i internet bankarstva, onlajn keš kredita, interakcija sa čet botom... Verujemo da bi se ovakav trend desio i da nije došlo do pandemije.

► **Raiffeisen banka je četvrtu godinu zaredom dobitnik priznanja u godišnjem izboru „Evropske bankarske nagrade“. Koji će faktori u narednom periodu određivati poslovne rezultate banaka?**

– Vaše pitanje bih samo dopunio podatkom da smo mi i dve godine zaredom dobitnik nagrade „Najbolja digitalna banka u Srbiji“ po izboru magazina „Global Finance“. Ovo se nadovezuje na prethodnu temu, a dobar je uvod i kad je reč o procenama šta će biti budućnost poslovanja.

Priznanja svetskih finansijskih magazina dokaz su da je i van granica našeg tržišta prepoznato ono što radimo, i to je uvek dobro. Mi smo i prethodnih godina, kao i u 2019, ostvarili odlične poslovne rezultate i značajno unapredili uslugu. Nagrade su priznanje, ali i obaveza da se nastavi sa podizanjem lestvice, pa čak i kada je ona jako visoko, kao što je to slučaj u ovom izazovnom vremenu usled zdravstvene krize.

Sve banke, pa i naša u budućnosti moraju još jače da prionu na zadatak digitalne transformacije i uvođenja potpuno novih i inovativnih usluga i proizvoda, kako bi zadržale stečeno poverenje klijenata ili stekli nove klijente.

Verujem da bez toga teško da mogu da drže korak sa konkurencijom, među kojima sada već nisu samo banke već i manje fintek kompanije i startapi koje donose značajne novine na tržište i sa kojima banke moraju da sarađuju ukoliko žele da budu u korak sa aktuelnim trenutkom. ■

Neophodna je snažna opredeljenost za reforme

DEJAN TURK

potpredsednik Saveta stranih investitora
i generalni direktor Vip mobile
i A1 Slovenija

U narednom periodu biće potrebno da Srbija sprovede širok spektar strukturnih i ekonomskih reformi koje podrazumevaju stabilan politički konsenzus i podršku javnosti

Stvaranje predvidivog okruženja koje je povoljno za poslovanje biće jedan od ključnih faktora za budućnost srpske privrede u periodu nakon pandemije, kaže Dejan Turk, zamenik potpredsednika Saveta stranih investitora (FIC) i generalni direktor Vip mobile i A1 Slovenija.

Krajem juna ove godine dobili smo upozorenje od Međunarodnog monetarnog fonda (MMF) da će se kao posledica pandemije korona virusa svetska ekonomija suočiti sa padom koji premašuje predviđeni nivo, odnosno 4,9% umesto 3% koliko je prognozirano u aprilu, dok svetskom tržištu rada preči gubitak od preko 300 miliona radnih mesta. Ipak, ovu krizu karakteriše nešto sasvim posebno – sistem u kome „bogati postaju još bogatiji“ biće poljuljan. Neke od siromašnih zemalja će možda postati još siromašnije, ali će najpre i najviše recesijom biti pogođeni globalni tržišni igrači, kaže naš sagovornik. „Dakle, Srbija će definitivno biti jedna od zemalja koja će osetiti određene posledice.“ Ipak, za razliku od Italije i Sjedinjenih Američkih Država, brojne industrijske grane u Srbiji nisu prekidale sa radom, kao što su građevinska i proizvodna industrija, što će obezbediti pozitivan podsticaj za održavanje skorašnje stope rasta, kaže Turk. „S druge strane, u vremenima globalne krize postaje upitan ekonomski model koji podrazumeva veliki priliv investicija da bi se osigurao rast privrede. Umesto da iščekuju da investicije stignu odnekud, vlasti bi trebalo da motivišu lokalna mala i srednja preduzeća da dokažu svoje

nesumnjive sposobnosti i kreativnost. Za to im je potrebno predvidivo okruženje povoljno za poslovanje, sa manje birokratije, koje će omogućiti rast i razvoj lokalnih preduzeća.“

► **Šta smatrate najadekvatnijim koracima Vlade Srbije u vreme krize i koje bismo naučene lekcije iz tog iskustva mogli primeniti u budućnosti?**

– Program ekonomskih mera vredan 5,1 milijardu evra kao podrška srpskoj privredi bio je dobar potez Vlade koji je u prvom talasu epidemije doprineo opstajanju brojnih mikro, malih i srednjih preduzeća, po pravilu prvih na udaru svake krize. Isplata preduzetnicima tri minimalne zarade po zaposlenom bio je jedan od retkih koraka koje je država preduzela tokom poslednjih godina sa ciljem da se sačuvaju radna mesta u zemlji, umesto onih usmerenih direktno ka očuvanju tržišta. To nam govori da naša preduzeća shvataju presudan značaj koje ima očuvanje radnih mesta i da smo blizu spoznaje da su naši radnici najvažniji resurs u celokupnom lancu privrede.

► **Mnogo je onih koji veruju da je pojava kovida-19 učinila više za digitalizaciju kompanija u Srbiji nego sve mere koje je preduzela država. Šta smatrate ključnim predušlovom za podršku i ubrzavanje procesa digitalizacije?**

– Kada govorimo o potezima koje je država povukla proteklih

POSVEĆENOST

Članice Saveta su pokazale izvanrednu spremnost, stručnost i posvećenost u davanju odgovora na potrebe zajednice u kojoj posluju

BRZINA

Srbiji su potrebne ubrzane reforme kako bi sustigla razvijena tržišta, uključujući tu i ona u Evropskoj uniji kojima želi da se pridruži

UNAPREĐENJE

U periodu između izdavanja dve Bele knjige Srbija je nastavila da ostvaruje stabilan, iako umeren, napredak na poboljšanju poslovnog okruženja

godina, novi Zakon o trgovini i Zakon o izmenama i dopunama Zakona o elektronskoj trgovini dali su pozitivne indikacije za dalji razvoj elektronske trgovine, jer su njima regulisane elektronske prodavnice, elektronske platforme i „dropshipping“. Elektronski dokument sada ima težinu pisanog dokumenta, iako u praksi još uvek postoji određen otpor prema tome. Sistem za instant plaćanja Narodne banke Srbije je počeo da radi, a banke su omogućile instant plaćanja preko svojih digitalnih kanala. Premda postoji potreba za daljim unapređenjima koja uključuju korišćenje digitalnih identiteta, poboljšanja sistema elektronskog plaćanja, ubrzavanje saradnje između javnog i privatnog sektora na razmeni tehničkih znanja, iskustava iz industrijskih sektora i poznavanja potrošačkih trendova, naše iskustvo iz prethodnog perioda je pokazalo da je naše društvo suštinski spremno da najveći deo svojih aktivnosti prebaci na digitalne platforme.

Takođe je sasvim prirodno da takvo okruženje, koje smo mi nazvali „novom normalom“, ubrza potražnju za mnogim uslugama, a industrija telekomunikacija, kao najdinamičnija od svih, imala je zadatak da odgovori na takve uslove tržišta. Činjenica je da se tokom ljudske istorije tehnologija najbrže razvijala tokom ratova i velikih kriza, zbog čega verujem da ćemo za nekoliko godina o periodu korona virusa govoriti kao o prekretnici za uspostavljanje novih trendova u digitalizaciji.

► **Kada su u pitanju reforme, svake godine izdvajate najbolju i najgoru kompaniju. U kojim oblastima moramo ostvariti najveći napredak ukoliko želimo da iskoristimo priliku da poboljšamo poslovni ambijent?**

– Naš je zaključak da je između dva izdanja Bele knjige Srbija ostvarila stabilan, iako umeren, napredak na unapređenju poslovnog ambijenta. Uslovi su bolji i u pogledu makroekonomske stabilnosti i u pogledu umerenog unapređenja regulatornog okvira za poslovanje. Ipak, Srbiji su potrebne ubrzane reforme ako želi da sustigne razvijena tržišta, uključujući ona u EU, kojima želi da se pridruži. Unapređenja su potrebna i u onim oblastima koje Savet smatra prioritarnim gde su digitalizacija, protivzakonita trgovina, stečajni postupak i farmaceutska industrija zabeležili umeren napredak, oblasti

nekretnina i oporezivanja zabeležili određeni napredak, dok je u oblasti radne snage, deviznog poslovanja i zdravstvene ispravnosti namirnica napredak izostao.

► **Pandemija je pomerila u drugi plan proces pristupanja EU. Iz perspektive poslovanja, šta bi trebalo uraditi da se fokus ponovo usmeri na projekte pristupanja Evropskoj uniji?**

– Najnoviji podaci ukazuju na to da Srbija nije odustala od svog puta tokom proteklih meseci globalne pandemije, ali se čini da u ovom trenutku odgovor na ovo pitanje leži u spremnosti Evropske unije da prihvati nove države članice, dok mnoge postojeće članice trpe značajne posledice prouzrokovane korona virusom. Naša iskustva iz drugih zemalja pokazuje da oblasti koje su izrazito regulisane, kao što je poljoprivreda, uvek iziskuju puno napora. Srbija će se u postupku pregovaranja neminovno susresti sa novim izazovima kao što je novouvedeni mehanizam makroekonomskog nadzora. Istovremeno, Srbija će morati da ispuni dva osnovna ekonomska kriterijuma: da postane funkcionalna tržišna ekonomija i da poseduje kapacitete da se nosi sa konkurencijom i tržišnim silama u okviru EU. U tom pogledu Srbija će morati da sprovede širok spektar strukturnih i ekonomskih reformi koje podrazumevaju snažan politički konsenzus i podršku javnosti.

Naša preduzeća shvataju da je očuvanje radnih mesta od vitalnog značaja i više su nego spremna da vrednuju svoje zaposlene kao najvažniji resurs u privrednom lancu

► **Koliko se Savet stranih investitora (FIC) pokazao agilan tokom pandemije kovida-19 interno, među svojim članicama, a koliko u predstavljanju svojih stavova javnosti?**

– Pokazavši izvanrednu spremnost, stručnost i posvećenost u davanju odgovora na potrebe zajednica u kojima posluju, članice Saveta su još jednom opravdale poverenje koje im je ukazano. Mislim da je u ovom periodu Savet uspešno sproveo svoju misiju aktivne promocije razvoja konkurentnog i održivog poslovnog okruženja, i to kroz dijalog sa državnim institucijama i drugim nosiocima interesa. Pored toga, verujemo da smo pružili podršku korporativnim entitetima u trenucima koji su bili od vitalnog značaja za očuvanje njihovog poslovanja, kao i njihove poslovne etike. ■

Bezbednost ljudi i vrhunski kvalitet na prvom mestu

NIKOS ZOIS

direktor HEINEKEN Srbija

U ovim vremenima koja stavljaju brojne izazove pred nas moramo da razmišljamo agilno, brzo učimo i prilagođavamo se, uz sprovođenje svih mera predostrožnosti u našim pivarama u Novom Sadu i Zaječaru

Imajući u vidu da je pivarski sektor u prethodnom periodu bio pogođen ekonomskom krizom, koja se manifestovala u vidu pada proizvodnje u 2010. godini u odnosu na 2008. godinu od oko 10%, novi potresi izazvani epidemijom i vanrednim merama značajno su uticali na pivarsku industriju Srbije, kaže Nikos Zois, direktor kompanije HEINEKEN Srbija „Taman nakon što je tržište piva počelo blago da se oporavlja (2018. proizvodnja je bila najviša u prethodnih 10 godina, ali je vrednost proizvodnje i dalje bila ispod nivoa iz 2008. godine) novi udarac tržištu zadala je pandemija COVID-19.“

Za prvih šest meseci ove godine prodaja piva je opala za oko 10% u odnosu na isti period prošle godine. U prvom talasu epidemije HoReCa objekti uopšte nisu radili dok su prodavnice radile skraćeno, a tokom drugog talasa COVIDA-19 oba kanala su nastavila da rade, ali u posebnim uslovima, koji, gledajući ukupnu situaciju, takođe direktno utiču na pivarsku industriju, komentariše naš sagovornik.

HEINEKEN je na globalnom i lokalnom nivou osigurao svoje poslovanje i nastavio

saradnju sa stejkholderima, doprinoseći kontinuiranom i nesmetanom poslovanju tržišta i privrede uopšte.

► **U kom smislu su se promenili stavovi potrošača prema potrošnji i kako ste reagovali na takvu promenu?**

– Korona jeste uticala na ponašanje potrošača pa samim tim i na naše poslovanje, ali je, sa druge strane, dovela i do inovativnih i agilnijih pristupa tržištu i našim potrošačima.

Neophodno je pratiti sentiment ljudi u datom trenutku, prepoznati potrebe potrošača

Vodeći se principom da su ljudi naš najvredniji resurs, preduzeli smo sve korake da svi naši zaposleni budu zdravi i bezbedni, istovremeno ne ugrožavajući rad naših pivara

za novim brendovima, proizvodima i ambalažom, a istovremeno je potrebno razvijati platforme na kojima se grade brendovi, kako bi se održala relevantnost. Prilagođavanje novoj stvarnosti i usklađenost sa njom ključne su tačke poslovanja u ovoj novoj stvarnosti.

Različite starosne grupe ponašaju se na različite načine, menjajući obrazac potrošnje u različitim prilikama.

Međutim, ovo je otvorilo neke nove mogućnosti za plasiranje određenih paketa naših proizvoda, koje će pratiti kampanje naših brendova.

► **Da li mislite da se tržište suštinski promenilo ili očekujete da se stvari normalizuju nakon što se zdravstvena situacija popravi?**

– Vanredne okolnosti su ubrzale dalji razvoj digitalnog društva i otvorile vrata uvođenju novih usluga i poslovnih modela na svim tržištima. Sigurno je da se u narednom periodu može očekivati dalji značajan rast online kupovine.

Uticaj krize je ogroman i svi kanali prodaje nalaze pred velikim izazovom da se vrate

ili prevaziđu nivo pre izbijanja pandemije.

Pivo je proizvod koji se najviše i najviše konzumira u društvu i u kafićima, barovima i restoranima koji su usled COVIDA 19 bili zatvoreni ili imali značajno kraće radno vreme. Ograničenje rada ugostiteljskih objekata, ali i zabrana organizovanja muzičkih i drugih dešavanja uticali su na ponašanje potrošača i promenu njihovih navika prilikom izlazaka i druženja. Uz stalnu poruku svih naših brendova da se potrošači pridržavaju svih mera zaštite i sa željom da budemo relevantan partner kako državi tako i svim našim stejkholderima u ovim vremenima, prilagodili smo se novoj realnosti i trudili se da naš proizvod ostane dostupan potrošačima ali i da reagujemo brzo i uvek ostanemo pouzdan partner

stručnih lica i na osnovu iskustava naših kolega iz drugih HEINEKEN pivara u svetu.

U skladu sa vrstom posla, najveći broj zaposlenih iz kancelarija radio je od kuće, dok su aktivnosti u proizvodno-logističkim procesima iziskivali svakodnevno prilagođavanje organizacije zahtevima tržišta, uz obavezno poštovanje strogih sanitarno-higijenskih mera. Obe naše pivare radile su u kontinuitetu sve vreme trajanja vanrednog stanja, a svi naši kupci redovno su servisirani. Dodatno je odmah uspostavljen i jasan i strog proces provere posetilaca i izvođača radova, uz strogo pridržavanje svih mera opreza i predostrožnosti.

► **Kako same kompanije mogu doprineti održivosti ekonomije i radnih mesta?**

nosne i operativne performanse u celom lancu proizvodnje od prvog zrna ječma do pune čaše našeg piva. Podstičemo i nastavljamo da unapređujemo praksu lokalnog nabavljanja sirovina uz podizanje standarda održive proizvodnje i skoro 90% sirovina koje koristimo, nabavljamo u Srbiji. U ovim kriznim vremenima, obavezali smo se i da ćemo nastaviti sa redovnom isplatom ka svim našim dobavljačima a prema dogovorenim uslovima plaćanja, kao i sa čak kraćim rokovima plaćanja prema malim, lokalnim dobavljačima, kako bismo ih u potpunosti podržali.

Još jedan dodatni korak bila je donacija 12 miliona dinara Vladi Republike Srbije za nabavku više respiratora za pomoć najugroženijima.

HoReCa sektora kako bismo zajedno kreirali odgovarajuće ponude za naše potrošače.

► **Kako je HEINEKEN uspeo da sâm organizuje proizvodnju pod novim okolnostima i obezbedi sprovođenje bezbednosnih standarda duž lanca vrednosti?**

– Imajući u vidu da se poslovanje kompanije HEINEKEN Srbija odvija na dve proizvodno-logističke lokacije, u našim pivarama u Zaječaru i u Novom Sadu, kao i u kancelarijama u Beogradu, prilagođavanje novonastaloj situaciji je na svim lokacijama bilo usaglašeno sa prioritetima koje smo postavili i pre zvaničnog proglašenja vanrednog stanja, a to su, na prvom mestu zdravlje i bezbednost svih naših zaposlenih, zatim kontinuitet poslovnih procesa i na kraju finansijske performanse. U cilju očuvanja zdravlja naših zaposlenih na vreme je definisan i primenjen set dodatnih preventivnih mera u skladu sa preporukama

Adaptibilnost i prilagodljivost su veoma važne u novoj realnosti

– Kroz globalnu strategiju „Stvaramo bolji svet“, kompanija HEINEKEN Srbija posvećena je finansijskoj i ekološkoj održivosti, a stvaranje boljeg sveta za zajednicu i sredinu u kojoj živimo i radimo podstičemo pre svega ličnim primerom. Brojnim inicijativama i programima želimo da kroz naše brendove doprinesemo rešavanju ekoloških i društvenih izazova, da odgovorimo na potrebe potrošača i da zajedno stvaramo bolju Srbiju.

Sarađujemo sa svim zainteresovanim stranama kako bismo poboljšali bezbed-

► **Šta očekujete vezano za učinak HEINEKEN-a u 2020. godini?**

– Bezbednost svih naših ljudi i najviši kvalitet naših proizvoda su nam uvek na prvom mestu, zatim kontinuitet našeg poslovanja pa ostvarivanje rezultata.

Zajedničkim trudom i radom svih naših zaposlenih, uz posvećenost i svakodnevnu saradnju svih timova, unapredili smo svest o važnosti bezbednosti i zdravlja i pojačali našu bezbednosnu kulturu istovremeno osiguravajući najbolji kvalitet proizvoda za naše potrošače.

„Nova normalnost“ donosi nove izazove, a ključ je u pronalaženju obazrivog balansa – vraćanje u redovne poslovne tokove na ispravan način kojim se osigurava bezbednost zaposlenih, a koji je u skladu sa propisanim merama zaštite javnog zdravlja, doprinoseći kontinutiranom i nesmetanom poslovanju tržišta i privrede uopšte. ■

Zdravlje na prvom mestu

ANA GOVEDARICA

potpredsednica i portparol Saveta stranih investitora i
generalna direktorka kompanije Roche

Tokom i nakon kovida-19 u svetu unapređenje zdravstvenih sistema ima veći značaj nego ikada. Države će u narednom periodu naročito morati da se pozabave digitalizacijom i podacima. Pri tome, kada je u pitanju farmaceutska industrija, vrlo je važno da država što pre definiše sopstvene potrebe i planove, čime će nam ukazati na koji način očekuju našu pomoć i podršku

N ikada do sada ekonomska i zdravstvena pitanja nisu bila u ovoj meri povezana. U trenutku kada kovid-19 i dalje predstavlja pretnju sa kojom se susrećemo, pitali smo potpredsednicu i portparola Saveta stranih investitora (FIC) i generalnu direktorku kompanije Roche koje su to oblasti u kojima bi FIC mogao pomoći Vladi Srbije u odgovoru na izazove u vezi sa ekonomskim oporavkom, a koji se tiču ljudskog zdravlja.

„Ulaganja u zdravstvo ne mogu biti smanjena uprkos ekonomskim poteškoćama, naprotiv, ona moraju biti veća nego ikad“, kaže naša sagovornica. „Ova pandemija nam je pokazala koliko je značajno imati otporan i efikasan zdravstveni sistem i koliko je društvo osetljivo na posledice neadekvatnog funkcionisanja takvog sistema. Dobro je poznato da dodatna ulaganja u svrhu obezbeđivanja efikasnih terapija donose ozbiljne uštede. Čak su i analize sprovedene u srednje razvijenim državama pokazale opravdanost ulaganja u nove terapije uprkos činjenici da se inicijalni troškovi mogu činiti veliki. Jednostavno rečeno, svako ulaganje u efikasan zdravstveni sistem društvu se vraća u vidu višestrukih dobrobiti i unutar zdravstvenog sistema i izvan

njega. Neophodno je hitno uvesti ravnotežu između ulaganja u infrastrukturu i nove terapije, naročito stoga što inovativna medicina, kao i razvoj novih fleksibilnih i dinamičnih modela finansiranja baziranih na rezultatima terapije, donosi značajno poboljšanje kvaliteta života pacijenata. Na primer, ukoliko fond za zdravstveno osiguranje plaća proizvođaču samo one lekove koji imaju očekivane pozitivne efekte, onda taj fond ne snosi nikakve rizike. Takođe, ulaganja treba usmeriti tamo gde je najveća dobrobit za pacijenta.“

► **Koliko ste vi zadovoljni napretkom koji je postignut aktivnostima koje je sprovedla radna grupa Saveta sa Vladom Srbije? Šta vas je podstaklo da u konsultacije uključite i ministra zdravlja?**

– Savet stranih investitora (FIC) prepoznao je farmaceutsku industriju kao važnog nosioca interesa u zdravstvenom sistemu, a posledica toga je osnivanje FIC-ovog Odbora za farmaceutsku industriju. Glavni cilj ovog Odbora je promovisanje potrebnih reformi u zdravstvenom sistemu, zdravstvenom osiguranju i zalaganje za usaglašavanje zakonodavstva sa EU, kao i uklanjanje

DOBROBIT

Svako ulaganje u efikasan zdravstveni sistem se društvu vraća kroz brojne dobrobiti i unutar zdravstvenog sistema i izvan njega

DIJALOG

Intenzivan dijalog između Vlade i poslovne zajednice je najznačajniji ukoliko želimo da izgradimo zdrav poslovni ambijent i doprinesemo razvoju celokupnog društva

TRANSPARENTNOST

Održavanje i unapređenje transparentnosti procesa nabavke lekova je od suštinskog značaja, kao i održavanje stabilnosti plaćanja prema dobavljačima

nje pravnih prepreka. Program Odbora za period 2018–2020. godine definiše glavne prioritete u koje spadaju: raspodela dodatnih finansijskih sredstava za refundiranje novih lekova/indikacija; utvrđivanje jasnih kriterijuma za refundiranje, zajedno sa transparentnim procesom odlučivanja koji se bazira na takvim kriterijumima, kao i refundiranje u zakonom utvrđenim rokovima; ubrzanje procesa registracije lekova u ALIMIS-u; uzimanje aktivnog učešća u donošenju promena relevantnih zakona i podzakonskih akata. Pozitivan trend se ogleda u uvođenju MEA ugovora o raspodeli rizika (engl. Managed Entry Agreements) koji bi se zaključivali između Republičkog fonda za zdravstveno osiguranje i farmaceutskih kompanija, kao i u definisanju sredstava potrebnih da se novi lekovi uvedu na Listu lekova koji se propisuju i izdaju na teret sredstava obaveznog zdravstvenog osiguranja u okviru procesa normativnog rešavanja pitanja dugovanja nekih institucija.

U narednom periodu od ključnog značaja će biti obezbeđivanje stabilnih sredstava za lekove uz proširenje indikacija kroz namenski prenos budžetskih sredstava Republičkog fonda za zdravstveno osiguranje i rešavanje pitanja izmirenja starih dugova prema prodavcima na veliko.

Intenzivna komunikacija sa organima vlasti u vezi sa izradom Bele knjige izuzetno je važna jer razmenom informacija stižemo do realističnih rešenja koja su zasnovana na činjenicama.

Prepoznali smo veće razumevanje i efikasnost države u rešavanju postojećih poteškoća uključivanjem ministra zdravlja u ovaj proces.

► **Kako će iskustvo koje su kompanije stekle u vezi sa organizacijom rada tokom pandemije kovida-19 uticati na plan rada Saveta u periodu pred nama?**

– Rad u uslovima pandemije je dao novu definiciju onoga što se smatra normalnim. Shodno tome, FIC mora svoje planove da prilagodi novim potrebama i izazovima, ali i da razvije određene

veštine kao što su rad preko virtuelnih platformi, prilagođavanje promenama u komunikaciji, poslovnoj organizaciji...

► **Koje su to najvažnije teme u vezi sa reformama kojima bi se trebalo ponovo pozabaviti kako bi se poboljšala otpornost nacionalne ekonomije pred novim izazovima koji stižu sa domaćeg i stranih tržišta?**

– Tokom i nakon kovida-19 u svetu unapređeni zdravstveni sistemi imaju veći značaj nego ikada. Države će u narednom periodu naročito morati da se pozabave digitalizacijom i podacima. U budućnosti će fokus biti na podacima koji će doprineti efikasnijoj zdravstvenoj zaštiti.

Kada je u pitanju farmaceutska industrija, vrlo je važno da država što ranije definiše svoje potrebe i planove kako bi nam pokazala na koji način očekuje našu pomoć i podršku. Ovo je utoliko važnije kada se zna da najveći deo farmaceutske industrije posluje kroz velike međunarodne kompanije, te je stoga važno da lokalni timovi što pre i što jasnije utvrde prioritete za Srbiju.

► **Da li ste zadovoljni kvalitetom javnog dijaloga koji se tiče krize i šta smatrate najvećim doprinosom Saveta u ovom pogledu?**

– Kovid-19 je čitav svet doveo u nezavidnu situaciju. Kada ste prinuđeni da hodate kroz maglu, pogreške i loše procene su sasvim moguće. Zbog toga javni dijalog ima izuzetan značaj za izgradnju bolje zajednice za sve.

FIC može dati svoj doprinos ukazivanjem na pretnje i mogućnosti koje se javljaju na tržištu i prenošenjem iskustava koje su kompanije stekle na drugim tržištima.

► **Imajući u vidu iskustvo koje Savet ima u saradnji sa Vladom, šta biste preporučili novoj vladi kada je u pitanju saradnja sa poslovnim zajednicom?**

– Intenzivan dijalog između Vlade i privrednih zajednica jedini je put ka stvaranju efikasnog poslovnog ambijenta koji će doprineti rastu celokupnog društva. ■

Prepoznali smo veće razumevanje i efikasnost države u rešavanju postojećih poteškoća uključivanjem ministra zdravlja u aktivnosti radne grupe FIC i Vlade Srbije

Posvećeni rezultatima

MARNIE FINLAYSON

generalna direktorka Rio Sava Exploration d.o.o.

Nov mineral, nova tehnologija za preradu i novo tržište zahtevaju pažljivo razmatranje kako bi „Jadar“ postao dugoročna i održiva investicija. Nastojimo da svuda gde sprovodimo naše poslovne aktivnosti stvaramo dobrobit za lokalnu zajednicu i sve zainteresovane strane, jer će razvoj projekta doprineti i lokalnoj ekonomiji, obezbeđivanju poslova na tržištu rada, razvoju sektora, kao i opštoj dobrobiti društva

Sa ponosom možemo da potvrdimo da je prethodna faza našeg projekta okončana u prvom kvartalu 2020. godine, u uslovima punim izazova koju je sa sobom donela globalna pandemija bolesti covid-19, kaže Marni Finlayson, generalna direktorka kompanije Rio Sava Exploration d.o.o.

Većina zaposlenih u ovoj kompaniji je početkom godine radila van kancelarija, ali, kako objašnjava naša sagovornica, „uspeli smo da uz pomoć savremene tehnologije održimo dobru saradnju između naših timova kako bi obezbedili da se radni zadaci obavljaju u skladu sa najvišim standardima, što je za krajnji rezultat donelo da uspešno realizujemo internu reviziju i obezbedimo neophodna odobrenja Odbora direktora Rio Tinta za dalji razvoj projekta“.

► **Kompanija Rio Tinto odobrila je dodatno ulaganje od gotovo 200 miliona dolara za**

dalji razvoj litijumsko-borskog Projekta „Jadar“ u Srbiji. Šta to znači?

– Uobičajno je potrebno više od jedne decenije da se Greenfield projekat podzemne eksploatacije ove veličine, sa preradom minerala i proizvodnjom finalnih industrijskih proizvoda, razvije do krajnje operativne faze. Naš tim je u prethodnom periodu posvećeno radio i ulagao napore u pronalaženje rešenja za sve tehničke izazove u oblasti podzemne eksploatacije i prerade ovog jedinstvenog minerala. Ležište „Jadar“ otkrio je Rio Tinto 2004. godine i vrlo smo ponosni na činjenicu da smo obezbedili prelazak u fazu Studije izvodljivosti i dobili odobrenje Odbora direktora Rio Tinta da kompanija investira dodatnih 200 miliona američkih dolara u dalji razvoj projekta.

Budući razvoj projekta „Jadar“ obuhvata izgradnju podzemnog rudnika, postrojenja za industrijsku preradu minerala i svu prateću

infrastrukturu. U fazi Studije izvodljivosti projekta naš tim biće fokusiran na završetak izrade tehničke dokumentacije, završetak Elaborata o resursima i rezervama u skladu sa regulativom Republike Srbije koji će zatim biti predat nadležnom ministarstvu, kao i na pribavljanje neophodnih dozvola i otkup zemljišta, a u skladu sa prethodno utvrđenim planom aktivnosti za ovu fazu razvoja.

Posvećeni smo realizaciji projekta „Jadar“ u saradnji sa Vladom Republike Srbije na način koji će doneti dugoročnu dobrobit i lokalnoj zajednici i našoj kompaniji.

► **Šta mislite o rudarskoj industriji u Srbiji? Bili smo svedoci njenog oživljavanja u proteklih nekoliko godina, pa da li Srbija ima šanse da se vrati na svetsku mapu rudarstva čiji je nekad bila značajni deo?**
– Rudarska industrija u Srbiji zaista doživljava

preporod. Ministar Antić izjavio je nedavno da je rudarski sektor jedan od najdinamičnijih sektora srpske privrede i da je u prvih šest meseci ove godine rudarstvo zabeležilo porast proizvodnje od 3,8%. To ukazuje na potencijal koji rudarski sektor ima u Srbiji. Naša kompanija, kao globalni lider na tržištu rudarstva sa visokim standardima iz oblasti zdravlja i bezbednosti na radu, kao i standarda iz oblasti zaštite životne sredine, u poziciji je da pruži pozitivan doprinos rudarskom sektoru u Srbiji. U saradnji sa Vladom Srbije i drugim kompanijama na tržištu, mi smo odlučni da donesemo promenu u percepciji rudarske industrije i ponosni smo što doprinosimo ambicioznom programu reformi u Srbiji u oblasti rudarstva.

► **Po vašem mišljenju, hoće li oživljavanje rudarskog sektora u Srbiji stvoriti i pomak u perspektivi mladih u pogledu izbora buduće profesije i karijere u Srbiji?**

– Imala sam zadovoljstvo da u više navrata upoznam mnoge talentovane mlade ljude u Srbiji. Tokom 2018. godine sproveli smo program letnje prakse u okviru našeg projekta, koji je pokrenut kao deo našeg globalnog programa u podršci mladima za stažiranje u profesiji. Ovaj program je nudio niz prilika diplomiranim studentima u Srbiji iz oblasti geologije, zaštite životne sredine, inženjerstva, kao i zdravlja i bezbednosti na radu. Program je uspešno završen nakon osam nedelja, a čitav naš tim je uživao u radu i saradnji tokom tog perioda sa narednom generacijom stručnjaka.

Takođe, ranije ove godine imala sam priliku da se upoznam i provedem vreme sa grupom postdiplomaca, i to je bila sjajna prilika da razgovaramo o tome šta je ono što nas kao kompaniju pokreće da budemo lideri u našem poslu i koje su vrednosti kompanije Rio Tinto, koja je jedna od vodećih kompanija u rudarstvu u svetu, kao i zbog čega su nam rodna ravnopravnost, inkluzija i pravo na različitost važni i utkani u naše osnovne vrednosti. Dobila sam i mnoštvo odličnih pitanja o projektu, mojoj karijeri i o tome kako vidim da će se kompanija i industrija razvijati u skorijoj budućnosti. Da budem preciznija, verujem da će razvoj rudarskog sektora dovesti do toga da više mladih stručnjaka bude zainteresovano za našu industriju. Kao neko ko je imao priliku da razgovara sa studentima iz Srbije, raduje me da već sada postoji interesovanje za sektor i da su mladi stručnjaci zainteresovani da čuju šta znači rudarstvo u 21. veku. Srbija

ima pametne i vredne mlade ljude, oni žele da ostvaruju dobre rezultate i predstavljaju vrednost za ovu zemlju, kao i za kompanije koje posluju u rudarskom sektoru.

► **Svet trenutno prolazi kroz nekoliko velikih tranzicija. Ako zanemarimo očigledan uticaj koji kovid-19 ima na svet, jedan od najvećih i neophodnih aspekata, zbog klimatskih promena, jeste prelazak u budućnost sa niskim emisijama ugljen-dioksida. Možete li objasniti šta uključuje budućnost sa niskim emisijama ugljen-dioksida i kako se projekat „Jadar“ uklapa u to?**

vanje aktivno doprinesemo takvoj budućnosti. Mi poslujemo u oblasti eksploatacije i prerade ruda i metala kao što su bakar i aluminijum, koji igraju važnu ulogu u uticaju na klimatske promene i okruženje sa smanjenom emisijom ugljen-dioksida kom težimo. Takođe, verujemo da je projekat „Jadar“ ključan u ostvarivanju ovog cilja. Fokusirani smo i na smanjenje emisije ugljen-dioksida u našem poslovanju, sa kratkoročnim ciljevima smanjenja, ali i ambicijom da dostignemo nulti nivo emisija do 2050. godine, kako je detaljno objašnjeno u našem izveštaju o klimatskim promenama.

Pored toga, ležište „Jadar“ nalazi se na pra-

Kao ležište litijuma svetske klase „Jadar“ ima potencijal da kreira dodatnu vrednosti za evropsko tržište i obezbedi višedecenijsku proizvodnju litijum-karbonata kvaliteta koji je pogodan za izradu litijumskih baterija za električna vozila

– Kompanija Rio Tinto čvrsto veruje da je budućnost sa niskom emisijom ugljen-dioksida moguća, i stoga želimo da kroz odgovorno poslo-

gu evropske automobilske industrije, koja se ubrzano transformiše u industriju električnih vozila, uz postojanje zelene agende Evropske unije za oblast transporta i saobraćaja. Kao ležište litijuma svetske klase, „Jadar“ ima potencijal da kreira dodatnu vrednost za evropsko tržište i obezbedi višedecenijsku proizvodnju litijum-karbonata kvaliteta koji je pogodan za izradu litijumskih baterija za električna vozila.

► **Možete li nam reći nešto više o samom rudniku, o tehnologiji koju ćete upotrebljavati?**

– U sklopu projekta „Jadar“ biće izgrađen moderan podzemni rudnik sa korišćenjem savremene tehnologije. Radimo na razvoju digitalno povezanog rudnika, uključujući praćenje aktivnosti eksploatacije u realnom vremenu – od rada dizalica, pa sve do izrade bušotina za podzemno miniranje. Štaviše,

upotreba električnih vozila u podzemnom rudniku će se uvoditi u etapama. Kako tehnologija bude napredovala, mi ćemo savremena i moderna rešenja primenjivati u našim aktivnostima, uvek vodeći računa da su bezbednost i zdravlje naš prioritet. „Jadar“ je kompleksan projekat sa dosta tehničkih izazova, i to zahteva da radimo na pronalaženju rešenja kako da efikasno integrišemo podzemni rudnik sa postrojenjem za preradu minerala, kao i na traženju najboljih rešenja za odgovorno upravljanje industrijskim otpadom. Sve ovo zahteva rad na razvoju optimalnih rešenja u pogledu inženjeringa i dizajna, planiranja i detaljne pripreme kako bismo obezbedili uspešno izvođenje i realizaciju projekta.

Kao jedna od vodećih rudarskih kompanija u svetu, stekli smo značajno globalno iskustvo i koristili smo mogućnost da uključimo globalne eksperte i lidere u oblastima modernih tehnologija i inženjeringa, koji su angažovani na razvoju projekta. Istovremeno, radimo na detaljnom utvrđivanju i razumevanju naših potencijalnih uticaja na životnu sredinu i pronalaženju adekvatnih rešenja da te uticaje otklonimo ili smanjimo u najvećoj mogućoj meri, kao i da uvedemo sve neophodne mere zaštite. Na razvoju projekta rade domaći i međunarodni stručnjaci iz različitih disciplina (od rudarstva, do prerade minerala i saradnje sa lokalnom zajednicom), koji zajednički rade na razvoju ovog modernog i inovativnog projekta. Ponosni smo i na svoju evidenciju o bezbednosti i zdravlju na radu koja broji pre-

ko 700.000 bezbednih radnih sati do danas, odnosno bez povreda na radu koje zahtevaju medicinski tretman. Naš cilj je da obavljamo naše radne aktivnosti bez povreda, i da se svi naši zaposleni kao i naši izvođači radova na kraju svake smene vrate bezbedni i zdravi svojim porodicama i prijateljima. Ovo nije samo

Kontinuirano radimo da osiguramo neometano sprovođenje radnih aktivnosti u okviru projekta u skladu sa svim propisima i preporukama u oblasti zdravlja i zaštite na radu koje je donela Vlada RS

moja lična vrednost, već i vrednost Rio Tinta.

► **Regija Loznice je poznata po bogatoj kulturnoj baštini. Paulje je praistorijska nekropola smeštena na nekih 12 km od Loznice. Kako rešavate ovaj aspekt?**

– Mi ulažemo u očuvanje kulturne baštine u skladu sa zakonskim okvirom Republike Srbije. Prva istraživanja kulturnog nasleđa Jadrta u okviru projekta su započela 2007. godine. Studiju o registrovanoj kulturnoj baštini je izradio Arheološki fakultet Univerziteta u Beogradu u saradnji sa Muzejem Jadrta. Prvi

projekat saradnje sa Muzejem Jadrta je bio usredsređen na nekropolu iz bronzanog doba na lokalitetu Paulje.

Između 2010. i 2015. godine arheolozi Muzeja Jadrta istražili su 12 humki u kojima je pronađeno preko 120 artefakata. Izložba kulturnog nasleđa sa arheološkog lokaliteta Paulje organizovana je 2014. godine, kada su prvi put prikazani predmeti otkriveni istraživanjima koja su sprovedena od 2010. do 2015. godine. Tokom 2016. godine pokrenut je sveobuhvatni program terenskih istraživanja sa ciljem da se utvrdi polazno stanje kulturne baštine, koje bi služilo za procenu uticaja projekta „Jadar“, kao i za planiranje nastavka radova na istraživanju, iskopavanju i zaštiti kulturne baštine koji treba da budu završeni u okviru studija koje sprovodi tim projekta „Jadar“, a pre početka faze izgradnje. Tradicionalne arheološke istraživačke metode kombinovane su sa najsavremenijim pristupima istraživanju, poput snimanja iz vazduha visoke rezolucije metodom LiDAR. Tokom istraživanja otkriveno je novo nalazište iz kasnog srednjeg veka u blizini Crkve Svetog velikomučenika Georgija u selu Gornje Nedeljice, gde su pronađeni, između ostalog, ostaci ognjišta, delovi grnčarije i tragovi obrade gvožđa, koji su registrovani kao arheološko nasleđe. U jednoj od humki otkrivenoj 2019. godine pronađeni su brojni predmeti, poput narukvice sa finom gravurom, ukrasi za kosu, pa čak i komad ćilibara.

Arheološka istraživanja će se nastaviti

tokom Studije izvodljivosti, kako bi se u potpunosti istražili, analizirali i sačuvali svi predmeti pronađeni na lokalitetima Paulje i Gornje Nedeljice, koji će biti izloženi nakon završetka iskopavanja.

► **Pomenuli ste saradnju sa Vladom, lokalnim organima i lokalnom zajednicom u Loznici. Šta ta saradnja obuhvata?**

– Od početka projekta blisko saradujemo sa Vladom Republike Srbije i lokalnim zvaničnicima kako bismo obezbedili da se projekat razvija na odgovoran način i u interesu lokalne zajednice. Nov mineral, nova tehnologija prerade i novo tržište zahtevaju pažljivo razmatranje kako bi „Jadar“ postao dugoročna i održiva investicija. Nastojimo da gde god da sprovodimo naše poslovne aktivnosti, stvorimo dobrobit za lokalnu zajednicu i sve zainteresovane strane, jer razvoj projekta „Jadar“ će doprineti i lokalnoj ekonomiji, obezbeđivanju poslova na tržištu rada, razvoju sektora, kao i opštoj dobrobiti društva. U tom smislu redovno razgovaramo sa svim zainteresovanim stranama u vezi sa razvojem projekta i naš pristup je transparentan.

Na primer, u Loznici i Brezjaku organizujemo redovno događaje „Otvorenih vrata“, koji pružaju priliku lokalnoj zajednici i svim zainteresovanim da direktno razgovaraju sa stručnjacima i konsultantima Rio Tinta, postavljaju pitanja i saznaju više o projektu, našim planovima i potencijalnim uticajima

projekta „Jadar“. Ovo predstavlja efikasan način komunikacije, saradnje i razmene informacija sa lokalnim stanovništvom o različitim tehničkim i drugim aspektima projekta. Od 2019. godine do danas održali smo više od 18 događaja u vezi sa različitim

Naš cilj je da sprovodimo aktivnosti bez povreda na radu i da se svi naši zaposleni, kao i naši izvođači radova na kraju svake smene vrate bezbedni i zdravi svojim porodicama i prijateljima. Ovo nije samo moja lična vrednost već je i vrednost Rio Tinta

studijama o uticajima na životnu sredinu, kvalitetu vode, kvalitetu vazduha, buci, biodiverzitetu, prostornom planiranju, kulturno baštini i pravno-imovinskim odnosima.

Događaji „Otvorenih vrata“ ostaće naša redovna aktivnost i nastavice da razgovaramo sa lokalnim stanovništvom kako bismo obezbedili da građani imaju informacije i razumeju projekat. Snažna podrška lokalne samouprave u Loznici, kao i lokalnih zajednica na terenu bila je i ostaće ključni preduslov za dalji razvoj projekta.

► **Za kraj ne možemo da okončano razgovor bez pominjanja pandemije. Kako pristupate situaciji nastaloj usled kovida-19?**

– Svet se suočava s globalnom pandemijom bez presedana i naše misli su sa svim ljudima i porodicama koje su pogođene virusom. Mnogi naši poslovni partneri, saradnici i članovi lokalnih zajednica igraju vitalnu ulogu u borbi za suzbijanje epidemije. Kao kompanija koja posluje odgovorno, odlučili smo da podržimo Crveni krst u Loznici i Crveni krst u Beogradu sa donacijama u iznosu od po 20.000 evra. Takođe, zajedničkim naporima kompanije Rio Tinto i ličnim dobrovoljnim priložima naših zaposlenih u Srbiji prikupili smo dodatnih 10.000 evra za UNICEF u Srbiji. Pored toga, pripremili smo dugoročni plan podrške za lokalnu zajednicu na projektu, sa ciljem da obezbedimo neophodnu podršku stanovništvu sa fokusom na tri oblasti: nabavku osnovnih sredstava za život, zdravstvo (pomoć najosetljivijim grupama) i ublažavanju negativnih ekonomskih uticaja izazvanih pandemijom.

Na operativnom nivou kontinuirano radimo da osiguramo neometano sprovođenje poslovnih aktivnosti na terenu, a u skladu sa svim propisima i preporukama u oblasti zdravlja i zaštite na radu propisanih od strane Vlade Srbije. Naš prvi i najvažniji cilj je da obezbedimo bezbedno radno okruženje za sve naše zaposlene, dobavljače i članove lokalne zajednice, istovremeno osiguravajući kontinuitet u poslovanju, te poštujući domaće propise i preporuke Vlade Srbije, kao i standarde Rio Tinta. ■

Industrijski prostor premijum klase

*Najveći industrijski park u Srbiji – CTPark Belgrade North
u novembru dočekuje prvog zakupca – Tehnomaniju*

Holandska firma CTP Invest je vodeći vlasnik i operator poslovno-industrijskih parkova u Centralnoj i Istočnoj Evropi. Sa portfolijom od preko 5,8 miliona m² poslovno-industrijskog prostora u sedam zemalja širom CEE, CTP ima saradnju sa preko 500 klijenata.

CTP u Srbiji posluje od septembra 2017. i ima portfolio od četiri CTParka, devet objekata, ukupne površine preko 180.000 m² i to u Beogradu, Novom Sadu i Kragujevcu.

Početkom 2020. zvanično je započeta izgradnja novog CTParka Belgrade North. U nameri da izgradi jedan od najvećih industrijskih parkova u Srbiji, kompanija CTP Invest kupila je zemljište površine 15,3 ha. U okviru parka biće izgrađena tri odvojena objekta modernog industrijskog prostora premijum A klase. Park je strateški pozicioniran između dva najveća grada u Srbiji – Beograda i Novog Sada, neposredno uz auto-put A1, pored raskrsnice Novi Banovci, što ga čini odlično povezanim sa svim gradovima regiona.

CTPark Belgrade North je veoma pogodan su za „first mile“ logistiku i proizvodnju. Blizina Beograda, Novog Sada, Indije

i okolnih mesta predstavljaju posebnu pogodnost zbog lako dostupne radne snage.

Završetak izgradnje projekta planiran je za novembar 2020. godine, kada će prvi zakupac, Tehnomanija, lider na tržištu Srbije u oblasti trgovine na malo električnim i elektronskim uređajima, ući u prostor, a iz CTP-a ističu da je ovo početak dugoročnog partnerstva i zajedničkog budućeg uspeha i rasta.

U okviru CTPark Belgrade West u Šimanovcima CTP je 2019. izgradio 14.000 m² prostora koji je u potpunosti izdat kompanijama SIKA i Emmezeta. U okviru parka CTP poseduje još jedan objekat u kojem je Phoenix Pharma, a tokom 2020. godine CTP počinje radove na trećem objektu od 7.000 m².

CTP je aktivan i u drugim gradovima Srbije. Tokom 2019. u okviru CTPark Kragujevac izgrađen je, u rekordnom roku, objekat od 25.000 m² za potrebe klijenta Yanfeng Automotive Interiors. Fabrika u Kragujevcu je prva te kompanije u Srbiji, a sadrži i laboratoriju i R&D centar, kao i kancelarijski prostor.

U julu 2020. godine započeta je i izgradnja novog objekta u okviru CTPark Kragujevac veličine 30.000 m², za

kompaniju Yanfeng Seating, koja će po početku proizvodnje otvoriti preko 300 radnih mesta.

U Novom Sadu CTP završava izgradnju prvog objekta u okviru CTPark Novi Sad koji predstavlja jednu od najmodernijih fabrika u Srbiji. Prvi zakupac, BMTS Technology, ulazi u prostor u aprilu 2020, kao jedan od vodećih proizvođača turbina (engl. „turbocharger“) na svetu. Objekat sadrži i R&D centar za 50 inženjera i još 70 zaposlenih sa visokom stručnom spremom.

BREEAM CERTIFIKACIJA – TOTALNA ELIMINACIJA 'CARBON FOOTPRINTA' I DUGOROČNA ODRŽIVOST

BREEAM je jedan od najvažnijih sistema rangiranja za zelene zgrade koji koristi sisteme i merila rangiranja za procenu tehničkih karakteristika, dizajna, izgradnje i upotrebe objekta.

Tokom 2020. godine celokupan portfolio CTP i u grupi i u Srbiji je BREEAM sertifikovan, a CTP je jedini u Srbiji koji će sertifikovati industrijske objekte BREEAM sertifikatom. CTP smatra ovaj potez potvrdom orijentacije da grade ekološki održive objekte i zelene gradnje.

Direktor kompanije CTP za Srbiju, g. Vlatko Đuriček, poručio je da je CTP tržišno orijentisan i otvoren za saradnju sa svima na tržištu, sa malim i velikim domaćim kompanijama i sa inostranim partnerima, kao i da kompanija ima dugoročne planove u Srbiji i veliku zainteresovanost za dalja ulaganja.

„Zadovoljstvo naših klijenata, odnosno zakupaca najbolje se vidi u činjenici da 70% novih zakupa dolazi od postojećih klijenata“, te je pozvao sve kompanije na saradnju i uspostavljanje dugoročnog partnerstva i zajedničkog rasta i uspeha. ■

BREEAM
CERTIFIED

100% BREEAM certified industrial portfolio in Serbia

All CTP warehouses are certified BREEAM In-Use VERY Good or better. They come with high-quality insulation, LED lighting, and EMS/BMS systems as standard. This means you are sure your high-tech machinery is safe and your temperature-sensitive goods will be stored exactly as needed, saving you headache, time and of course, money!

ctp

ctp.eu

Suočavanje sa "novom normalom" je težak zadatak

SEBASTIJAN SOSA

stalni predstavnik MMF-a u Srbiji

U skladu sa skorašnjim pozitivnim podacima o oporavku maloprodaje, industrijske proizvodnje i spoljnotrgovinske razmene, Srbija se nada bržem oporavku nego što je prvobitno očekivano. Ipak, neophodno je izraditi i odgovarajući plan za nepredviđene situacije koji se tiče mogućeg smanjenja broja zaposlenih. U međuvremenu, implementaciju strukturnih reformi ne bi trebalo odlagati za "bolja vremena"

Iako u 2021. godini očekujemo ekonomski oporavak, neizvesnost vezana za trajanje i brzinu oporavka je i dalje aktuelna. U slučaju da pandemija potraje duže ili da njen uticaj bude jači od očekivanog, sve dodatne mere podrške moraju biti osmišljene tako da ciljano pomognu kompanijama i sektorima kojima je pomoć najpotrebnija kao i najugroženijim domaćinstvima. Ovako Sebastijan Sosa, stalni predstavnik MMF-a u Srbiji sažeto opisuje neizvesnost koja je pred nama. Ipak, kako sugeriše, brojni su koraci koje nova srpska vlada može preduzeti kako bi negativne posledice pandemije ograničila i time otvorila vrata snažnijem oporavku.

► U kojoj meri je vladina politika ublažila posledice pandemije kovida 19?

– Kao odgovor na krizu, vlada Srbije je sprovela opsežne mere čiji je cilj ublažavanje ekonomskih i društvenih posledica izazvanih kovidom 19. Fiskalni paket koji je obuhvatao odlaganje poreskih obaveza, pomoć za zaposlene, jednokratnu pomoć i državne garancije za zajmove koje su banke odobrile velikim i srednjim preduzećima, bio je u visini 8,5% BDP i jedan je od najvećih među zemljama u razvoju u Evropi. Narodna banka Srbije je dala svoj doprinos odgovoru na krizu smanjivanjem kamatne stope i obezbeđivanjem odgovarajuće likvidnosti bankarskog sistema, uz uvođenje moratorijuma na otplatu kredita. Ove mere su ublažile uticaj pandemije na preduzeća,

domaćinstva i stopu zaposlenosti i donekle objašnjavaju relativno malo smanjenje privrednih aktivnosti u Srbiji u poređenju sa drugim zemljama regiona. Nedavna empirijska studija koju je MMF sproveo korišćenjem podataka o preduzećima ukazuje da uprkos činjenici da će kriza izazvana kovidom 19 imati nepovoljan uticaj na finansijski položaj preduzeća i zaposlenost u Srbiji, taj efekat biti ublažen fiskalnim i monetarnim merama državne politike.

► Koji faktori najviše utiču na smanjenje obima privrednih aktivnosti?

– Kovid 19 je srpsku ekonomiju pogodio na više načina. Smanjena potražnja iz inostranstva je negativno uticala na izvoz za koji se pre izbijanja pandemije predviđao rast od 8% u 2020. godini, a trenutna su očekivanja da će ovogodišnji pad dostići bezmalo 10%. Privatne investicije, uključujući i investicije stranih kompanija, takođe su smanjene usled velike neizvesnosti. Negativni uticaj se takođe odrazio i na privatnu potrošnju, delimično zbog slabijih primanja koja su u prvoj polovini 2020. godine smanjena za 28% u odnosu na isti period 2019. godine. Štaviše, poremećaji u regionalnom lancu snabdevanja usled zabrane kretanja u nekoliko zemalja imala su nepovoljan uticaj na automobilsku industriju, a isto tako pogodjene su investicije i izvoz.

► Koje mere stoje na raspolaganju vladi u svrhu ublažavanja

REFORME

Neophodno je ubrzati implementaciju strukturnih reformi sa ciljem da se Srbija preobrazi u dinamičnu tržišnu ekonomiju koju pokreće privatni sektor

INVESTICIJE

Pogodna investiciona klima podrazumeva snažniju vladavinu prava, bolje upravljanje, manje korupcije te nezavisan i efikasniji sudski sistem

RAVNOTEŽA

Uprkos činjenici da će kriza izazvana kovidom 19 imati nepovoljan uticaj na finansijski položaj preduzeća i zaposlenost u Srbiji, taj efekat biti ublažen fiskalnim i monetarnim merama državne politike

pojedinih negativnih posledica, imajući u vidu da je kriza pogodila i tržišta na koja mi najviše izvozimo?

– S obzirom da vlada je već primenila opsežnu politiku mera za ublažavanje krize, raspoloživi fiskalni prostor je sužen. Dakle, ukoliko se pandemija oduži ili njen uticaj bude jači od očekivanog, sve dodatne mere podrške moraju biti osmišljene tako da pomognu preduzećima i sektorima kojima su najpotrebnije, kao i najugroženijim domaćinstvima. Kada je u pitanju monetarna politika, mogućnost rešavanja problema je izvesna dokle god inflacija i inflaciona očekivanja ostaju ispod cilja od 3 posto, uz to da centralna banka obezbedi podršku likvidnosti za banke i finansijska tržišta prema datim potrebama. I pored toga što očekujemo da se 2021. godine privreda oporavi, neizvesnost u pogledu dužine trajanja i brzine oporavka ne smanjuje se. U ovom kontekstu, adekvatno planiranje za nepredviđene situacije i aktivna priprema za eventualni scenario koji predviđa smanjenje radne snage su važni u slučaju da do takvih situacija dođe.

► Koliki je doprinos postojećih stranih investicija na otpornost srpske privrede u smislu obima proizvodnje i poznavanja tržišta ?

– Strane kompanije nisu izbegle poremećaje u poslovanju usled krize izazvane kovidom 19, ali generalno, one su krizu prevazišle relativno dobro. Tokom aprila i maja, dramatičan pad potražnje usled ograničenja kretanja, mera predostrožnosti i ekstremno visokog nivoa neizvesnosti uticao je na smanjenje potrošnje građana i zahteva za isporukom robe od preduzeća, kao i na pad prometa stranih kompanija naročito u sektoru turizma, putovanja, zabave i građevine. Kada je u pitanju snabdevanje, poremećaji u lancu snabdevanja su ograničili pristup sirovinama i poluproizvodima. U nekim sektorima, ograničenje kretanja, druge mere za suzbijanje širenja virusa, kao i potreba za alternativnom organizacijom rada negativno su uticali na produktivnost radne snage. Kao posledica toga, nivo proizvodnje je drastično pao u drugom kvartalu godine. Ipak, osim u malom broju specifičnih sektora, ►

Misli iza uspešnog poslovanja stoji niz dobrih odluka.

Kada stvari krenu neočekivanim tokom, nema razloga za brigu. UNIQA osiguranje je vaš pouzdan oslonac, šta god da se desi. Prilagodavamo se svim specifičnostima vašeg poslovanja i nudimo kompletna rešenja za potpunu sigurnost imovine i zaposlenih.

Iza toga stoji više od 200 godina iskustva u pružanju vrhunske usluge za 10 miliona klijenata širom Evrope.

Misli

privredna aktivnost se počela oporavljati od maja meseca i strane kompanije su uglavnom prebrodile krizu bez otpuštanja. Mada su neki strani investitori doneli odluku da planirane investicije odlože za kasnije, one ipak nisu sasvim otkazane. Zanimljivo je da su neke kompanije iskoristile ovu priliku da prioriteta ulaganja usmere na digitalizaciju i digitalne tehnologije koje će potpomoći oporavak privrede i na srednji rok generisati dobitak po osnovu produktivnosti.

► **U vezi sa tim, kako biste ocenili ekspertizu i doprinos Saveta stranih investicija (FIC) u izradi optimalnih mera za "novu normalu"?**

– FIC ima vrlo aktivnu ulogu u promociji konkurentne, predvidive i održive privredne sredine u Srbiji. Tokom poslednjih nekoliko godina, svedok sam kako je potpomogao oblikovanje vladinih mera i relevantnih propisa. Naročito se pokazalo da je Bela knjiga korisno sredstvo da se skrene pažnja na krupnije prepreke koje ograničavaju poslovne investicije i rast, kao i da se predlože konkretne aktivnosti na rešavanju tih spornih pitanja. U uslovima "nove normale" nakon krize izazvane kovidom 19, očekujem da FIC nastavi da igra vodeću ulogu u pružanju podrške procesu reformi što će omogućiti da poslovanje u Srbiji postane jednostavnije i atraktivnije i u krajnjoj liniji podstaći ekonomski rast i obezbediti bolji životni standard za građane Srbije.

► **Mnogi veruju da Srbija mora da osmisli novi model razvoja ulažući više napora u pružanje podrške domaćim kompanijama.**

– Srbija je vrlo uspešno podsticala nivo zaposlenosti u više sektora i otvarala nova tržišta. Ipak, uprkos napretku ostvarenom prethodnih godina, srpska privreda još uvek pokazuje neke strukturne slabosti koje se odražavaju u relativno niskom nivou akumulacije kapitala po zaposlenom, glomaznom i neefikasnom sektoru državnih preduzeća i sporom rastu produktivnosti. Ove slabosti ograničavaju potencijalni rast i sprečavaju bržu i održiviju konvergenciju sa prihodima na nivou EU. Rešavanje ovih slabosti zahteva ubrzanje implementacije ključnih strukturnih reformi. Jedna od prioritetnih oblasti je jačanje investicija (javni i privatni, stranih i domaćih), uključujući zelene investicije. Za ostvarivanje ovog cilja biće potrebno uložiti više napora na unapređenju poslovne i investicione klime, uključujući rešavanje infrastrukturnih propusta, unapređenje efikasnosti birokratije i kvaliteta javnih usluga, suzbijanje sive ekonomije i rešavanje manjka odgovarajućih profesionalnih veština i pogrešnih kvalifikacija na tržištu rada. Pogodna investiciona klima podrazumeva snažniju vladavinu prava, jače upravljanje, manje korupcije te nezavisan i efikasniji sudski sistem.

► **Kako onda preformulisati podsticaje državne politike prema postojećim i potencijalnim investitorima?**

– Na kratke staze, mere državne politike moraju biti usmerene na obezbeđivanje snažnog i održivog ekonomskog oporavka od krize izazvane kovidom 19, fokusirajući podršku na one kompanije i sektore koji su najteže pogođeni kao i na ugrožena domaćinstva. Kada su u pitanju podsticaji za investicije, važno je proceniti troškove i efekte postojećih planova u privlačenju investicija koje su privučene tj. investicija kojih ne bi bilo u odsustvu takvih podsticaja. Uopštenije, investicioni podsticaji moraju biti transparentni i predvidivi i moraju obezbeđivati jednakost za sve potencijalne investitore. Uzimajući to u obzir, treba imati na umu da strani investitori uglavnom svoje investicione odluke baziraju na širokom spektru faktora, uključujući političku i makroekonomsku stabilnost, vladavinu prava, kvalitet javne infrastrukture i dostupnost kvalifikovane radne snage. Subvencije države i druge vrste podsticaja obično nisu ključni pokretači ulaganja.

► **Koje su intervencije države najpotrebnije da bi srpska privreda ostala na putu reformi i pridruživanja EU?**

– Premda sprovođenje strukturnih reformi napreduje, neophodno je njihovo ubrzanje sa ciljem da se Srbija preobrazi u dinamičnu tržišnu ekonomiju koju pokreće privatni sektor kako bi se uspešno nadmetala na jedinstvenom tržištu nakon pridruživanja Evropskoj uniji. Da bi se ovaj cilj ostvario, potrebno je uložiti napore u nekoliko oblasti. Održavanje makroekonomske i finansijske stabilnosti ostaje preduslov za održivi rast. Prioritet su kvalitetnije institucije i upravni aparat što obuhvata i dobro upravljanje i regulisanje državnih preduzeća. Dalje rešavanje nedostataka u infrastrukturi u Srbiji bi pružilo podršku u smislu konkurentnosti, stranih investicija i integracije sa regionalnim i

globalnim lancima vrednosti. Borba protiv sive ekonomije ne samo da bi doprinela lakšem poslovanju već bi povećala fiskalne prihode. I konačno, verodostojna posvećenost borbi protiv korupcije, jačanju vladavine prava i snažnijoj regionalnoj saradnji bi imala veliki značaj kako za napredovanje procesa pridruživanja EU tako i za podršku dugoročnom ekonomskom rastu.

► **S obzirom na izvesne pozitivne trendove u privredi, da li razmišljate o reviziji prognoze za 2021. godinu?**

– Uprkos ogromnom smanjenju obima privrednih aktivnosti u drugom kvartalu 2020. godine od 6,4% u poređenju sa istim kvartalom 2019. godine, nivo proizvodnje je ipak bio bolji od onoga koji smo prvobitno očekivali. Mesečni ekonomski pokazatelji maloprodaje, industrijske proizvodnje i spoljnotrgovinske razmene za jul i avgust ukazuju na oporavak u trećem kvartalu. Ovi skorašnji podaci pokazuju da smanjenje proizvodnje u 2020. godini može biti manje od 3% koliko je predviđeno našim ranijim projekcijama. Niži nivo smanjenja proizvodnje ove godine može podrazumevati nešto slabiji oporavak u 2021. godini u odnosu na naše prethodne projekcije rasta od 6%. ■

Izazovi nam pomažu da se razvijamo

MARINKO UKROPINA

generalni direktor SGS za Srbiju, Hrvatsku, Sloveniju, BiH i Crnu Goru

Od osnivanja SGS Beograd se kontinuirano razvija. Poslednji primer je razvoj vrlo kompleksne usluge kliničkih ispitivanja lekova, gde smo oformili tim od 11 eksperata koji je inkorporiran u tim SGS Belgije i radi na značajnim međunarodnim projektima, uključujući tu i aktuelni projekat pronalaženja vakcine za kovid-19 na Univerzitetu Oksford

Sa početkom pandemije mnogo kompanija je proces digitalne transformacije prepoznao kao meru u okviru Business Continuity Plana, radi uspostavljanja fleksibilnog poslovnog modela sa ciljem da se osigura kontinuitet u ispunjavanju ključnih zahteva zainteresovanih strana i unapredi efikasnost poslovanja u izmenjenom poslovnom kontekstu, kaže Marinko Ukropina, generalni direktor SGS. „Očekujemo povećanje zahteva za sertifikacijom IT rešenja, jer sve više uspešnih kompanija insistira od svojih isporučilaca na unapređenjima u oblasti digitalne transformacije. Time oni smanjuju poslovne rizike, jer sertifikacijom potvrđuju validnost uspostavljenog poslovnog modela organizacije, što osigurava kontinuitet u isporuci zahtevanih proizvoda i usluga.“

► **Već dugo je vaš fokus na bezbednosti i zaštiti zdravlja zaposlenih. Kakvu je transformaciju doživeo ovaj segment usled pandemije i koliko danas preduzeća u Srbiji poklanjaju pažnju ovom segmentu?**

– Zakonska regulativa u ovoj oblasti je dobro koncipirana i u velikoj meri usaglašena sa regulativom u EU. Vrlo je

važno da menadžment i svi u organizaciji znaju kakvi se pozitivni i negativni efekti mogu očekivati, kako na same zaposlene i njihovo zdravlje, tako i na poslovanje organizacije, ako se utvrđene mere sprovedu ili ne. Uspostavljene procedure se moraju primenjivati ne formalno, već suštinski, tako da se mora insistirati na edukaciji zaposlenih sa ciljem da razu-

Očekujemo povećanje zahteva za sertifikaciju IT rešenja, jer sve više uspešnih kompanija insistira od svojih isporučilaca na unapređenjima u oblasti digitalne transformacije

meju protokole i procedure, ne samo da su upoznati sa njima. Takođe, mora se uspostaviti i adekvatna kontrola nad njihovom primenom i da za navedeno postoje validne dokumentovane informacije u organizaciji. U oblasti bezbednosti i zaštiti zdravlja zaposlenih integritet podataka je vrlo važan.

► **Iduće godine obeležićete 20 godina poslovanja u Srbiji. Koliko ste se za to vreme promenili vi, a koliko Srbija?**

– Od nekoliko stalno zaposlenih prilikom osnivanja danas smo stigli do preko 230 stalno zaposlenih, od kojih je većina sa vrlo visokim ekspertskim znanjima u oblastima u kojima rade. Pored razvoja usluga, sistemski se radilo i radi se na razvoju ljudskih potencijala. Takođe, tržište u Srbiji je postalo otvorenije i dinamičnije. Protok roba, usluga, proizvoda i znanja, primena informacionih tehnologija tokom našeg poslovanja u Srbiji vrlo su se intenzivirali, što je uticalo i na povećanje obima naših usluga. Konstanta je kompleksnost tržišta u Srbiji, međutim ta kompleksnost zahteva i veću kreativnost i intuitivnost naših zaposlenih. Trudimo se da uvek budemo ispred, razvijajući i promovisući uslugu koja je nova na našem tržištu. Poslednji primer je razvoj vrlo kompleksne usluge kliničkih ispitivanja lekova, gde smo oformili tim od 11 eksperata koji je inkorporiran u tim SGS Belgije i radi na značajnim međunarodnim projektima, uključujući i aktuelni projekat pronalaženja vakcine za kovid-19 na Univerzitetu Oksford. ■

Položili smo ispit

ALEKSANDAR LJUBIĆ

izvršni direktor Saveta stranih investitora

Ponosni smo na način na koji su članice Saveta odgovorile na izazove koje je donela pandemija. Naše kompanije su demonstrirale solidarnost i odgovornost prema društvu i prema svojim partnerima i drugim članicama sa jednom idejom vodiljom – da zajedno što bezbolnije prebrodimo prvi šok u susretu sa nepoznatim

z ove perspektive sve mi deluje kao san, kaže Aleksandar Ljubić, izvršni direktor Saveta stranih investitora. Iza organizacije koja ove godine slavi 18 godina uspešnog rada i konstantnog rasta je dinamičan period u kom su se i udruženje i članice u hodu prilagođavale izazovima epidemije. „Mnoge naše kompanije usmerila su svoja davanja na nabavku zdravstvene opreme i pomagala, kako bi se zdravstveni sistem stabilizovao. Istovremeno, čim je uvedeno vanredno stanje, mi smo kao organizacija napravili vrlo dobru komunikaciju sa državom i sa ostalim poslovnim udruženjima i stavili svoje kapacitete u uobličavanju paketa mera namenjenih privredi na raspolaganje državi. Svoju odgovornost i solidarnost kompanije članice iskazale su i deleći sve informacije koje su im bile na raspolaganju, ostavljajući po strani

činjenicu da su na tržištu jedne drugima direktni konkurenti“, kaže naš sagovornik.

► **Da li je bilo izazovno pomagati svojim članovima tokom kovida-19?**

– Naše članice delile su između sebe sve korporativne informacije u vezi sa prevencijom i suzbijanjem širenja zaraze, a mi smo im kao organizacija davali podršku u pravovremenom distribuiranju tih informacija u realnom vremenu. Svaki dan iz sata u sat, 24 sata dnevno, obaveštavali smo kompanije o svemu što se dešava jer smo želeli da one dobiju još jednu potvrdu da je FIC u svakom trenutku tu da im ponudi relevantne informacije i otkloni nedoumice koje su imali u vezi sa radnim dozvolama, kretanjem tokom policijskog sata ili organizovanjem trećih smena u

PODRŠKA

Mislim da su kompanije veoma zadovoljne načinom na koji im je organizacija dala podršku tokom pandemije

PLAN

Spremni smo da Vladi predložimo trogodišnji plan digitalizacije pre svega u finansijskom sektoru, a kasnije i u drugim oblastima

SARADNJA

Zahvaljujući dobroj komunikaciji sa državom, bili smo u mogućnosti da kompanijama članicama ponudimo relevantne informacije o organizovanju poslovanja tokom vanrednog stanja

fabrikama. U ovom periodu imali smo izvanrednu saradnju sa Delegacijom Evropske unije u Beogradu. Brzo reagovanje Delegacije potvrdilo je evropsku privrženost Srbiji i, s druge strane, našu privrženost evropskim integracijama, što se i videlo kroz veoma brzo uspostavljanje zelenih koridora vitalnih za nabavku medicinske opreme i funkcionisanje poljoprivrede i prerade hrane i nastavak izvoza.

► Šta ste sve preduzeli da biste održali živim dijalog unutar članstva i između članstva i Vlade?

– Vreme korone ukazalo je na suštinsku potrebu za digitalizacijom, za promenom propisa koji se odnose na rad na daljinu, na rad od kuće i na digitalnu agendu, koju je FIC počeo da sprema istog momenta. Verujem da ćemo početkom septembra biti spremni da državi predložimo trogodišnji program rada na digitalizaciji zasnovan na znanjima koje naše kompanije imaju u svojim matičnim zemljama, pre svega u oblasti finansijskog sektora, a kasnije i u drugim oblastima.

► Šta smatrate najvećom snagom Saveta kada je u pitanju davanje komentara na predloge Vlade Srbije za ublažavanje efekata krize na ekonomiju?

– Snaga FIC-a izvire iz snage njenih članova. Osnovni cilj asocijacije je da utiče na unapređenje poslovne klime u Srbiji dajući konkretne reformske predloge. Naše članice dale su puni doprinos da bi pomogle državi da na najbolji mogući način strukturira mere za podršku privredi. Skoro svi predlozi FIC-a su usvojeni, što znači da smo bili na istoj talasnoj dužini sa Vladom. Važno je napomenuti da FIC okuplja uglavnom velike kompanije koje u prvom talasu nisu bile na udaru pandemije, ali smo kao odgovorna asocijacija i odgovorne kompanije koje čine tu asocijaciju želeli

da zaštitimo lanac naših dobavljača koje čine mala i srednja preduzeća.

► Da li je bilo zahtevno održati demokratski duh u izboru novog rukovodstva odbora?

– Vrlo brzo smo se organizovali da u potpunosti funkcionišemo onlajn i u takvim uslovima uspešno sprovedemo izbore za naše odbore. Interesovanje je bilo vrlo veliko, i bilo je jako puno kandidata, što pokazuje da kompanije misle na svoju organizaciju i žele da učestvuju u izborima i da se kandiduju. Za jesen su nam ostali izbori za još dva odbora koje ćemo sprovesti na isti tehnički način kao i ove prethodne. Time ćemo u potpunosti kompletirati rukovodstvo i upravni odbor i, nadamo se, krenuti u neku bolju 2021.

► Kako je karantin uticao na planirane aktivnosti FIC-a i šta smatrate svojim narednim najvećim zadatkom?

– Uprkos vanrednom stanju, imali smo nekoliko izuzetno posećenih okruglih stolova u vezi sa pitanjem katastra, sa Ministarstvom za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja, Ministarstvom finansija, Ministarstvom za trgovinu i telekomunikacije i drugim ministarstvima sa kojima sarađujemo.

Takođe, organizovali smo i naše standardne događaje gde kompanije jedne drugima pomažu u tumačenju određenih propisa i imali nekoliko seminara vezanih za pranje novca i druge propise.

Za jesen spremamo prezentaciju Bele knjige koja je naš najveći događaj u kojem učestvuju skoro sve strane kompanije, diplomatski kor i predstavnici Vlade. Ako se situacija ne smiri, organizovaćemo ga u onlajn formatu, ali ćemo se truditi da budemo inovativni, jer verujemo da ovako važan događaj zaslužuje i da ga obeležimo na pravi način. ■

Sa iskustvom koje danas imamo mislim da ćemo, do dolaska vakcine, i mi i naše članice biti u potpunosti spremni da odgovorimo na izazov pandemije

Uspešno smo odgovorili na izazov

TJAN JE

direktor kompanije Minth Automotive

Prva serijska proizvodnja kompanije Minth Automotive iz Loznice, kao i prva isporuka kupcima očekuju se početkom 2021. godine. Ovo je rezultat odluke MAE da Srbiju izabere kao značajnu investicionu destinaciju

Minth Automotive Europe d.o.o. (MAE) podružnica je u 100% vlasništvu Minth Grupe, osnovana u Loznici 2018. godine. Implementacija projekta započeta je u aprilu 2019. godine i do druge polovine 2020. godine izgrađeno je već više od 60.000 m² proizvodnih pogona. Zasad su uspešno završene instalacija i optimizacija linije za ekstruziju aluminijuma, kao i jedna linija za mašinsku proizvodnju.

„Uprkos činjenici da razvoj globalne automobilske industrije pokazuje trend stagnacije još od 2018. godine, Minth je zabeležio eksplozivni rast poslovanja koje je proširio i na globalnom nivou, što je zauzvrat omogućilo MAE da brže investira u Srbiju. Na primer, u maju 2020. godine započeta je izgradnja dodatnih 30.000 m² proizvodnog pogona. U tu svrhu, do kraja 2020. godine, biće nabavljena velika količina opreme za proizvodnju“, kaže Je Tjan, direktor Minth Automotive. Uporedo sa predlozima za realizaciju novih projekata, prva serijska proizvodnja, kao i isporuka kupcima iz ove fabrike očekuju se već početkom 2021. godine. Nakon toga očekujemo ubrzani

rast naših kapaciteta i prodaje, što će kao rezultat imati otvaranje novih radnih mesta, i angažovanje dodatnih mladih stručnjaka u našoj kompaniji“.

► **Koliko je kovid-19 uticao na vaše poslovanje na globalnom nivou kao i na vaš poduhvat u Srbiji?**

– Kako tvrdi sve veći broj ekonomskih istraživača i analitičara, automobilska industrija je jedan od industrijskih sektora koji je najteže pogođen pandemijom kovid-19. Kao što je svima poznato, kovid-19 je doveo do globalne ekonomske krize i ostvario snažan negativan uticaj na globalnu privredu.

S druge strane, MINTH Grupa je vodeći svetski dobavljač strukturnih i dekorativnih delova za putnička vozila u oblasti dizajna, proizvodnje i prodaje.

U suštini, tokom ove krize izazvane pandemijom, kompanija Minth Automotive Europe d.o.o. suočila se sa tri velika izazova i prevazišla ih. Na samom početku kao odgovor na pandemiju bili smo primorani da procenimo koje su funkcije i operacije ključne i neophodne za normalno funkcionisanje ili prilagođavanje, zatim koje su funkcije i operacije važne ali ne i od ključnog značaja, a koje mogu biti odložene za period nakon prestanka krize. Drugo, kao

posledica koviida-19, bilo je brojnih otkazivanja putničkih letova zbog zabrane putovanja, što nam je ograničilo dostupnost naših najboljih inženjera i tehničara neophodnih za naše operativne i građevinske radove. Treće, kako bismo smanjili mogućnost da naši zaposleni budu zaraženi, ili da budu prenosioci kovid-19, preduzeli smo sve preventivne mere radi njihove zaštite kao što su obavezno nošenje maski, dobra higijena na radnom mestu, redovna dezinfekcija svih prostorija, smanjenje međusobnih kontakata u kancelarijama, kao i omogućavanje zaposlenima da rade od kuće.

Uprkos ovim izazovima i problemima, MAE je uspešno privela kraju izgradnju tri proizvodna objekta, potvrđujući time još jednom jasnu ambiciju da nastavi sa sprovođenjem planova izgradnje fabrike i zapošljavanja radnika.

► **Koji su ključni pokazatelji stanja srpske ekonomije koji su uticali na vašu odluku da ulažete u Srbiju?**

– Brojni pozitivni pokazatelji su nas naveli da Srbiju ozbiljno uzmemo u razmatranje kao zemlju izbora za nova ulaganja. Kao prvo, Srbija je vrlo dobro geografski pozicionirana u Evropi i ima odlične odnose sa brojnim međunarodnim tržištima kao što su EU, CEFTA i mnoga druga. Pored toga,

Srbija je jedna od retkih zemalja sa povoljnim sporazumima o slobodnoj trgovini, čija Vlada sprovodi ekonomsku politiku podrške stranim investicijama, a da uz sve to ima i vrlo obrazovanu radnu snagu koja govori strane jezike, uključujući i kineski. Ono što je najvažnije, Srbija je tradicionalno negovala kvalitetne političke odnose sa Kinom, naročito proteklih nekoliko godina pod vođstvom predsednika Aleksandra Vučića. I konačno, prisustvo kineskih banaka na srpskom tržištu, kao i drugih važnih stranih kompanija koje su zadovoljne svojim poslovanjem u Srbiji ide u prilog našoj odluci da svoj uspeh podelimo sa iskrenim i tradicionalno prijateljskim narodom.

► **Koje automobilske delove nameravate da proizvodite u Srbiji i koja su vaša ciljna tržišta?**

– Kao jedna od globalno najuticajnijih kompanija iz Minth grupe, MAE je osmišljena kao potpuno nov centar za izradu proizvoda od aluminijuma kao što su akumulatori za električna vozila, ratkapne i strukturni delovi.

Osnovne tehnologije koje će MAE primenjivati su ekstruzija aluminijuma, mašinska tehnologija, tehnologije zavarivanja i anodizacije/prevlačenja.

Naš poslovni cilj je da proizvodimo za sve evropske proizvođače originalne opreme za automobile i relevantne dobavljače prvog ranga. Već sada kompanija MAE je ovlašćeni dobavljač za VW, Škodu, BMW, Dailmer, Renault, Nissan, Tesla & CATL, tako da ćemo naše proizvode iz Loznice isporučivati fabrikama u Nemačkoj, Francuskoj, Velikoj Britaniji, Češkoj i SAD.

► **Koliko će novih radnih mesta doneti otvaranje fabrike? Koliko ste zadovoljni sposobnostima radne snage iz Srbije?**

– U okviru projekta od nacionalnog značaja za Srbiju, a koji takođe predstavlja i veliki korak u globalnom širenju Minth Grupe, MAE planira da uloži preko 100 miliona evra u dve faze na površini od 28 hektara u Loznici. MAE će angažovati više od 300 domaćih radnika do kraja 2020. godine, s tim da će ovaj broj narasti na 1.000 i više tokom 2021. godine.

Sudeći prema dosadašnjem iskustvu na polju regrutovanja novih radnika, naše kolege iz Srbije su se pokazale vrlo stručnim. Veoma su pametni, dobro obrazovani, fleksibilni i otvoreni za nove izazove. Kao strani investitori, verujemo da srpski narod može pomoći Minth

grupi da postigne izvrstan uspeh u regionu Evrope i značajan učinak na globalnom planu svetske automobilske industrije.

► **Kako ocenjujete svoju saradnju sa Vladom Srbije i lokalnom samoupravom?**

– Prema našem iskustvu, potrebno je vreme da se uspostavi odnos sa bilo kojom vladom, lokalnom samoupravom ili drugim nosiocem

Štaviše, naša kompanija je uspostavila izvanredno partnerstvo i odnos međusobne podrške sa srpskom administracijom na najvišem nivou, stavljajući do znanja srpskoj Vladi, Privrednoj komori Srbije i drugim predstavnicima vlasti da je njihovo mišljenje faktor koji zaista smatramo izuzetno važnim za našu saradnju.

S ponosom ističemo da je s vremenom

.....
Uprkos izazovima i problemima, kompanija MAE je uspešno završila izgradnju tri objekta u okviru svoje fabrike, čime je još jednom potvrdila jasno opredeljenje za ovaj projekat
 .....

društvenih interesa. Brojni aspekti dobrog odnosa – poverenje, međusobno poštovanje i razumevanje – veoma su suptilni elementi koji nastaju i razvijaju se tokom vremena iz individualnih i kolektivnih iskustava i kontakata.

Od samog početka je naša kompanija bila svesna značaja uspostavljanja i negovanja dobrih odnosa sa lokalnim vlastima opštine Loznica, kao i sa zajednicama i drugim akterima društva tokom celokupnog projektnog ciklusa, i to ne samo tokom inicijalne faze već i u svim aspektima koji se tiču građevinskih radova i ljudskih resursa.

naša saradnja sa predstavnicima lokalne vlasti u Loznici postala je vrlo uspešna. I konačno, razvijanjem novih pristupa i modaliteta koji omogućavaju nastanak takvih odnosa, pomažemo jedni drugima u ublažavanju rizika i pronalaženju novih poslova sa lokalnim preduzećima i lokalnom samoupravom.

► **Da li ste već uspostavili odnose sa drugim kompanijama iz automobilske industrije u Srbiji i poslovnom zajednicom u celini?**

– U okvirima sadašnjeg globalnog modela poslovanja, suočeni smo sa činjenicom da raspodela radnih dužnosti s vremenom postaje sve zahtevnija. Danas ne postoji preduzeće koje se može osloniti isključivo na sopstvene sposobnosti kako bi održalo konkurentnost na tržištu. U tom svetlu, uprkos činjenici da je MAE još uvek u fazi izgradnje, i u fazi koja prethodi serijskoj proizvodnji, 2019. godine smo počeli da uspostavljamo kontakte sa lokalnim dobavljačima i poslovnim partnerima u zemlji, radeći na izgradnji naše mreže resursa. Korišćenjem resursa visokog kvaliteta za ostvarivanje naših poslovnih ciljeva postižemo istovremeni rast sa našim lokalnim partnerima. ■

Priprema učenika za budućnost; ovde ne govorimo o tehnologiji..

U Internacionalnoj školi u Beogradu mi se ne bavimo samo integracijom tehnologije već uz tehnologiju sprovodimo i inovacije. Integracija tehnologija igra ključnu ulogu u stvaranju inspirativnog okruženja za učenje i u pripremi đaka za buduće akademsko usavršavanje. Kako se zbog usložnjavanja globalnih problema pred naše učenike postavljaju sve veći zahtevi, mi kao edukatori postali smo svesni da integracija tehnologija jednostavno više nije dovoljna...

Godinama se škole trude da tehnologiju integrišu u obrazovanje. Međutim, kako globalna povezanost i konkurencija dobijaju sve veći značaj, samo „integrisanje“ tehnologija u obrazovanje jednostavno više nije dovoljno. Preveliki broj škola nastoji da sustigne program za integraciju tehnologija koji je zapravo već godinama u zaostatku.

Naša deca zaslužuju i potrebno im je više od toga. Današnji studenti moraju biti globalno povezani, moraju savladati veštine preduzetništva i korišćenje tehnologije kao alata koji će im omogućiti da napreduju u učenju u kompleksnom

i zbunjujućem svetu koji se brzo menja.

Iz temelja je izmenjen koncept kako školu vidimo i kako je doživljavamo. Uzbudljivo je danas biti deo školske zajednice koja se nosi sa ovim izazovima i koristi tehnologije na način koji je inspirativan za personalizovano učenje i učenje sa razumevanjem.

Internacionalna škola u Beogradu je predvodnik u međunarodnom obrazovanju u Beogradu već preko 70 godina. ISB je po svim merilima izvanredna škola koja učenike priprema da budu uspešni svuda u svetu. Mi smo ambiciozni i težimo da naši učenici u svim uzrastima ostvaruju izuzetan napredak. Naši IB rezultati su po

pravilu među najboljima u svetu, a naši svršeni đaci odlaze na studije na najbolje svetske univerzitete. Ipak, ovo je samo deo naše priče; jer ih mi istovremeno učimo savremenim veštinama, konceptima i kvalitetima pripremajući ih za globalno povezanu, tehnologijom bogatu budućnost koja se neprekidno menja.

Za više informacija o tome šta našu školu čini tako posebnom molimo da se obratite našem prijemnom odeljenju na:

admissions@isb.rs i posetite našu veb stranicu www.isb.rs <https://www.isb.rs/?a=d98df9d81-2020-09>

Prvorazredni nastavnici Sjajni učenici Brižna i otvorena zajednica

Kovintrade

PARTNER OF
KNOWLEDGE & TRUST

KOVINTRADE D.O.O.

Batajnički drum 23 Zemun, 11080 Beograd-Zemun
TEL: +381 (11) 36 22 722, +381 (11) 63 267 238
E-mail: info@kovintrade.rs
www.kovintrade.rs

Steel Centar Kragujevac
Kosovska 4, 34000 Kragujevac
TEL: +381 (34) 306 360, +381 63 609 237
E-mail: kragujevac@kovintrade.rs

Korak bliže

digitalnom društvu

DEJAN TURK

generalni direktor Vip mobile i A1 Slovenija

Inovativnost i sposobnost kompanija da se prilagode su ono što menja tržište nabolje. O tome govori i iskustvo Vip mobile kao kompanije i kao pružaoca usluga

Kompanija Vip mobile prešla je put od najmlađeg operatera na tržištu do vodećeg inovatora na polju telekomunikacija. Dejan Turk, generalni direktor Vip mobile Srbija/A1 Slovenija, govori za CorD o poslovanju kompanije u vremenu takozvane „nove normalnosti“ i spremnosti našeg društva da svoju svakodnevicu prenese u digitalni svet.

► Koliko je Srbija bila infrastrukturno i institucionalno spremna za masivni prenos poslovanja online?

– U novonastalim okolnostima izazvanih pandemijom virusa korona telekomunikacije u Srbiji, kao jedna od najdinamičnijih grana industrije, dokazale su svoju adaptibilnost i spremnost na promene. Iz ugla kompanije koja svoje poslovanje zasniva na kvalitetu ponude i usluga, ova osobina doprinela je da se prilagodimo novim izazovima na tržištu. Kompanija Vip mobile od početka neguje startup duh, te su hrabri iskoraci, zaokreti i inovacije teren na kojem se dobro snalazimo. Naš prvobitni odgovor na porast mobilnog saobraćaja tokom proteklog perioda bile su besplatne čet aplikacije, inovativna poslovna rešenja – Exoscale cloud platforma i Eyson video-konferencije, kao i DokTok platforma za onlajn konsultacije sa lekarom. Nove usluge koje su se rodile u ovom periodu krunisane su lansiranjem Vipove virtualne prodavnice, prve takvog tipa na tržištu telko-operatera u našoj zemlji.

► Kako se kroz tražnju za vašim uslugama reflektovao prenos poslovanja kompanija na rad od kuće?

– Kao kompanija koja od prvog dana neguje uverenje da se poslovna utakmica prvo dobija na tržištu rada i da su u njoj najvažniji igrači – naši zaposleni, nastojali smo da i pre uvođenja vanrednog stanja zaštitimo upravo njih – mnogi su već tada započeli s radom od kuće, a za svega nekoliko nedelja uspeli smo da

Naše iskustvo pokazalo je da je naše društvo suštinski bilo spremno da veliki deo svojih aktivnosti prenese na online platforme. Verujem da je ovaj period postavio čvrstu bazu za dalji razvoj digitalnog društva

se reorganizujemo i da funkcionišemo jednako dobro kao i ranije, uprkos tome što je blizu 100 odsto zaposlenih bilo u režimu rada od kuće. U kompaniji koja stavlja ljude na prvo mesto ne postoji neki ad hoc recept za lojalne i odgovorne zaposlene – korporativna kultura treba da bude deo temelja kompanije. To se naročito pokazuje u izazovnim okolnostima,

kada neka iznenadna rešenja, poput rada od kuće, neće biti doživljena kao problem, već će naići na podršku i razumevanje, koje zajedno gradimo svih ovih godina.

► Kompanija Vip mobile deo je Telekom Austrija Grupe, vodećeg pružaoca digitalnih i komunikacionih usluga u regionu Centralne i Istočne Evrope. Koliko vam znači iskustvo Grupe na drugim tržištima za unapređenje poslovanja u Srbiji?

– U ovim zemljama A1 Grupa prepoznata je kao ozbiljan vodič kroz digitalno doba, te nam je ekspertiza drugih kolega u okviru Grupe veoma dragocena, kako zarad unapređenja različitih usluga na lokalnu, tako u cilju implementiranja inovativnih rešenja koja su u nekim zemljama gde A1 posluje već bila dostupna, poput Virtualne prodavnice. Uverenje da operateri treba da pružaju samo pristup infrastrukturi i korisničku podršku odavno je prevaziđeno u industriji telekomunikacija i zato su ekspertiza i iskustvo A1 Grupe, koja nudi integrisane usluge za preko 25 miliona korisnika, od velikog značaja za naš dalji razvoj.

Na tržištu Srbije Vip važi za najvećeg grinfild investitora u zemlji sa uloženom gotovo milijardom evra za razvoj telekomunikacija i čvrsto verujemo da ćemo nastaviti da rastemo negujući poziciju jednog od najvećih inovatora u telko-industriji. ■

Želimo da klijentima ponudimo vrhunsku uslugu

GORDANA JELKIĆ

direktor i osnivač PUTINVEST d.o.o.

PUTINVEST je izgradio zavidnu poslovnu reputaciju u oblasti projektovanja saobraćajnica sa infrastrukturom i pružanja konsultantskih usluga u ovom domenu. Razvili smo dobru saradnju i sa stranim investitorima i sa lokalnim samoupravama, Ministarstvom građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture, Putevima Srbije i Koridorima Srbije

PUTINVEST je privatna firma iz Beograda i bavi se projektovanjem saobraćajnih površina sa infrastrukturom, kao i svim konsultantskim uslugama u toj oblasti kao što su tehnička kontrola, tehnički prijem, vođenje projekata i ostali stručni poslovi.

► **Iza vaše kompanije je 16 godina rada u ovoj oblasti. Molim vas da nam bliže objasnite vaše polje rada?**

– Imamo veliko iskustvo u poslovima projektovanja svih vrsta saobraćajnica (ulice, državni putevi, priključci na državne puteve, putevi u okviru kompleksa itd.), kao i dobru saradnju sa lokalnim samoupravama, sa Ministarstvom građevine, saobraćaja i infrastrukture, Putevima Srbije i Koridorima Srbije. Takođe, imamo uspešnu saradnju sa domaćim i stranim privatnim klijentima kao što su Rio Tinto, WindVision, Strabag, Eptisa itd.

► **Kakvim kapacitetima raspolaže vaša kompanija kada govorimo o stručnoj radnoj snazi?**

– PUTINVEST čini tim diplomiranih inženjera i master inženjera građevinske, saobraćajne i geodetske struke, kao i usko specijalizovane

kompanije sa stručnjacima koje po potrebi angažujemo, a koji poseduju veliko iskustvo i sve potrebne licence.

Pored toga, imamo licence Ministarstva, kao i licencu koju je izdao Republički geodetski zavod. Prema važećem Zakonu, ove licence su neophodne za izradu projekata i vršenje

Portfolio kompanije i mnogi drugi detalji dostupni su na našem sajtu www.putinvest.rs. Zainteresovani nam se mogu obratiti i na e-mail adresu office@putinvest.rs

tehničkih kontrola saobraćajnica, saobraćaja i saobraćajne signalizacije za državne puteve prvog i drugog reda, priključke na te puteve i putne objekte.

Želju za unapređenjem poslovnog procesa i integriteta kompanije upotpunili smo i članstvom u Udruženju inženjera konsultanata Srbije (ACES), udruženju BIM Srbije kao i uvođenjem tri ISO standarda (9001, 14001 i 45001).

► **U kojim sektorima ste najčešće radili?**

– Naše iskustvo se ogleda u projektovanju saobraćajnica sa infrastrukturom u različitim sektorima. Možemo da kažemo da smo kao firma ili naši inženjeri učestvovali u svakom velikom infrastrukturnom projektu koji je realizovan na teritoriji Republike Srbije u proteklih 35 godina. Kao projektanti, tehnička kontrola ili tehnički prijem smo učestvovali na rehabilitacijama i izgradnji više od 700 km državnih puteva.

Projekte gradskih saobraćajnica smo radili za više od 50 lokalnih samouprava. Imamo veliko iskustvo u projektovanju saobraćajnica za privatne investitore. Saobraćajnice za vetro-parkove radimo za više od 300 km puteva za oko 170 vetro-turbina različitih proizvođača (Siemens, Enercon, Vestas, GE itd.).

► **Šta je po vašem mišljenju ključno za dostizanje visokih standarda u ovoj oblasti?**

– PUTINVEST svoj poslovni uspeh duguje zajedničkim naporima svih zaposlenih, vođenim vizijom dobre i bezbedne putne i saobraćajne infrastrukture, visokog nivoa usluge, u skladu sa svim regulatornim zahtevima i najboljom profesionalnom praksom. ■

Mali igrači mogu biti pobednici

MARIJA STEPINA

predsednica Izvršnog odbora, API Banka

Ovo je naš recept za uspeh: veliki planovi, podrška investitora, pametan tim, zdrave ambicije i razuman raspored realizacije. To je dovoljna osnova za organski i održivi razvoj u Srbiji

Biti mali igrač na bankarskom tržištu ima svojih prednosti u odnosu na gigante koji posluju na srpskom tržištu. "Postoji niz prednosti koje male banke imaju na bilo kom tržištu, dok su dva preduslova presudna da bi se posao uspešno obavio - visoko profesionalna, rekla bih, ekspertska kompetentnost svakog timskog igrača i jasno razumevanje operativnog tržišta", kaže Marija Stepina, predsednica Izvršnog odbora, API Banke. "Stvaranje funkcionalnog tima je ono na čemu radimo svakodnevno. Ljudi, koje tražimo da nam se pridruže, treba da budu orijentisani na rezultat, samomotivisani, kreativni, komunikativni, kooperativni i da razmišljaju kritički."

"Fleksibilnost i brzo donošenje odluka daju nama, malim igračima niša, priliku da budemo pioniri u uvođenju inovacija", kaže naša sagovornica i dodaje da bez posebnosti po kojoj se izdvaja, male su šanse za pobjedu u konkurenciji 26 lokalnih banaka na tržištu od 7 miliona stanovnika.

"Naravno, podrška vlasnika je od vitalnog značaja za svakog malog igrača, naročito u fazi razvoja, i čast nam je što imamo tu podršku i poverenje. Značajno povećanje kapitala Banke obavljeno je u drugom i trećem kvartalu ove godine, i to kada se svet suočava sa pandemijom, ali život se nastavlja", kaže gospođa Stepina. "Sve banke, bez obzira na veličinu, paralelno sa rešavanjem poslovnih zadataka, trebalo bi da budu društveno odgovorne, da podržavaju domaću ekonomiju i poslovanje

klijenata, uključujući sprovođenje posebnih mera koje je u tu svrhu izdala Narodna banka."

► **Koja je vaša tržišna niša? Na koje klijente ciljate i šta je vaša komparativna prednost?**

– Mi smo, na prvom mestu, univerzalna komercijalna banka. Naši klijenti su bili i jesu mala i srednja preduzeća i stanovništvo. Takođe pružamo uslugu velikim kompanijama u njihovom relativno malom delu poslovanja gde je potreban individualni pristup i efikasna komunikacija na obostranu korist.

Trenutno se koncentrišemo na razvoj nekoliko novih proizvoda prilagođenih klijentima, koji se razlikuju od onoga što tržište nudi. Nadamo se da ćemo ih predstaviti početkom sledeće godine

API Banka svakodnevno analizira potencijal još nepokrivenih, ali ciljanih niša u poslovanju - i vredno radi na rešenjima za ulazak. Trenutno se koncentrišemo na razvoj nekoliko novih proizvoda dizajniranih za stanovništvo i nadamo se da ćemo ih predstaviti početkom sledeće godine. Za sada možemo reći da su svi

ovi proizvodi prilagođeni klijentima i da se razlikuju od onoga što tržište nudi.

► **Koliko su vaše usluge digitalizovane?**

– Sve banke su sada veoma usredsređene na digitalizaciju. Nasledili smo od prethodnog vlasnika prilično standardan set tehnoloških rešenja i temeljno pratimo perspektive IT razvoja u Srbiji.

Lokalni propisi sistematski otvaraju mogućnosti bankama da pružaju usluge na daljinu, što znači da uskoro filijale u smislu fizičkog prostora više neće biti toliko važne - one će više imati reprezentativnu ulogu. S obzirom na to da naša Banka ima samo dve poslovnice, mogućnosti da privučemo klijente i pružimo im usluge bez fizičke posete filijali Banke, od ključne su važnosti. Na prvom mestu, govorimo o klijentima - fizičkim licima.

Postoje određene navike stanovništva koje treba uzeti u obzir, a nove tehnologije su same po sebi obavile pola posla, što ne garantuje konačni uspeh. Marketing i prihvatanje tehnologija od strane klijenata treba da budu uspešni da bi se zadatak u potpunosti izvršio i postigao cilj rasta poslovanja. Očigledno je da su mladi ljudi otvoreniji za inovacije, ali mi tražimo takve pristupe u prodaji, koji će takođe privući sredovečne i starije ljude.

Stoga imamo velike planove, podršku investitora, pametan tim, zdrave ambicije i razuman raspored realizacije - dovoljna osnova za organski i održivi razvoj u Srbiji i prepoznatljivost u određenim nišama. ■

Nećemo se vraćati na staro

DUŠAN LALIĆ

predsednik Odbora za finansijske usluge Saveta stranih investitora
(Generali Osiguranje Srbija a.d.o.)

U fokusu našeg odbora biće da kroz predloge izmena propisa pomognemo regulatoru da uvede potpunu digitalizaciju u našem poslovanju

Savet stranih investitora nedavno je dobio Odbor za finansijske usluge. Bilo je nekoliko motiva za osnivanje novog odbora. Jedan je bio da se rastereti odbor za pravna pitanja koji je pokrivaio teme iz bankarstva i finansijskog sektora. Drugi motiv bio je da se finansijski ujedini po pitanjima koja se tiču tog sektora. Tako ujedinjeno olakšavamo obraćanje regulatornim telima i stvaramo efikasniji način komunikacije između nas i države. Smatram da je to dobro rešenje i predstavlja odličan način da se iznesu problemi i pitanja koja se tiču celog sektora.

Kada govorimo o digitalizaciji finansijskih usluga, možemo da primetimo da nas je covid-19 naterao da radimo drugačije i nametnuo nam dosta izazova. Sigurno je da se nećemo vraćati na staro. Ovde pre svega mislim da će sve manje biti potrebno da se ide u filijalu banke ili osiguranja i da će naš sektor raditi na tome da skoro sve bude obavljeno digitalno. Naravno, ovo ne znači da će filijale biti potpuno zatvorene. Ovo znači da će morati da omoguće svojim klijentima da usluge koje pružaju budu i digitalne. U tom pogledu, digitalno poslovanje

predstavlja veliki izazov kako za nas, tako i za regulatora. Za regulatora podrazumeva da kroz propise uvede potpunu digitalizaciju, odnosno mogućnost da komunikacija između nas i klijenata bude 100% na daljinu (remote). Ovo će biti

glavni fokus ovog Odbora da pomogne regulatoru, kroz predloge izmena propisa, da uvede potpunu digitalizaciju u našem poslovanju. Takođe, većina firmi pripada internacionalnim grupacijama, i to nam daje mogućnost da državi predstavimo uporedna zakonska rešenja u regionu i u Evropi.

Jedna od stvari na kojima će Odbor takođe raditi jeste da stvorimo tradicionalnu

godišnju konferenciju finansijskog sektora. Ideja je da se na jednom mestu sastanu svi akteri finansijski usluga i predstavnici državnih organa (NBS, Ministarstvo finansija, Uprava za sprečavanje pranja novca i dr.) i razmotre sva otvorena pitanja i da razmene svoje stavove. Na konferenciji će takođe biti prilika da finansijski sektor predstavi buduće izazove i planove regulatorima. Na kraju cilj konferencije bi bio da uvek dolaze specijalni gosti iz inostranstva da pričaju o savremenim temama iz finansijskog sektora. ■

Želimo da stvorimo tradicionalnu godišnju konferenciju finansijskog sektora na kojoj će svi akteri finansijskih usluga i predstavnici državnih organa moći da razmotre sva otvorena pitanja i da razmene svoje stavove

Posvećenost donosi rezultate

DRAGAN PENEZIĆ

kopredsednik Odbora za borbu protiv nedozvoljene trgovine i hranu
Saveta stranih investitora (British American Tobacco SEE d.o.o.)

Podržavamo napore Vlade Srbije u suzbijanju nelegalne trgovine i predlažemo formiranje posebnog odeljenja Tužilaštva koje bi bilo nadležno za akcizne proizvode

Siva ekonomija i njen negativan uticaj snažno pogađaju sve aktere u društvu, celokupnu ekonomiju, a posebno državni budžet, što za posledicu ima pogoršanje investicione klime, stvaranje neravnomernih uslova na tržištu, kao i smanjenje planiranih prihoda i ulaganja u zapošljavanje i razvoj.

Odlivanje sredstava u nelegalne tokove sprečava državu da ostvari sve svoje socijalne i razvojne planove i potrebe, što se naročito negativno odražava tokom kriznih situacija kakva je trenutno zabeležena u celom svetu usled pandemije izazvane virusom kovid-19.

Problem sive ekonomije se ne može iskoreniti ad hoc merama i pojedinačnim aktivnostima, već je neophodan sistemski pristup u rešavanju ovog pitanja, na kome članice FIC-a uporno insistiraju. Vlada Srbije je prethodne godine zvanično proglasila godinama borbe protiv sive ekonomije i time naglasila prioritetni karakter i značaj ovog problema, što je svakako pozitivan trend koji mora biti praćen konkretnim akcijama i rezultatima.

Protekli period su obeležili vidljivi pozitivni pomaci na sistemskom unapređenju kontrole nelegalne trgovine i to pre svega kroz usvajanje i implementaciju mera novog Akcionog plana za sprovođenje Nacionalnog programa za suzbijanje sive ekonomije za period od 2019. do 2020. godine.

U skladu sa predviđenim merama za unapređenje sistema inspekcijiskog nadzora, pripremljena je Funkcionalna analiza kapaciteta republičkih inspekcija kojom je identifikovana jasna potreba i predviđeno angažovanje više od 1.200 inspektora do kraja naredne godine. Prošireno je korišćenje informacionog sistema E-inspektor, priključivanjem većine republičkih inspekcija u zemlji. Jako bitna novina je da je započela implementacija jedinstvenog kontakt-centra za inspekcijiski nadzor za građane i privredu.

Mere u oblasti politike akciznih proizvoda, pre svega duvana, nafte i

kafe, među najosetljivijima su s obzirom na to da se na takvim proizvodima ostvaruju najveće razlike u cenama između legalnog i nelegalnog tržišta, a državni budžet najviše gubi na poreskim prihodima.

Prodaja duvana i duvanskih proizvoda je jedna od oblasti gde je primetan snažan uticaj ilegalnog tržišta. Prema podacima MUP-a, tokom 2019. godine zaplenjeno je 89 tona rezanog duvana i duvana u listu (gotovo 70 tona više nego prethodne godine) i preko 100.000 bokseva cigareta. Zbog navedenog podržavamo napore Vlade Srbije u suzbijanju nelegalne trgovine i predlažemo formiranje posebnog odeljenja Tužilaštva koje bi bilo nadležno za akcizne proizvode.

Pored brojnih pozitivnih trendova, i dalje se suočavamo sa dosta nerešenih problema.

Iako je Vlada usvojila Zaključak koji predviđa harmonizaciju 78 sektorskih zakona sa Zakonom o inspekcijiskom nadzoru, do toga još nije došlo, a u oblasti parafiskala, elektronski registar i portal sa važećim naknadama za korišćenje javnih dobara takođe nije uveden.

U cilju stimulisanja povećanja legalnih transakcija u privredi, smatramo da uvođenje novog sistema naplate putem onlajn fiskalnih kasa može biti od velike pomoći.

Članice FIC-a insistiraju na prioritetenom nastavku sprovođenja Nacionalnog programa za suzbijanje sive ekonomije, unapređenju uvoznih i izvoznih procedura, kao i specijalizaciji sudija za prekršaje u privredi, što će doprineti efikasnijem kažnjavanju prestupa i osnažiti preventivnu ulogu inspekcija.

Jedna od najbitnijih, ali ispostavilo se i najtežih promena do sada je obezbediti koordinisan rad državnih službi (inspekcije, MUP, tužilaštvo, sudstvo...). Kontinuiranom saradnjom sa odgovornom privredom i kroz edukaciju potrošača obezbediće se podizanje svesti o značaju suzbijanja sive ekonomije i ostvariti pozitivan efekat u svim segmentima društva i privrede. ■

Uvođenje novog sistema naplate putem onlajn fiskalnih kasa može biti od velike pomoći u cilju stimulisanja povećanja legalnih transakcija u privredi

Ujednačiti primenu zakona

DRAGANA STIKIĆ

kopredsednica Odbora za borbu protiv nedozvoljene trgovine i hranu Saveta stranih investitora (Nestlé Adriatic S d.o.o.)

Rad našeg odbora posvećen je poboljšanju regulatornog okvira vezanog za prehrambenu industriju. Stoga nam je i dalje u fokusu sprovođenje potpune harmonizacije srpske regulative sa EU i obezbeđivanje ujednačenog tumačenja propisa

Poslednjim izmenama i dopunama Zakona o bezbednosti hrane iz aprila 2019. reorganizovana je podela nadležnosti inspeksijskog nadzora između nadležnih inspekcija Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede i Ministarstva zdravlja, čime su pokriveni svi subjekti u poslovanju, od proizvodnje i uvoza do maloprodaje i objekata javne ishrane. Takođe je uveden pojam referentnih laboratorija, za koje je predviđeno da ih putem konkursa izaberu nadležna ministarstva, a koje bi obavljale deo poslova iz nadležnosti Direkcije za nacionalne referentne laboratorije.

Sada kada je postavljen zakonski okvir, ono na šta se treba fokusirati pri ostvarenju tih ciljeva kao što su transparentnost, jasno definisane uloge i odgovornosti, jeste doslednost u primeni i nepristrasnost, i odlučivanje zasnovano na analizi rizika i na naučnoj osnovi. Zatim tu je intenziviranje saradnje i koordinacija između svih nadležnih institucija i kontrolnih tela i, naravno, obezbeđivanje dovoljno resursa i njihovo raspoređivanje tako da se omogući ispunjenje ciljeva sistema kontrole.

Kod nas još uvek ima puno nejasnoća ko je nadležan da tumači propise, pa su subjekti u poslovanju hranom često u neizvesnosti, jer pored toga što različita tumačenja mogu imati laboratorije, inspeksijske službe i samo Ministarstvo kao donosilac propisa, dešava se da tumačenje i mišljenje Mini-

starstva nije obavezujuće za sve učesnike u sistemu kontrole.

U nekim EU zemljama inspeksijske službe su deo Generalnog Inspektorata, nezavisne od Ministarstva, uloga im je isključivo svetodavna i kontrolna, Ministarstvo kao donosilac propisa ima isključivu nadležnost nad njegovim tumačenjem, a kontrolnim laboratorijama povereni u poslovi ispitivanja prema međunarodno priznatim i potvrđenim analitičkim metodama. U većini

zemalja EU i zemljama u okruženju osnovane su Agencije za bezbednost hrane, koje imaju važnu ulogu u osiguravanju efikasne primene propisa u praksi u području bezbednosti hrane. U Srbiji imamo Stručni Savet za procenu rizika, formiran u aprilu 2017, koji čine 15 eksperata iz različitih oblasti, sa savetodavnom funkcijom.

Rad našeg odbora posvećen je poboljšanju regulatornog okvira vezanog za prehrambenu industriju, stoga nam je i dalje u fokusu sprovođenje

potpune harmonizacije srpske regulative sa EU i obezbeđivanje ujednačenog tumačenja propisa svih sektora unutar ministarstva, kao i to da ih jedinstveno primenjuju različiti inspeksijski organi. Pored toga, uspostavljanje i primenu sveobuhvatnog sistema procene rizika od inspeksijskih službi vidimo kao bitan segment koji bi ograničene resurse unutar inspeksijskih službi usmerio na ispitivanje visoko rizičnih proizvoda i kontrolu visoko rizičnih subjekata u poslovanju hranom. ■

Važno je omogućiti usavršavanje nacionalnog sistema kontrole hrane učenjem kroz proces kontrola i omogućavanjem subjektima u poslovanju hranom da samokontrolom i uspostavljanjem internih sistema kontrole do kraja ispune svoju ulogu kao najodgovornije karike u sistemu osiguranja bezbednosti hrane

NEBOJŠA JOVANOVIĆ

predsednik Odbora za elektronsko poslovanje Saveta stranih investitora (Raiffeisen banka a.d. Beograd)

Zajedno možemo i više

MARIJA ĐINĐIĆ

potpredsednica Odbora za elektronsko poslovanje Saveta stranih investitora (OTP Osiguranje a.d.o. Beograd)

U proteklom periodu napravljen je veliki pomak u stvaranju uslova za dalju digitalizaciju privrede i javnog sektora. Ohrabruje spremnost svih državnih institucija da se u tom duhu i nastavi u narednom periodu

Vlada Srbije je 4. juna 2020. godine usvojila Program razvoja elektronske uprave 2020–2022. godine, kao i Akcioni plan za njegovo sprovođenje. Usvajanje ovog veoma značajnog plana došlo je u pravom trenutku – kada se ceo svet suočio sa pandemijom usled virusa covid-19.

U situaciji kada je ceo svet iznenada počeo da se prilagođava novonastaloj situaciji i da se okreće elektronskom poslovanju usled potpuno izmenjenog načina života i poslovanja koji smo poznavali do tada, i u Srbiji su se dogodile mnoge pozitivne promene. Veći broj građana je počeo da koristi usluge portala e-Uprava, razvijeni su brojni novi servisi, a administrativni papirni poslovi koji su nekada iziskivali čekanja u redu nikada nisu bili brži i dostupniji.

Svedoci smo značajnog progressa u delu pravnog okvira koji omogućava dalju digitalizaciju finansijskih usluga, kroz niz odluka koje je regulator, Narodna banka Srbije, propisala u predhodnom periodu. Tako je osim mogućnosti video identifikacije fizičkih lica, uz proširenje relevantne Odluke, od skora omogućena identifikacija i pravnih lica. Osim toga, kroz nacionalni sistem IPS (Instant Payment System) upotrebom QR koda omogućeno je plaćanje mesečnih računa, obavljanje kupovina u maloprodajnim objektima, kao i u online prodavnicama na izuzetno jednostavan način.

Ipak, postoji značajan prostor za unapređenja, naročito u brzini izmene regulatornog okvira. Na primer, potrebno je finalizovati podzakonska akta koja preciznije uređuju upotrebu elektronskog potpisa.

Saradnja između poslovnog sektora i Vlade može da pruži izvrsnu ekspertizu u optimizaciji elektronskog poslovanja. Jedan od primera je nedavno pokrenuta inicijativa za digitalizaciju menice.

Takođe, jedna od važnih inicijativa je i uspostavljanje sistema digitalnog identiteta građana na nivou države. To u praksi znači da svaki poslovni subjekt koji je u obavezi da sprovodi Zakon o sprečavanju pranja novca i finansiranju terorizma može da

pristupi ovoj bazi i proveri svog potencijalnog klijenta kako bi poslovni odnos mogao da bude uspostavljen na siguran i pravno podoban način. Njeno uvođenje predstavlja jedan od ključnih preduslova za dalji razvoj digitalnog poslovanja u srednjem roku.

Ostvaren je napredak u efikasnijoj upotrebi portala

e-Uprava na način da je portal optimizovan za mobilne telefone i tablete. Jedan od ključnih koraka u narednom periodu je omogućavanje razmena podataka o poreskim i komunalnim obavezama klijenata između Poreske uprave i finansijskih institucija na prvom mestu, ali i kompanija iz drugih industrija. Na ovaj način bi se korišćenjem naprednih, centralizovanih baza podataka mogao uspostaviti sistem automatske provere npr. nivoa primanja, urednosti u izmirivanju poreskih obaveza, a što bi u konačnici omogućilo potpunu digitalizaciju kupovine kreditnih proizvoda od strane građana, eliminišući potrebu za papirnim dokumentima.

Takođe, potrebno je ubrzati proces uvođenja e-uprave u sektore poreske administracije. ■

Saradnja između poslovnog sektora i Vlade može da pruži izvrsnu ekspertizu u optimizaciji elektronskog poslovanja i utiče na ubrzanje i realizaciju ključnih tačaka potrebnih za nesmetano poslovanje

Telekomunikaciona infrastruktura kritična za funkcionisanje društva

DANIEL ŠUŠNJAR

predsednik Odbora za telekomunikacije Saveta stranih investitora (Telenor d.o.o.)

Bela knjiga 2020. ponudiće predloge za smanjenje birokratije i poboljšanje okvira za zaštitu životne sredine koji utiče na izgradnju baznih stanica

Kriza izazvana pandemijom kovida-19 dokazala je da je industrija telekomunikacija danas važnija nego ikad jer su naše telekomunikacione mreže žile kucavice koje pružaju platformu i mogućnost povezivanja u našem životu u 'novoj normalni'. Da li vam proslavljanje dečjih rođendana preko Zooma, pozivi porodici i prijateljima da bismo videli kako su, završavanje školske godine ili diplomiranje na univerzitetu onlajn, sastanci sa kolegama preko Microsoft Teamsa, naručivanje isporuke hrane putem telefona ili preko neke onlajn aplikacije tokom policijskog časa, razmenjivanje slika putem Vibera ili WhatsAppa sa voljenim osobama, jer ih zbog pandemijskog karantina ne možete videti, zvuče poznato? Da li ste se ikada zapitali ko je omogućio pristup internetu i povezivanje između korisnika? Telekomunikacione kompanije. Koliko je onda važno omogućiti im da nesmetano posluju? To ostavljam vama da odgovorite.

Dozvolite mi da podelim sa vama samo nekoliko primera doprinosa naše industrije: e-učenje je podržano putem besplatnog pristupa internetu platformama kao što su RTS Planeta i Moja Škola, kao i putem MS Teams i Zoom aplikacija; mobilni operateri obezbedili su više od 1.000 mobilnih telefona za završni ispit u osnovnim školama dok je pristup internetu bio dodatno obezbeđen i za učenike i studente iz socijalno ugroženih grupa; pozivi na brojeve Nacionalnog centra kovid-19 takođe su besplatni. Podstaknuti rekordnim obimom razmene podataka i razgovora, mobilni operateri su uložili ogroman napor da prošire kapacitete kritične telekomunikacione infrastrukture, što je bilo ključno za osiguranje kontinuiteta poslovanja i hitnih službi u ranim danima krize izazvane epidemijom kovida-19. Ponosni smo na sve naše kolege koje su neprekidno radile

kako bi obezbedile jednak nivo kvaliteta usluga telekomunikacija u tako izazovnom okruženju. Istovremeno, zahvalni smo Ministarstvu telekomunikacija i RATEL-u na značajnoj podršci i pravovremenoj reakciji.

Da bismo mogli da podržimo funkcionisanje društva u narednom periodu, jer kriza još nije gotova, trebalo bi da iskoristimo ovaj trenutak za rešavanje nekih dugogodišnjih problema za čije rešavanje je potrebna još veća saradnja i podrška Vlade i regulatora. Iako je naša oprema standardizovana, sertifikovana i proizvedena od svetski poznatih dobavljača, znatno kasnimo s postavljanjem baznih stanica. Prosečno je potrebno devet meseci da se skupi sva dokumentacija za postavljanje nove bazne stanice zbog uskih grla u građevinskim propisima prouzrokovanih

neutemeljenim brigama za zaštitu životne sredine od elektromagnetnih emisija (EMF), granicama izloženosti EMF-u koje su strože nego u EU i neopravdanima zahtevima za sprovođenje procene uticaja na životnu sredinu. Naši korisnici koji su, tokom pandemije, ekspresno premešteni da rade od kuće umesto iz kancelarije nemaju toliko vremena za čekanje. Zato moramo smanjiti birokratiju i poboljšati okvir zaštite životne sredine koji utiče na izgradnju baznih stanica, što će biti detaljnije razrađeno u

Time što dospevaju do gotovo svih građana, komunicirajući s njima putem pametnih mobilnih uređaja, i zahvaljujući tome što mogu da potvrde identitet pretplatnika, mobilni operateri su prirodni partner Vladi i drugim industrijama u stvaranju sinergije za široko rasprostranjenu digitalnu identifikaciju (ID)

Beloj knjizi 2020. godine.

Kada govorimo o digitalizaciji, postoje stvari koje takođe treba brzo da se urade. Potrebna nam je brža digitalna transformacija koja bi oslikavala novu normalu, što podrazumeva usvajanje okvira za zaključivanje ugovora bez papirologije. I masovno uvođenje lične digitalne identifikacije (ID) za stanovništvo je izuzetno važno. Uredba EU iz ove oblasti je već na snazi, Vlada radi svoj deo posla, a imamo i napredni digitalni okvir u bankarskoj industriji, tako da je sada na nama iz privatnog sektora da nađemo inovativna rešenja. ■

Detaljnije urediti rad od kuće

MILENA JAKŠIĆ PAPAC

predsednica Odbora za ljudske resurse Saveta stranih investitora (Karanović & Partners o.a.d.)

Okončanjem vanrednog stanja poslodavci su ostavljeni sa nefleksibilnom regulativom ugovaranja rada od kuće. To ukazuje na potrebu detaljnijeg uređenja različitih oblika rada van prostorija poslodavca, a posebno rada od kuće. Uz to digitalizacija u radno-pravnoj regulativi treba generalno da doživi širu primenu

skustvo kovid-19 pandemije je trajno uticalo na mnoge poslovne procese. Funkcionisanje kompanija tokom ovog perioda ubrzalo je uvođenje fleksibilne organizacije rada i upotrebe modernih tehnologija u svakodnevnom poslovanju. Istovremeno, ukazalo je na potrebu detaljnijeg uređenja različitih oblika rada van prostorija poslodavca, a posebno rada od kuće, koji su u kratkom periodu organizovali mnogi poslodavci u Srbiji. Nedostatak praktičnog pristupa u trenutnoj regulativi je, donekle, prevaziđen donošenjem Uredbe o organizovanju rada poslodavaca za vreme vanrednog stanja, kojom se dozvolilo poslodavcima da obavljanje poslova od kuće omoguće na osnovu opšteg akta, ili na osnovu jednostranog rešenja poslodavca. Iako dosta olakšan, ovaj pristup je, nadalje, naglasio uticaj administrativnih opterećenja koja su posledica strogih zakonskih pravila o ličnom dostavljanju ovakvih rešenja, ali i ostalih radno-pravnih dokumenata zaposlenima, u prostorijama poslodavca, na adresu prebivališta ili boravišta zaposlenog ili putem objave na oglasnoj tabli poslodavca.

Ovo je naročito došlo do izražaja kod poslodavaca koji imaju mogućnost da formalnu komunikaciju sa zaposlenima vode putem i-mejla, različitih elektronskih aplikacija ili sličnih kanala elektronske komunikacije. Konačno, iako je ovakvo rešenje iz pomenute uredbe olakšalo organizaciju

rada od kuće u jednom periodu, okončanjem vanrednog stanja, poslodavci su ostavljeni sa nefleksibilnom regulativom ugovaranja rada od kuće.

Aktuelizovalo se i pitanje načina na koji poslodavci ispunjavaju svoje obaveze iz oblasti bezbednosti i zdravlja na radu u odnosu na zaposlene koji delimično ili u potpunosti rade od kuće. Nedostatak specifičnih smernica u ovom pogledu izazvao je brojne nedoumice na strani poslodavaca, a naročito u pogledu načina procene rizika i obezbeđivanja mera bezbednosti i zdravlja na radu, kada radna okolina postane stan, odnosno kuća zaposlenog.

Dodatno, poslodavci su se suočili i sa nizom pravnih praznina ili nejasnoća kada je reč o odsustvima sa rada koja su se tokom vanrednog stanja pojavljivala kao nužna, poput odsustva zaposlenih

koji su upućivani na kućnu samoizolaciju, bez izdatih potvrda i izveštaja lekara o privremenoj sprečenosti za rad ili odsustva roditelja usled zatvaranja škola. Posledično, beleženi su i slučajevi povećane zloupotrebe prava na odsustvo sa rada po ovim osnovima.

Prepoznata je i potreba da se omogući izdavanje lekarskih potvrda u elektronskoj formi umesto u papirnoj i omogući dostava direktno poslodavcu putem mejla, te da digitalizacija u radno-pravnoj regulativi generalno doživi širu primenu. ■

Potrebno je omogućiti izdavanje lekarskih potvrda u elektronskoj formi umesto u papirnoj i omogućiti dostavu direktno poslodavcu putem mejla

Dobra iskustva zajedničkog rada

IVAN GAZDIĆ

predsednik Odbora za infrastrukturu i građevinarstvo Saveta stranih investitora (Petrikić & Partneri a.o.d. in cooperation with CMS Reich-Rohrwig Hainz)

FIC među svojim članovima ima eminentne predstavnike iz oblasti razvoja nekretnina i infrastrukture, te smo spremni da ponudimo nadležnim institucijama inovativna rešenja za izazove koji tek predstoje. Dosadašnji model saradnje bio je izuzetno produktivan

Možemo imati različite prognoze i možemo imati različite prioritete. Ali oko jedne stvari se, većem, možemo složiti – pred nama je period koji nimalo neće biti dosadan.

Neizvesnost sa kojom smo suočeni usled korona virusa možda se može porediti i sa ratnim prilikama. Ipak, i u takvim okolnostima odlučili smo da postavimo jasne ciljeve našeg Odbora za infrastrukturu i građevinarstvo i uložimo svu potrebnu energiju za realizaciju tih ciljeva.

Šta će nam biti u fokusu naredne dve godine?

Direktan dijalog između FIC-a i Ministarstva građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture pokazao se u prethodnom periodu kao vrlo produktivan model saradnje i uticaja na oblikovanje zakonskih i podzakonskih propisa, naročito kada FIC ima svoje mesto u radnim grupama za izradu propisa – što je i bio slučaj u prethodnih godinu dana. Takvu saradnju sa ministarstvom ćemo nastaviti i u narednom periodu.

Radićemo i na uspostavljanju saradnje između našeg Odbora za infrastrukturu i građevinarstvo i Ministarstva rudarstva i energetike, pre svega u vezi sa najavljenim aukcijama za dalji razvoj obnovljivih izvora energije (OIE). Želimo da resornom ministarstvu ponudimo stručnu podršku naših članova prilikom pripreme novog paketa propisa za OIE. Vidimo veliki potencijal u ovom OIE sektoru, pre svega zbog dokazane održivosti takvih projekata i njihove kompatibilnosti sa prirodom, što postaje

neizbežan standard u svim sferama poslovanja u ovim kriznim vremenima.

Jako interesantan sastanak članovi našeg odbora imali su nedavno i sa predstavnicima Republičkog geodetskog zavoda, nakon kojeg je RGZ dostavio vrlo korisne odgovore na brojna pitanja naših članova. Ovo je samo jedan u nizu sastanaka koje planiramo da održavamo na redovnom nivou.

U planu nam je takođe i da organizujemo sastanak sa Sekretarijatom za urbanizam i građevinske poslove Grada Beograda, kako bismo omogućili svim članovima da u direktnom razgovoru sa predstavnicima Gradske uprave otklone određene dileme koje se javljaju kod realizacije projekata u glavnom gradu.

Neki sektori iz oblasti razvoja nekretnina su prilično pogođeni naletom kovid-19 pandemije, kao što je to slučaj sa hotelskom industrijom. Tržni centri su u jednom periodu bili potpuno prazni,

što je bio slučaj i sa kancelarijskim prostorima usled sve popularnijeg rada od kuće. Prodaja stanova se polako vraća na nivo na kom je bila pre pandemije. S druge strane, jedan od sektora koji deluje da je najmanje ugrožen jeste razvoj logističkih i skladišnih prostora. FIC među svojim članovima ima eminentne predstavnike svih pomenutih glavnih sektora iz oblasti razvoja nekretnina i infrastrukture, te možemo reći da je naš Odbor za infrastrukturu i građevinarstvo spreman da ponudi inovativna rešenja za izazove koji tek predstoje. ■

Želimo da Ministarstvu rudarstva i energetike ponudimo stručnu podršku naših članova prilikom pripreme novog paketa propisa za obnovljive izvore energije

Spremni za promene

IGOR ŽIVKOVSKI

predsednik Pravnog odbora Saveta stranih
investitora (Živković Samardžić a.o.d.)

Pravni odbor će u ovim nepredvidivim okolnostima izazvanim pandemijom korona virusa budno pratiti ekonomiju u celini i davati predloge kako da poboljša i unapredi pravni okvir poslovnog okruženja u predstojećem periodu. Posebnu pažnju posvetićemo otklanjanju problema u primeni Zakona o deviznom poslovanju

Pandemija prouzrokovana virusom kovid-19 ostavila je trag na sve aspekte naših života i poslovna zajednica nije izuzetak. U ovim teškim i neizvesnim vremenima važnost dijaloga i komunikacije između Vlade Republike Srbije i poslovnog sektora nikada nije bila veća. Tokom kovid-19 krize Savet stranih investitora preuzeo je aktivnu ulogu u pružanju podrške svojim članicama, kao i u predlaganju hitnih ekonomskih mera Vladi Republike Srbije u cilju ublažavanja negativnih efekata pandemije na privatni sektor, od kojih je većina uključena u plan Vlade.

Pravni odbor ima jasan plan kako da poboljša i unapredi pravni okvir poslovnog okruženja u predstojećem periodu. Predstavnici Pravnog odbora će učestvovati u raznim aktivnostima, kao što su okrugli stolovi i serije sastanaka sa nadležnim ministarstvima i finansijskim institucijama, kako bi diskutovali dalje korake u poboljšanju vladavine prava i generalne poslovne klime u državi. Pravni odbor smatra da je otklanjanje problema u primeni Zakona o deviznom poslovanju jedna od ključnih tema u narednom periodu i predlaže izmene i dopune deviznih propisa i zalagaće se za objedinjavanje prakse u primeni od strane nadležnih organa. Pitanje kome će Pravni odbor posvetiti posebnu pažnju jeste implementacija prethodno datih preporuka koje se tiču Zakona o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorizma donošenjem novih podzakonskih akata koji će dodatno regulisati ovu materiju ili usvajanjem izmena i dopuna samog zakona.

U doba digitalizacije bliska saradnja između Vlade Republike Srbije i poslovnog sektora je potrebna kako bi se osiguralo donošenje najboljih rešenja i kako bi se poslovno okruženje poboljšalo i učinilo privlačnijim za investitore. Značaj digitalizacije i elektronskog načina poslovanja je tokom pandemije korona virusa izbio u prvi plan. Digitalizacija, čiji pokretač zapravo predstavljaju potrebe društva, strahovito brzo prodire u sve industrije i na taj način obezbeđuje niže troškove, veću efikasnost u poslovanju, kao i poboljšanu komunikaciju na svim nivoima.

Digitalizacija u pravosuđu mogla bi značajno da doprinese efikasnom rešavanju sporova, a upotreba mašinskog učenja i veštačke inteligencije povećala bi efikasnost pravnog sistema uz obezbeđenje zaštite ljudskih prava i sloboda

Digitalizacija u pravosuđu mogla bi značajno da doprinese efikasnom rešavanju sporova, a upotreba mašinskog učenja i veštačke inteligencije povećala bi efikasnost pravnog sistema uz obezbeđenje zaštite ljudskih prava i sloboda. Dalja digitalizacija u svim oblastima poslovanja neophodna je kako bi se održao korak sa rastućom upotrebom i potrebama digitalnog ekosistema

i elektronske trgovine. Pravni odbor će nastaviti da predlaže izmene relevantnih propisa koje bi omogućile dalju digitalnu transformaciju zato što smatra da će jasno definisan pravni okvir nesumnjivo povećati transparentnost i samim tim bezbednost obavljanja svih transakcija i poboljšati poslovnu klimu.

Pravni odbor će, sada više nego ikad, u ovim nepredvidivim okolnostima izazvanim pandemijom korona virusa budno pratiti ekonomiju u celini, reagovati na novonastale okolnosti i davati savete povodom nadolazećih promena na poslovnoj sceni. ■

Zajedno smo jači

RADOMIR CEROVIĆ

predsednik Odbora za farmaceutsku industriju
Saveta stranih investitora (Roche d.o.o.)

Kroz uspostavljenu saradnju sa Task Force Vlade RS farmaceutski odbor nastoji da doprinese jačanju svih aspekata zdravstvenog sistema, koji je ne samo egzistencijalni spasilac stanovništva tokom epidemioloških kriza već i preduslov svakog vida napretka države

Bilo da se radi o kriznom periodu ili redovnom stanju, za farmaceutski odbor je dostupnost kvalitetnih i savremenih lekova prvenstveni cilj svih aktivnosti. Pa kada zaključimo da tokom pandemije kovida-19 nismo imali bilo kakve poremećaje u snabdevenosti tržišta lekova, jasno je da možemo konstatovati da su naše kompanije članice ispunile dodeljenu im društvenu ulogu. E sada, veliki potresi su prilika i za velike promene kako bi zdravstveni sistem podigao svoju sposobnost da se odupre budućim krizama. U tom smislu, osnovni zaključak ove krize bi morao biti da država više ne sme sebi da dozvoli da na bilo koji način šteti na zdravstvu. Jer kada su svi resursi zdravstvenog sistema prenapregnuti, onda njihov kvalitet i efikasnost postaju ključni za funkcionisanje sistema.

Iz tog razloga, iako shvatamo da će i sami ekonomski resursi zemlje biti prilično iscrpljeni po okončanju pandemije, verujemo da će trend dodatnog ulaganja u podizanje kvaliteta javno-zdravstvenih usluga biti nastavljen. Tu pre svega mislimo na nastavak uvođenja novih inovativnih i generičkih lekova na Listu lekova, jer ne treba zaboraviti da je RFZO, uz puno razumevanje i podršku Ministarstva zdravlja i Ministarstva finansija, na samom početku 2020. godine već učinio dostupnim pacijentima inovativne terapije iz oblasti karcinoma pluća i multiple skleroze. Podrazumeva se, a zarad dobrobiti svih tržišnih aktera uključujući i RFZO,

da je neophodno da se osigura kontinuirano i sistemsko finansiranje novih terapija kroz stalno sagledavanje realnih potreba praćeno odgovarajućim izdvajanjima što iz centralnog budžeta, što iz budžeta RFZO. Pored toga, sveukupna digitalizacija društva morala bi, možda i najintenzivnije, da 'zarazi' zdravstveni sektor i dodatno podigne njegovu efikasnost. Kada se to desi, stvoriće se i pretpostavke za lečenje pacijenata na osnovu podataka, kao i za individualni

odabir i praćenje terapija za svakog pacijenta ponaosob, što su sve odlike personalizovane medicine kojoj teže sve najrazvijenije zemlje.

Ipak, nov odnos prema zdravstvenom sistemu i njegov bolji tretman nakon pandemije kovid-19 mora biti demonstriran i kroz rešavanje osnovnih problema iz prošlosti. Tu se pre svega

misli na predupređivanje lančane nelikvidnosti u samom lancu snabdevanja usled nagomilanih dugova određenog broja državnih zdravstvenih ustanova prema dobavljačima. Početkom godine ovaj dug je iznosio oko 11 milijardi dinara. Treba odmah reći i da je RFZO tokom 2019. godine uveo sistem direktnog plaćanja prema dobavljačima, a radi bolje kontrole, namenskog trošenja i sprečavanja stvaranja novih dugova zdravstvenih ustanova. Ipak, uz nadu da će pomenuti sistem direktnog plaćanja ispuniti svoj cilj i sprečiti nastajanje novih dugova, mora se naći način i za izmirenje starog duga koji u mnogome opterećuje rad veletrgoerija i ostalih snabdevača lekova. ■

Verujemo da će trend dodatnog ulaganja u podizanje kvaliteta javno-zdravstvenih usluga biti nastavljen i po okončanju pandemije. Tu pre svega mislimo na osiguravanje kontinuiranog i sistemskog finansiranja novih terapija

Nadamo se nastavku dijaloga

DRAGAN DRAČA

predsednik Poreskog odbora Saveta stranih investitora
(PricewaterhouseCoopers d.o.o.)

Očekujemo nastavak konstruktivnog dijaloga sa Ministarstvom finansija u vezi sa unapređenjem poreskih propisa i prakse uz veću transparentnost i blagovremeno stavljanje na uvid javnosti svih nacrtu propisa

Otežani i izmenjeni uslovi poslovanja uzrokovani pandemijom kovid-19 su i u oblasti oporezivanja – kao i u drugim sferama ekonomije i društva, značajno promenili fokus i prioritete kako Vlade Republike Srbije, tako i privrednih subjekata. Nakon određenih promena poreskih propisa u drugoj polovini 2019. godine fokus u 2020. je prvenstveno bio na merama za pomoć privredi.

Vlada Republike Srbije je tokom vanrednog stanja usvojila set ekonomskih i fiskalnih mera u cilju ublažavanja negativnih ekonomskih posledica uzrokovanih pandemijom kovid-19. Fiskalne mere su obuhvatile odlaganje poreza i doprinosa na zarade i akontacije poreza na dobit, odlaganje roka za podnošenje prijave poreza na dobit, kao i rokova za podnošenje žalbi protiv prvostepenih rešenja poreskih i carinskih organa.

Najznačajniju pozitivnu promenu u poreskim propisima u prethodnom periodu predstavlja stupanje na snagu poreskih podsticaja za ulaganja u aktivnosti istraživanja i razvoja kao i za ekonomsku eksploataciju i prodaju intelektualne svojine od 1. januara 2019. Druge pozitivne promene uključuju stupanje na snagu novih pravila o poreskoj amortizaciji, uvođenje određenih poreskih oslobođenja za investicione fondove, kao i uvođenje poreskog kredita i poreskog odbitka za banke u vezi sa konverzijom stambenih kredita indeksiranih u švajcarskim francima.

Sa druge strane, Ministarstvo finansija je u još nekoliko novih mišljenja ponovilo stav koji je zauzelo prošle godine o obavezi

dokumentovanja troškova prevoza zaposlenih na posao i sa posla i koji izaziva veliku uznemirenost među privrednim subjektima što zbog spornog utemeljenja takvog tumačenja u postojećim propisima, što zbog nedoumica, teškoća i administrativnih troškova u vezi sa primenom takvog zahteva u praksi. Štaviše, izmenama Zakona o porezu na dohodak građana je propisana obaveza dokumentovanja takvih troškova, ali je ostalo i dalje nejasno i sporno šta se smatra dokumentovanim troškom. Savet

stranih investitora ostaje na stanovištu da bi takvo mišljenje trebalo odmah staviti van snage ili izmeniti.

Savet stranih investitora godinama unazad ukazuje na odsustvo transparentnosti i javne rasprave u domenu promene poreskih propisa. U periodu pre početka pandemije je ostvaren određeni napredak u vidu nastavka rada Radne

grupe za sprovođenje preporuka iz Bele knjige Saveta stranih investitora i otvorene diskusije sa Ministarstvom finansija o nekim od važnih poreskih pitanja i problema. Očekujemo i nadamo se nastavku konstruktivnog dijaloga sa Ministarstvom finansija u drugoj polovini 2020. godine sa povratkom na pitanja unapređenja poreskih propisa i prakse uz veću transparentnost i blagovremeno stavljanje na uvid javnosti svih nacrtu propisa.

Novonastala situacija i otežani uslovi poslovanja su nametnuli potrebu Poreskoj upravi – kao i privrednim subjektima, za što bržim prelaskom na elektronsku komunikaciju i korišćenje novih tehnologija, i time još više dali na značaju neophodnosti brzog dovršavanja reforme i modernizacije Poreske uprave. ■

Novonastala situacija i otežani uslovi poslovanja su nametnuli potrebu Poreskoj upravi – kao i privrednim subjektima, za što bržim prelaskom na elektronsku komunikaciju

Majk Mišel, predsednik Saveta stranih investitora i generalni direktor Telenora

Zajednički izazov zahteva zajednički odgovor

Sada je, više nego ikad, važno da Savet stranih investitora udruži napore sa Vladom radu na poboljšanju regulatornih, pravnih i drugih aspekata reformi. Oni mogu imati višestruke pozitivne efekte na srpsku ekonomiju u izazovnim vremenima u kojima živimo

PROF. DR ZORANA MIHAJLOVIĆ, potpredsednica Vlade Republike Srbije i ministarka građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture

Građevinarstvo je naša razvojna šansa

Važno je da nastavimo s ulaganjima infrastrukturu, da ulažemo u izgradnju auto-puteva, u modernizaciju železnica, da obnavljamo regionalne i magistralne puteve, jer to znači i viši privredni rast u ovoj godini, ali i stvaranje uslova za brži razvoj u narednim godinama

JORGOVANKA TABAKOVIĆ, guverner NBS

Krizu smo dočekali spremni

Nastavićemo da koristimo sve instrumente monetarne politike kako bismo obezbedili nisku i stabilnu inflaciju u srednjem roku i očuvali finansijsku stabilnost, jer je to najbolji način na koji doprinosimo održivom ekonomskom rastu i jačanju otpornosti na izazove iz domaćeg i međunarodnog okruženja

DRAGANA MARKOVIĆ, direktorka Poreske uprave

Nastavak reformi je moj prioritet

Mi u Poreskoj upravi u potpunosti smo koncentrisani da na najbolji način pružimo podršku svim merama Vlade Republike Srbije koje se tiču podrške privredi i redovne naplate prihoda budžeta. Sa sigurnošću mogu da konstatujem da nam se u 2020. godini na pravi način potvrđuje ispravnost stavljanja akcenta na elektronsko poslovanje, što nam je omogućilo da svoje zadatke efikasno izvršavamo

Dubravka Negre, direktor Regionalnog predstavništva Evropske investicione banke (EIB) za Zapadni Balkan

Podrška u izazovnim vremenima

Za Srbiju će u narednom periodu od presudne važnosti biti dalja podrška privatnom sektoru kako bi se održala radna mesta i likvidnost, kao i zdravstvenom sistemu da pravovremeno nadomesti gubitke i dalje razvija svoje kapacitete. EIB snažno podržava ove procese

DEJAN TURK, potpredsednik Saveta stranih investitora i generalni direktor Vip mobile i A1 Slovenija

Neophodna je snažna opredeljenost za reforme

U narednom periodu biće potrebno da Srbija sprovede širok spektar strukturnih i ekonomskih reformi koje podrazumevaju stabilan politički konsenzus i podršku javnosti

ANA GOVEDARICA, potpredsednica i portparol Saveta stranih investitora i generalna direktorka kompanije Roche

Zdravlje na prvom mestu

Tokom i nakon kovida-19 u svetu unapređenje zdravstvenih sistema ima veći značaj nego ikada. Države će u narednom periodu naročito morati da se pozabave digitalizacijom i podacima. Pri tome, kada je u pitanju farmaceutska industrija, vrlo je važno da država što pre definiše sopstvene potrebe i planove, čime će nam ukazati na koji način očekuju našu pomoć i podršku

SEBASTIAN SOSA, stalni predstavnik MMF-a u Srbiji

Suočavanje sa "novom normalom" je težak zadatak

U skladu sa skorašnjim pozitivnim podacima o oporavku maloprodaje, industrijske proizvodnje i spoljno-trgovinske razmene, Srbija se nada bržem oporavku nego što je prvobitno očekivano. Ipak, neophodno je izraditi i odgovarajući plan za nepredviđene situacije koji se tiče mogućeg smanjenja broja zaposlenih. U međuvremenu, implementaciju strukturnih reformi ne bi trebalo odlagati za "bolja vremena"

Aleksandar Ljubić, izvršni direktor Saveta stranih investitora

Položili smo ispit

Ponosni smo na način na koji su članice Saveta odgovorile na izazove koje je donela pandemija. Naše kompanije su demonstrirale solidarnost i odgovornost prema društvu i prema svojim partnerima i drugim članicama sa jednom idejom vodiljom – da zajedno što bezbolnije prebrodimo prvi šok u susretu sa nepoznatim

Dušan Lalić, predsednik Odbora za finansijske usluge Saveta stranih investitora (Generali Osiguranje Srbija a.d.o.)

Nećemo se vraćati na staro

U fokusu našeg odbora biće da kroz predloge izmena propisa pomognemo regulatoru da uvede potpunu digitalizaciju u našem poslovanju

Dragan Penezić, kopredsednik Odbora za borbu protiv nedozvoljene trgovine i hranu Saveta stranih investitora (British American Tobacco SEE d.o.o.)

Posvećenost donosi rezultate

Podržavamo napore Vlade Srbije u suzbijanju nelegalne trgovine i predlažemo formiranje posebnog odeljenja Tužilaštva koje bi bilo nadležno za akcizne proizvode

Dragana Stikić, kopredsednica Odbora za borbu protiv nedozvoljene trgovine i hranu Saveta stranih investitora (Nestlé Adriatic S d.o.o.)

Ujednačiti primenu zakona

Rad našeg odbora posvećen je poboljšanju regulatornog okvira vezanog za prehrambenu industriju. Stoga nam je i dalje u fokusu sprovođenje potpune harmonizacije srpske regulative sa EU i obezbeđivanje ujednačenog tumačenja propisa

Daniel Šušnjar, predsednik Odbora za telekomunikacije Saveta stranih investitora (Telenor d.o.o.)

Telekomunikaciona infrastruktura kritična za funkcionisanje društva

Bela knjiga 2020. ponudiće predloge za smanjenje birokratije i poboljšanje okvira za zaštitu životne sredine koji utiče na izgradnju baznih stanica

Nebojša Jovanović, predsednik Odbora za elektronsko poslovanje Saveta stranih investitora (Raiffeisen banka a.d. Beograd); Marija Đinđić, potpredsednica Odbora za elektronsko poslovanje Saveta stranih investitora (OTP Osiguranje a.d.o. Beograd)

Zajedno možemo i više

U proteklom periodu napravljen je veliki pomak u stvaranju uslova za dalju digitalizaciju privrede i javnog sektora. Ohrabruje spremnost svih državnih institucija da se u tom duhu i nastavi u narednom periodu

Milena Jakšić Papac, predsednica Odbora za ljudske resurse Saveta stranih investitora (Karanović & Partners o.a.d.)

Detaljnije urediti rad od kuće

Okončanjem vanrednog stanja poslodavci su ostavljeni sa nefleksibilnom regulativom ugovaranja rada od kuće. To ukazuje na potrebu detaljnijeg uređenja različitih oblika rada van prostorija poslodavca, a posebno rada od kuće. Uz to digitalizacija u radno-pravnoj regulativi treba generalno da doživi širu primenu

Ivan Gazdić, predsednik Odbora za infrastrukturu i građevinarstvo Saveta stranih investitora (Petrikić & Partneri a.o.d. in cooperation with CMS Reich-Rohrwig Hainz)

Dobra iskustva zajedničkog rada

FIC među svojim članovima ima eminentne predstavnike iz oblasti razvoja nekretnina i infrastrukture, te smo spremni da ponudimo nadležnim institucijama inovativna rešenja za izazove koji tek predstoje. Dosadašnji model saradnje bio je izuzetno produktivan

Igor Živkovski, predsednik Pravnog odbora Saveta stranih investitora (Živković Samardžić a.o.d.)

Spremni za promene

Pravni odbor će u ovim nepredvidivim okolnostima izazvanim pandemijom korona virusa budno pratiti ekonomiju u celini i davati predloge kako da poboljša i unapredi pravni okvir poslovnog okruženja u predstojećem periodu. Posebnu pažnju posvetićemo otklanjanju problema u primeni Zakona o deviznom poslovanju

Radmir Cerović, predsednik Odbora za farmaceutske industriju Saveta stranih investitora (Roche d.o.o.)

Zajedno smo jači

Kroz uspostavljenu saradnju sa Task Force Vlade RS farmaceutski odbor nastoji da doprinese jačanju svih aspekata zdravstvenog sistema, koji je ne samo egzistencijalni spasilac stanovništva tokom epidemioloških kriza već i preduslov svakog vida napretka države

Dragan Drača, predsednik Poreskog odbora Saveta stranih investitora (PricewaterhouseCoopers d.o.o.)

Nadamo se nastavku dijaloga

Očekujemo nastavak konstruktivnog dijaloga sa Ministarstvom finansija u vezi sa unapređenjem poreskih propisa i prakse uz veću transparentnost i blagovremeno stavljanje na uvid javnosti svih nacrtu propisa

aim alliance
international
media

2020

15 GODINA tradicije

2005

Foreign Investors Council

UPRAVNI ODBOR

Predsednik Saveta: **MAJK MIŠEL**, predsednik Saveta stranih investitora i generalni direktor Telenora
 Potpredsednik Saveta: **DEJAN TURK**, potpredsednik Saveta stranih investitora i generalni direktor Vip mobile i Ai Slovenija
 Potpredsednik Saveta: **ANA GOVEDARICA**, potpredsednica Saveta stranih investitora i generalna direktorka kompanije Roche
 Član: **FRANSOA BERIZO**, generalni direktor Aerodroma Beograd
 Član: **IVAN RAKIĆ**, rukovodeći partner i rukovodilac poreskog odeljenja u preduzeću za reviziju Ernst&Young
 Član: **ŽUZANA HARGITAL**, regionalna direktorka Evropske banke za obnovu i razvoj (EBRD) za Zapadni Balkan
 Član: **DUBRAVKA NEGRE**, šefica Regionalnog predstavnništva Evropske investicione banke (EIB) za Zapadni Balkan
 Član: **SILVIJA VERNETI-BLINA**, generalna direktorka kompanije FCA Srbija
 Član: **DAVID SOLD**, generalni direktor kompanije G4S Secure Solutions
 Član: **GORAN PEKEZ**, direktor korporativnih poslova i komunikacija za Zapadni Balkan u kompaniji JT International
 Član: **MARIAN MARINOV**, finansijski direktor za Jugoistočni region kompanije Nestle
 Član: **ZORAN PETROVIĆ**, predsednik Izvršnog odbora CEO kompanije Raiffeisen banka
 Član: **MARINKO UKROPINA**, generalni direktor SGS za Srbiju, Hrvatsku, Sloveniju, Bosnu i Hercegovinu i Crnu Goru

ODBORI

Odbor za borbu protiv nedozvoljene trgovine i hranu

Kopredsednik: **DRAGAN PENEZIĆ**,
(British American Tobacco SEE)
 Kopredsednica: **DRAGANA STIKIĆ**,
(Nestlé Adriatic S)
 Potpredsednik: **NENAD RADENKOVIĆ**,
NIS a.d. Novi Sad (Naftna industrija Srbije)

Odbor za elektronsko poslovanje

Predsednik: **NEBOJŠA JOVANOVIĆ**,
(Raiffeisen banka)
 Potpredsednica: **MARIJA ĐINDIĆ**,
(OTP Osiguranje)

Odbor za finansijske usluge

Predsednik: **DUŠAN LALIĆ**,
(Generali Osiguranje Srbija)
 Potpredsednik: **SLAVKO ĐUKIĆ**,
(Intesa Leasing)

Odbor za ljudske resurse

Predsednica: **MILENA JAKŠIĆ PAPAC**,
(Karanić & Partners)
 Potpredsednik: **MILOŠ ANDREJEVIĆ**,
(Bojović Drašković Popović & Partners)

Odbor za infrastrukturu i građevinarstvo

Predsednik: **IVAN GAZDIĆ**,
(Petričić & Partneri a.o.d. in cooperation with
CMS Reich-Rohrwig Hainz)
 Potpredsednik: **MARIO KUJANOVIĆ**,
(Bojović Drašković Popović & Partners)

Pravni odbor

Predsednik: **IGOR ŽIVKOVSKI**,
(Živković Samardžić)
 Potpredsednica: **JELENA VUKIĆ-ŠULJAGIĆ**,
(OTP banka Srbija)

Odbor za farmaceutsku industriju

Predsednik: **RADOMIR CEROVIĆ**,
(Roche)
 Potpredsednica: **MILICA FILIPOVIĆ**,
(Karanić & Partners)

Poreski odbor

Predsednik: **DRAGAN DRAČA**,
(PricewaterhouseCoopers)
 Potpredsednica: **VANJA KORAC**,
(Philip Morris Services)

Odbor za telekomunikacije

Predsednik: **DANIEL ŠUŠNJAR**,
(Telenor)
 Potpredsednica: **NEDA TESLIĆ**,
(Vip mobile)

IZVRŠNA KANCELARIJA

ALEKSANDAR LJUBIĆ, izvršni direktor; aleksandar.ljubic@fic.org.rs
MILICA ĐORĐEVIĆ, direktor za komunikacije; milica.djordjevic@fic.org.rs
JELENA LAZAREVIĆ, direktor za pravne poslove; jelena.lazarevic@fic.org.rs
TANJA JOVANOVIĆ, rukovodilac regulatornih poslova; tanja.jovanovic@fic.org.rs
KOVILJKA NIKOLIĆ, rukovodilac kancelarije; koviljka.nikolic@fic.org.rs

Savet stranih investitora
 Gospodar Jevremova 47, IV sprat, 11000 Beograd, Srbija
 Telefon: 011 3281 958/965
 E-mail: office@fic.org.rs
 Web: www.fic.org.rs

Addiko Bank

ADDIKO BANK A.D. BEOGRAD
 Bulevar Mihajla Pupina 6, 11070 Beograd
 Tel: +381 11 2226 000
 E-mail: office.rs@addiko.com
 Web: www.addiko.rs
 Datum uclanjenja: 2002.

Adecco

ADECCO OUTSOURCING D.O.O.
 Vladimira Popovića 40, 11070 Beograd
 Tel: +381 11 7121 709
 E-mail: info.srbija@adecco.com; Web: www.adecco.rs; www.adeccogroup.com; www.adecco.com
 Datum uclanjenja: 2019.

	ADRIATIC FINANCIAL SOLUTIONS D.O.O. BEOGRAD Balkanska 2, 11000 Beograd Tel: +381 11 2055 135 E-mail: office@adriatic-fs.com Datum uclanjenja: 2011		BDK ADVOKATI Bulevar kralja Aleksandra 28, 11000 Beograd Tel: +381 11 3284 212 E-mail: office@bdkadvokati.com Web: www.bdkadvokati.com Datum uclanjenja: 2011
	AIRPORT CITY BELGRADE Omladinskih brigada 88a, 11070 Beograd Tel: 011 2090 526 E-mail: office@airportcitybelgrade.com Web: www.airportcitybelgrade.com Datum uclanjenja: 2005		BELGRADE AIRPORT D.O.O. 11180 Beograd 59, Tel: +381 11 2094 802 E-mail: kabinet@beg.aero Web: www.beg.aero Datum uclanjenja: 2019
	ALMA QUATTRO D.O.O. BEOGRAD Dositejeva 20, 11000 Beograd Tel: +381 11 2028 900, +381 11 2028 920 E-mail: office@almaquattro.rs Web: www.almaquattro.rs Datum uclanjenja: 2020		BOJOVIC DRASKOVIC POPOVIC & PARTNERS A.O.D BEOGRAD Francuska 27, 11000 Beograd Tel: +381 11 7850 336 E-mail: office@bd2p.com; Web: www.bd2p.com Datum uclanjenja: 2013
	APEX SOLUTION TECHNOLOGY D.O.O. Makenzijeva 24, 11000 Beograd Tel: +381 11 7155 171 E-mail: office@apextechnology.rs Web: www.apextechnology.rs; www.busplus.rs Datum uclanjenja: 2014		BPI D.O.O. SOMBOR Venac Radomira Putnika 1 25000 Sombor Tel: +381 25 5150 161, +381 25 5150 162 Web: www.bpi-holding.com Datum uclanjenja: 2010
	API BANK A.D. BEOGRAD Balkanska 2, 11000 Beograd Tel: +381 11 3952 265 E-mail: info@apibank.rs Web: www.apibank.rs Datum uclanjenja: 2019		BRITISH AMERICAN TOBACCO SOUTH-EAST EUROPE D.O.O. BEOGRAD Bulevar Milutina Milankovica 12, 11070 Beograd Tel: +381 11 3108 700 Web: www.bat.com Datum uclanjenja: 2002
	ARDAGH METAL BEVERAGE SERBIA D.O.O. Omladinskih brigada 88, 11070 Beograd Tel: +381 11 7151 100 E-mail: amb.serbia@ardaghgroup.com Web: www.ardaghgroup.com Datum uclanjenja: 2020		BRITISH-SERBIAN CHAMBER OF COMMERCE 6 Lower Grosvenor Place, SW1W 0EN London, UK, Dositejeva 15, 11000 Beograd; Tel: +44 020 7630 1777; E-mail: office@britserbcham.com; richard.robinson@britserbcham.com Web: www.britserbcham.com; Datum uclanjenja: 2020
	AU APOTEKA BENU Kosovska 4, 11000 Beograd Tel: +381 11 6558 070 E-mail: frontdesk@benu.rs Web: www.benu.rs; www.benu.eu Datum uclanjenja: 2019		CARLSBERG SRBIJA D.O.O. Proleterska 17, 21413 Celarevo Tel: +381 21 7550 600 E-mail: info@carlsberg.rs Web: www.carlsbergsrbija.rs Datum uclanjenja: 2005
	AUNDE SRB D.O.O. Italijanska BB, 35000 Jagodina Tel: +381 35 740 910 E-mail: a.devenezia@aunde.rs Web: www.aunde.com Datum uclanjenja: 2016		CONFINDUSTRIA SERBIA Zmaj od Noćaja 12, 11000 Beograd Tel: +381 11 2627 982 E-mail: info@confindustriaserbia.rs Web: www.confindustriaserbia.rs Datum uclanjenja: 2018
	BALL PACKAGING EUROPE BELGRADE LTD. Batajnički drum 21A, 11080 Zemun - Beograd Tel: +381 11 3770 600/602 Web: www.ball.com Datum uclanjenja: 2004		CREDIT AGRICOLE SRBIJA A.D. NOVI SAD Braće Ribnikar 4-6, 21000 Novi Sad Tel: +381 21 4876 876 E-mail: info@creditagricole.rs Web: www.creditagricole.rs Datum uclanjenja: 2006
	BANCA INTESA A.D. BEOGRAD Milentija Popovića 7b, 11070 Beograd Tel: +381 11 3108 888 E-mail: kabinet@bancaintesa.rs Web: www.bancaintesa.rs Datum uclanjenja: 2004		CRH (SRBIJA) D.O.O. Branka Ristića 8, 35254 Popovac Tel: +381 35 572 200 E-mail: general-info@rs.crh.com Web: www.crhserbia.com; www.crh.com Datum uclanjenja: 2016
	BARRY CALLEBAUT SOUTH EAST EUROPE D.O.O. Jurija Gagarina 32, 11000 Beograd Tel: +381 11 3532 804 Web: www.barry-callebaut.com Datum uclanjenja: 2020		CROWE RS D.O.O. Majke Jevrosime 23, 11000 Beograd Tel: +381 11 6558 500 E-mail: office@crowe.rs Web: www.crowe.com/rs Datum uclanjenja: 2012
	BAYER D.O.O. Omladinskih brigada 88b, 11070 Beograd Tel: +381 11 2070 200 E-mail: office.support.rs@bayer.com Web: www.bayer.rs Datum uclanjenja: 2009		CTP INVEST Bulevar Zorana Đinđića 64a, 11070 Beograd Tel: +381 66 8772 860 E-mail: bojana.milicevic@ctp.eu Web: www.ctp.eu Datum uclanjenja: 2019

	<p>DAD DRÄXLMAIER AUTOMOTIVE D.O.O. Skladišna hala 1, Zrenjaninski park, Lokacija Bagljaš Aerodrom, 23000 Zrenjanin Tel: +381 23 519 340 Web: www.draexlmaier.com Datum uclanjenja: 2017</p>		<p>EUROPEAN INVESTMENT BANK Vladimira Popovića 38-40 11070 Novi Beograd Tel: +381 11 3121 756 Web: www.eib.org Datum uclanjenja: 2017</p>
	<p>DDOR NOVI SAD A.D.O. Bulevar Mihajla Pupina 8, 21000 Novi Sad Tel: +381 21 4886 000 E-mail: ddor@ddor.co.rs Web: www.ddor.co.rs Datum uclanjenja: 2012</p>		<p>EVROPSKA BANKA ZA OBNOVU I RAZVOJ Španskih boraca 3, 11070 Beograd Tel: +381 11 2120 530 E-mail: kilibara@ebrd.com Web: www.ebrd.com Datum uclanjenja: 2016</p>
	<p>DELOITTE D.O.O. Terazije 8, 11000 Beograd Tel: +381 11 3812 100 E-mail: ceyuinfo@deloittece.com Web: www.deloitte.com/rs Datum uclanjenja: 2003</p>		<p>EXLRT D.O.O. Mornarska 7, 21000 Novi Sad Tel: +381 21 6301 548, +381 21 6392 826 E-mail: info@exlrt.com; office@exlrt.com Web: www.exlrt.com Datum uclanjenja: 2010</p>
	<p>DELTA HOLDING Vladimira Popovića 6, 11070 Beograd Tel: +381 11 2011 164, +381 11 2011 921 E-Mail: office@deltaholding.rs Web: www.deltaholding.rs Datum uclanjenja: 2014</p>		<p>FCA PLASTICS SRBIJA D.O.O. Kosovska 4, 34000 Kragujevac Tel: +381 11 3030 906 Web: www.fiatsrbija.rs Datum uclanjenja: 2016</p>
	<p>DEUTSCH-SERBISCHE WIRTSCHAFTSKAMMER (AHK SERBIEN) Topličin venac 19-21, 11000 Beograd Tel: +381 11 2028 010; E-mail: info@ahk.rs Web: www.serbien.ahk.de/sr; www.serbien.ahk.de Datum uclanjenja: 2014</p>		<p>FCA SRBIJA D.O.O. KRAGUJEVAC Kosovska 4, 34000 Kragujevac Tel: +381 11 3030 906 Web: www.fiatsrbija.rs Datum uclanjenja: 2011</p>
	<p>DRÄGER TEHNIKA D.O.O. Radoja Dakića 7, 11080 Zemun-Beograd Tel: +381 11 3911 222; E-mail: office.serbia@draeger.com, www.draeger.com/en_seeur/Home/Locations/Serbia; Web: www.draeger.com Datum uclanjenja: 2020</p>		<p>FERRING PHARMACEUTICALS D.O.O. BEOGRAD - STARI GRAD Gospodar Jevremova 47, 11000 Beograd Tel: +381 11 4048 800 Web: www.ferring.com Datum uclanjenja: 2018</p>
	<p>EKO SERBIA A.D. Member of Hellenic Petroleum group Tošin bunar 274a, 11070 Novi Beograd Tel: +381 11 2061 500 E-mail: office@hellenic-petroleum.rs Web: www.ekoserbia.com Datum uclanjenja: 2004</p>		<p>FITEK SOLUTIONS D.O.O. Cara Dušana 212, 11080 Beograd-Zemun Tel: +381 11 7150 748 E-mail: office.rs@fitek.com Web: www.fitek.rs; www.fitek.com Datum uclanjenja: 2019</p>
	<p>ELICIO WIND D.O.O. Vladimira Popovića 6, 11070 Beograd Tel: +381 11 6600 955 E-mail: info@elicio.rs Web: www.elicio.rs; www.elicio.be Datum uclanjenja: 2020</p>		<p>FRESENIUS MEDICAL CARE SRBIJA D.O.O. Beogradski put bb, 26300 Vršac Tel: +381 11 3951 000 E-mail: vera.trunic@fmc-ag.com Web: www.fmc-ag.com Datum uclanjenja: 2013</p>
	<p>ENDA VA D.O.O. BEOGRAD Milutina Milankovića 9d 11070 Novi Beograd Tel: +381 11 2057 400 Web: www.endava.com Datum uclanjenja: 2018</p>		<p>FRIKOM D.O.O. Zrenjaninski put bb, 11213 Beograd Tel: +381 11 2074 100 E-mail: office@frikom.rs Web-Site: www.frikom.rs Datum uclanjenja: 2019</p>
	<p>ERNST & YOUNG D.O.O. BEOGRAD Antifašističke borbe 13a, 11070 Beograd Tel: +381 11 2095 800 E-mail: ey.office@rs.ey.com Web: www.ey.com/rs Datum uclanjenja: 2004</p>		<p>G4S SECURE SOLUTIONS D.O.O. Viline Vode 6, 11000 Beograd Tel: +381 11 2097 900 E-mail: office@rs.g4s.com Web: www.g4s.rs Datum uclanjenja: 2009</p>
	<p>ERSTE BANK A.D. NOVI SAD Bulevar oslobođenja 5, 21000 Novi Sad Erste poslovni centar - Milutina Milankovića 3a, 11070 Novi Beograd; Tel: 0800 201 201, +381 60 4848 000 E-mail: info@erstebank.rs; Web: www.erstebank.rs Datum uclanjenja: 2005</p>		<p>GEBRÜDER WEISS D.O.O. DOBANOVCI Beogradska 85, 11272 Dobanovci Tel: +381 11 3715 200 E-mail: office.beograd@gw-world.com Web: www.gw-world.com/rs; www.gw-world.com/at Datum uclanjenja: 2020</p>
	<p>EUROBANK A.D. BEOGRAD Vuka Karadžića 10, 11000 Beograd Tel: 0800 11 11 44, +381 11 202 33 53 E-mail: office@eurobank.rs Web: www.eurobank.rs Datum uclanjenja: 2003</p>		<p>GENERALI OSIGURANJE SRBIJA A.D.O. Vladimira Popovića 8, 11070 Novi Beograd Tel: +381 11 2220 555 Web: www.generali.rs; www.generali.com Datum uclanjenja: 2016</p>

	GLAXOSMITHKLINE EXPORT LTD. REPRESENTATIVE OFFICE Omladinskih brigada 88, 11070 Beograd Tel: +381 11 3105 700; E-mail: serbia_info@gsk.com Web: www.gsk.rs; www.gsk.com Datum uclanjenja: 2020		JANKOVIC, POPOVIC & MITIC O.D. Vladimira Popovića 6, NBGP Apt., 11070 Beograd Tel: +381 11 2076 850 E-mail: office@jpm.rs Web: www.jpm.rs Datum uclanjenja: 2009
	GRAND CASINO D.O.O. BEOGRAD Bulevar Nikole Tesle 3, 11080 Beograd Tel: +381 11 2202 800 E-mail: info@grandcasinobeograd.com Web: www.grandcasinobeograd.com Datum uclanjenja: 2008		JELEN DO D.O.O. (CARMEUSE SERBIA) Jelen Do bb, 31215 Jelen Do, Požega Tel: +381 31 590 599 E-mail: jelen-do@carmeuse.rs Web: www.carmeuse.com Datum uclanjenja: 2015
	GRUNDFOS SRBIJA D.O.O. Obilazni put Sever 21 22320 Indija Tel: +381 22 367 300 Web: www.grundfos.rs; www.grundfos.com Datum uclanjenja: 2013		JT INTERNATIONAL A.D. SENTA Subotički drum 17 24400 Senta Tel: +381 11 2050 300 Web: www.jti.com Datum uclanjenja: 2003
	GTC INTERNATIONAL DEVELOPMENTS LLC BELGRADE Milutina Milankovića 9d, 11070 Beograd Tel: +381 11 3130 751 E-mail: office@gtcserbia.com Web: www.gtcserbia.com; www.gtc.com.pl Datum uclanjenja: 2014		KARANOVIĆ & PARTNERS OAD Resavska 23, 11000 Beograd Tel: +381 11 3094 200 E-mail: serbia@karanovicpartners.com Web: www.karanovicpartners.com Datum uclanjenja: 2003
	HARRISONS Bulevar Mihajla Pupina 6, PC Ušće, 11000 Beograd Tel: +381 11 3129 825 E-mail: office@harrison-solicitors.com Web: www.harrison-solicitors.com Datum uclanjenja: 2004		KLEEMANN LIFTOVI D.O.O. Golubinačka bb, 22310 Šimanovci Tel: +381 22 409 000 E-mail: serbia@kleemannlifts.com Web: www.kleemannlifts.com Datum uclanjenja: 2019
	HEINEKEN SRBIJA DOO ZAJEČAR Železnička 2, 19000 Zaječar Tel: +381 11 3538 600 E-mail: info.serbia@heineken.com Web: www.heinekensrbija.rs Datum uclanjenja: 2003		KNAUF INSULATION D.O.O. Batajnički drum 16b, 11080 Beograd Tel: +381 11 3310 800 Email: office.belgrade@knaufinsulation.com Web: www.knaufinsulation.rs; www.knaufinsulation.com Datum uclanjenja: 2011
	HEMOPHARM A.D. Beogradski put bb, 26300 Vršac Tel: +381 11 3811 200 E-mail: svakodobro@hemofarm.com Web: www.hemofarm.rs Datum uclanjenja: 2013		KONSTRUKTOR KONSALTING Oslobodjenja 10, 11000 Beograd, Rakovica Tel: +381 11 2562 231 E-mail: office@konstruktorgrupa.com Web: www.konstruktorgrupa.com Datum uclanjenja: 2018
	HUAWEI TECHNOLOGIES D.O.O. Omladinskih brigada 90D 11070 Beograd Web: www.huawei.com Datum uclanjenja: 2020		KPMG D.O.O. BEOGRAD Milutina Milankovića 1J, 11070 Beograd Tel: +381 11 2050 500 E-mail: info@kpmg.rs Web: www.kpmg.rs Datum uclanjenja: 2002
	IC & PARTNERS D.O.O. Strahinjića Bana 65, 11000 Beograd Tel: +381 11 3348 446, 3348 447/448 E-mail: office@icpartnersbelgrade.com Web: www.icpartnersgroup.net Datum uclanjenja: 2017		LAFARGE BFC D.O.O. Trg BFC 1, 21300 Beočin Tel: +381 21 874 102 E-mail: lbfc.office@lafarge.com Web: www.lafarge.rs; www.lafargeholcim.com Datum uclanjenja: 2002
	IKEA SRBIJA D.O.O. Astrid Lindgren 11 11231 Beograd Web: www.ikea.com Datum uclanjenja: 2008		LAW OFFICE MIROSLAV STOJANOVIC IN COOPERATION WITH WOLF THEISS Poslovni centar Ušće, Bulevar Mihajla Pupina 6, 11070 Beograd; Tel: +381 11 3302 900 E-mail: beograd@wolftheiss.com Web: www.wolftheiss.com; Datum uclanjenja: 2003
	INOS BALKAN D.O.O. Mirka Obradovića BB, 14000 Valjevo Tel: +381 14 221 560 E-mail: contact@inosbalkan.com Web: www.inosbalkan.com Datum uclanjenja: 2017		LUKOIL SRBIJA A.D. BEOGRAD Bulevar Mihajla Pupina 165d 11070 Beograd Tel: +381 11 2220 200 Web: www.lukoil.rs Datum uclanjenja: 2009
	INTESA LEASING D.O.O. BEOGRAD Milentija Popovića 7b, 11070 Beograd Tel: +381 11 2025 400 E-mail: ilbhead@intasaleasing.rs Web: www.intasaleasing.rs Datum uclanjenja: 2010		MARBO PRODUCT D.O.O. A COMPANY OF PEPSICO Đorđa Stanojevića 14, 11070 Beograd; Tel: +381 11 3637 000; E-mail: belgrade.office@pepsico.com Web: www.pepsico.com; www.pepsico.rs; www.facebook.com/PepsiCoZapadniBalkan; twitter.com/PepsiCoZB; LinkedIn: PepsiCoZB; Datum uclanjenja: 2009

	MARSH D.O.O. ZA POSREDOVANJE U OSIGURANJU BEOGRAD Omladinskih brigada 90a, 11070 Novi Beograd E-mail: liliانا.lapadatoni@marsh.com; Web: https://www.marsh.com/rs/en/home.html; www.mmc.com Datum ućlanjenja: 2019		OTP OSIGURANJE A.D.O. BEOGRAD Bulevar Zorana Đinđića 50 a/b, 11070 Beograd Tel: +381 11 2608 665 E-mail: info@otposiguranje.rs Web: www.otposiguranje.rs Datum ućlanjenja: 2014
	MERCK D.O.O. Omladinskih brigada 90v, 11070 Beograd Tel: +381 11 2175 761 E-mail: merck@merck.rs Web: www.merck.rs; www.merckgroup.com Datum ućlanjenja: 2020		PERNOD RICARD SRBIJA D.O.O. Bulevar oslobođenja 211 11000 Beograd Tel: +381 11 3091 500 Web: www.pernod-ricard.com Datum ućlanjenja: 2003
	MESSER TEHNOGAS A.D. Banjićki put 62, 11000 Beograd Tel: +381 11 3537 200 E-mail: postoffice@messer.rs Web: www.messer.rs Datum ućlanjenja: 2002		PETRIKIĆ & PARTNERI A.O.D. IN COOPERATION WITH CMS REICH-ROHRWIG HAINZ Krunska 73, 11000 Beograd; Tel: +381 11 3208 900 E-mail: belgrade@cms-rrh.com Web: www.cms-rrh.com Datum ućlanjenja: 2004
	METROPOL PALACE D.O.O. Bulevar Kralja Aleksandra 69, 11000 Beograd Tel: +381 11 3333 100 E-mail: reception@metropolpalace.com Web: www.metropolpalace.com Datum ućlanjenja: 2017		PHILIP MORRIS SERVICES D.O.O. BEOGRAD Bulevar Zorana Đinđića 64a, 11070 Beograd Tel: +381 11 2010 800 Web: www.philipmorrisinternational.com Datum ućlanjenja: 2004
	MINI PANI D.O.O. Hipodromska 2c, 24107 Subotica Tel: +381 24 621 521 E-mail: kontakt@minipani.com Web: www.minipani.com Datum ućlanjenja: 2012		PHOENIX PHARMA D.O.O. BEOGRAD Bore Stankovića 2, 11030 Beograd Tel: +381 11 3538 100 E-mail: office@phoenixpharma.rs Web: www.phoenixpharma.rs Datum ućlanjenja: 2016
	MIRABANK A.D. BELGRADE Španskih boraca 1, 11070 Beograd Tel: +381 11 6355 400 E-mail: office@mirabankserbia.com Web: www.mirabankserbia.com Datum ućlanjenja: 2015		PMC AUTOMOTIVE D.O.O. KRAGUJEVAC Oktobarskih ųrtava bb, Kragujevac Tel: +381 34 309 600 E-mail: officeserbia@pmcautomotive.com Web: www.gruppoproma.it Datum ućlanjenja: 2016
	MOBI BANKA A.D. BEOGRAD Omladinskih brigada 88, 11070 Beograd Korisnićki servis: 063 9005; Tel/Fax: +381 11 4409 670; E-mail: banka@mobibanka.rs Web: www.mobibanka.rs Datum ućlanjenja: 2015		PRICEWATERHOUSECOOPERS D.O.O. Airport City Belgrade, Omladinskih brigada 88a 11070 Beograd; Tel: +381 11 3302 100 E-mail: rs-office@rs.pwc.com Web: www.pwc.rs Datum ućlanjenja: 2002
	NESTLÉ ADRIATIC S D.O.O. Železnićka 131, 11271 Beograd-Surćin Tel: +381 11 2019 301 E-mail: info@rs.nestle.com Web: www.nestle.rs Datum ućlanjenja: 2002		PRISTOP Bulevar Milutina Milankovića 136, ulaz A / I, 11070 Beograd; Tel: +381 11 7151 764 E-mail: office@pristop.rs Web: www.pristop.rs Datum ućlanjenja: 2010
	NIS A.D. NOVI SAD (NAFTNA INDUSTRIJA SRBIJE) Narodnog fronta 12, 21000 Novi Sad Tel: +381 21 4811 111 E-mail: office@nis.eu Web: www.nis.eu Datum ućlanjenja: 2011		PROCREDIT BANK Milutina Milankovića 17, 11000 Beograd Tel: +381 11 2077 906 E-mail: srb.info@procredit-group.com Web: www.procreditbank.rs Datum ućlanjenja: 2004
	NOKIA SOLUTIONS AND NETWORKS SERBIA D.O.O. BEOGRAD Đorđa Stanojevića 14, 11070 Beograd Belgrade Office Park, Building II, Gallery Floor Tel: +381 11 3070 123; 3070 111; Web: www.nsn.com Datum ućlanjenja: 2009		RAIFFEISEN BANKA A.D. BEOGRAD Đorđa Stanojevića 16, 11070 Beograd Tel: +381 11 3202 100 E-mail: info@raiffeisenbank.rs Web: www.raiffeisenbank.rs Datum ućlanjenja: 2002
	OTP BANKA SRBIJA A.D. BEOGRAD Bulevar Zorana Đinđića 50 a/b, 11070 Beograd Tel: +381 11 3011 500; E-mail: Retail banking stanovništvo@otpsrbija.rs; Corporate clients privreda@otpsrbija.rs; Web: www.otpsrbija.rs Datum ućlanjenja: 2002		RAIFFEISEN LEASING D.O.O. Đorđa Stanojevića 16, 11070 Beograd Tel: +381 11 2207 400 E-mail: info.leasing@raiffeisen-leasing.rs Web: www.raiffeisen-leasing.rs Datum ućlanjenja: 2003
	OTP LEASING SRBIJA Bulevar Zorana Đinđića 50 a/b, 11070 Beograd Tel: +381 11 2221 369 E-mail: otpleasing.srbija@otpsrbija.rs Web: www.otpleasingsrbija.rs Datum ućlanjenja: 2011		RAUCH SERBIA D.O.O. Sesta Lićka 2, 15220 Koceljeva Tel: +381 15 361 800 E-mail: office.serbia@rauch.cc Web: www.rauch.cc Datum ućlanjenja: 2011

	RINGIER AXEL SPRINGER D.O.O. Kosovska 10, 11000 Beograd Tel: +381 11 3334 701 E-mail: komunikacije@ringieraxelspringer.rs Web: www.ringieraxelspringer.rs Datum uclanjenja: 2014
	RIO TINTO RIO SAVA EXPLORATION D.O.O. Resavska 23, 11000 Beograd Tel: +381 11 4041 430 Web: www.riotinto.com;www.riotintoserbia.com Datum uclanjenja: 2004
	Roche D.O.O. Milutina Milankovića 11a, 11070 Beograd Tel: +381 11 2022 803 E-mail: serbia.office@roche.com Web: www.rochesrbija.rs; www.roche.com Datum uclanjenja: 2013
	SANOFI-AVENTIS D.O.O. Spanskih boraca 3/IV, 11070 Beograd Tel: +381 11 4422 900 E-mail: info.serbia@sanofi.com Web: www.sanofi.com Datum uclanjenja: 2014
	SAVA NEZIVOTNO OSIGURANJE A.D.O. BEOGRAD Bulevar vojvode Mišića 51, 11000 Beograd Tel: +381 11 3644 801 E-mail: kabinet@sava-osiguranje.rs Web: www.sava-osiguranje.rs Datum uclanjenja: 2015
	SBERBANK SRBIJA A.D. BEOGRAD Bulevar Mihaila Pupina 165g, 11070 Beograd Tel: 19909 E-mail: info@sberbank.rs Web: www.sberbank.rs Datum uclanjenja: 2004
	SGS BEOGRAD D.O.O. Jurija Gagarina 7b, 11070 Beograd Tel: +381 11 7155 277, +381 11 7155 288 E-mail: sgs.beograd@sgs.com Web: www.sgs.rs Datum uclanjenja: 2016
	SLADARA SOUFFLET SRBIJA D.O.O. Industrijska zona 2 21400 Bačka Palanka Tel: +381 21 752 910 Web: www.soufflet.com Datum uclanjenja: 2004
	STMG CONSULTANCY D.O.O. BEOGRAD Bulevar Zorana Đinđića 144v, 11070 Beograd Tel: +381 11 3535 400 E-mail: info@stmgconsultancy.com; sasa.trajkovic@stmgconsultancy.com; Web: www.stmgconsultancy.com Datum uclanjenja: 2006
	TECHNIC DEVELOPMENT D.O.O. Bunuševac bb Vranje 17500 Web: www.geox.com Datum uclanjenja: 2017
	TELEKOM SRBIJA A.D. Takovska 2, 11000 Beograd Tel: +381 11 2111 114 E-mail: business@telekom.rs Web: www.telekom.rs Datum uclanjenja: 2007
	TELENOR D.O.O. Omladinskih brigada 90 11073 Beograd Mob: +381 63 9000 Web: www.telenor.rs Datum uclanjenja: 2006

	TETRA PAK PRODUCTION D.O.O. BEOGRAD Milutina Milankovića 9f 11070 Beograd Tel: +381 11 2017 333 Web: www.tetrapak.rs Datum uclanjenja: 2002
	THE COCA-COLA COMPANY (BARLAN S&M D.O.O.) Batajnički drum 18, 11080 Beograd Tel: +381 11 3081 100 E-mail: mvukojicic@coca-cola.com Web: www.thecoca-colacompany.com Datum uclanjenja: 2002
	THE INTERNATIONAL SCHOOL OF BELGRADE Temišvarska 19, 11000 Beograd Tel: +381 11 2069 999 E-Mail: isb@isb.rs Web: www.isb.rs Datum uclanjenja: 2014
	TIGAR TYRES D.O.O. PIROT PREDUZEĆE ZA PROIZVODNJU GUMA Nikole Pašića 213, 18300 Pirost Tel: +381 10 2157 000 E-mail: office.serbia@michelin.com Web: www.michelin.rs Datum uclanjenja: 2009
	TITAN CEMENTARA KOSJERIĆ D.O.O. Živojina Mišića b.b. 31260 Kosjerić Tel: +381 31 590 300 Web: www.titan.rs Datum uclanjenja: 2004
	TRIGLAV OSIGURANJE A.D.O. Milutina Milankovića 7a, 11070 Beograd Tel: +381 11 3305 117 E-mail: office@triglav.rs Web: www.triglav.rs; www.triglav.si Datum uclanjenja: 2019
	UNICREDIT BANK SRBIJA JSC Rajićeva 27-29, 11000 Beograd Tel: +381 11 3777 888 E-mail: kontakt@unicreditbank.rs Web: www.unicreditbank.rs Datum uclanjenja: 2013
	UNIQA NEŽIVOTNO OSIGURANJE A.D.O. Milutina Milankovića 134G, 11070 Novi Beograd Tel: +381 11 2024 100 E-mail: info@uniqa.rs Web: www.uniqa.rs Datum uclanjenja: 2006
	VIP MOBILE D.O.O. Milutina Milankovića 1f, 11070 Beograd Tel: +381 60 1234 E-mail: komunikacije@vipmobile.rs Web: www.vipmobile.rs Datum uclanjenja: 2007
	WEST PHARMACEUTICAL SERVICES BEOGRAD D.O.O. Civenka 76, 26220 Kovin Tel: +381 13 2156 101 E-mail: kovin.office@westpharma.com Web: www.westpharma.com Datum uclanjenja: 2020
	WIENER STÄDTISCHE OSIGURANJE A.D.O. BEOGRAD Třešnjinskog cveta 1, 11070 Beograd Tel: +381 11 2209 800 E-mail: office@wiener.co.rs Web: www.wiener.co.rs Datum uclanjenja: 2003
	ZIVKOVIC SAMARDZIC A.O.D. BEOGRAD Makedonska 30, 11000 Beograd Tel: +381 11 2636 636 E-mail: office@zslaw.rs Web: www.zslaw.rs Datum uclanjenja: 2011

Pivo i poslovni ručak? **SADA MOŽEŠ!**

Odličan ukus. 0.0% alkohola.

